

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Fénykép: Gyömrő-Molnár Béla

Nagyvenyim temploma, ahol 30 éve a Ciszterci Diákszövetség újjáalakuló közgyűlését tartotta.

A templomot 1944-ben Nagyboldogasszony tiszteletére a zirci apátság építtette.
Plébániáját a szétszórás éveiben is ciszterciek láttak el.
A Rend újrakezdése is Nagyvenyimhez fűződik.

A TARTALOMBÓL

Beszélgetés Égi Konrád atyával
Dr. Husvéti Tibor Egy kiscserkész emlékezik...
Dr. Kiss Virág: Beszámoló a 2019. évi Ciszterenciáról
hírek...hírek...hírek

Halász Tibor: A ciszterciek növendéknevelő
tevékenysége az „illegális” éveiben
213. sz. Koháry István cserkészcsapat történetéből II.
Ötven éve hunyt el *Ágoston Julián*

30 ÉVE ALAKULT ÚJJÁ A CISZTERCI DIÁKSZÖVETSÉG

Beszélgetés Égi Konrád atyával, az események házigazdájával

1989. május 20-án alakult újjá a Ciszterci Diákszövetség. A beszélgetés apropóját ez a számunkra jelentős és kedves jubileum adta. Nagyvenyim templomában az öt ciszterci gimnázium öregdiákjai voltak Égi Konrád ciszterci plébános atya vendégei.

Ma Konrád atya a zirci monostorban él, itt kerestük fel, kérve mondja el nagyvenyimi emlékeit, meg egyéb dolgokról is faggattuk, hisz Nagyvenyimben indult el a ciszterci élet is.

Talán nem ért váratlanul, hogy ezen a szép szombati nap délelőttjén közel száz lelkes ciszterci öregdiák megjelent a templom körül?

Nagyon örültem, hogy ilyen sokan összejöttek, köztük a bajaiak is. A családomból is többen – sógorom, a bátyja is – ciszterci diákok voltunk Baján, Bánhidy Feri, a Diákszövetség későbbi elnöke fölöttem járt.

Sokat én akkor nem tehettem, szegény volt az eklézsia. A közgyűlés a templomban volt, a részletekre már nem emlékszem. Az összejövetelt megelőzően Károly apát úr intézkedett Polikárp generális apáttal összhangban, aki akkor Magyarországon volt.

Hogyan kerültél Nagyvenyimbe, mely a ciszterciek egykori plébániája volt, mint váci egyházmegyés? Ekkoriban már lehetett ciszterci szerzetesnek is mutatkozni?

Marosi püspök úrtól kaptam dispozitót, melyben felment a Szentesen betöltött szolgálatom alól és átenged a székesfehérvári egyházmegyébe dr. Szakos Gyula püspök úr kérésére nagyvenyimi plébánosnak. Ez a dipozíció 1988. november 1-jére szólt.

Miért rád esett a választás?

Ezt elősegítette, hogy Farkasfalvy Dénessel, akkori dallasi apáttal, kivel Pannonhalmán osztálytársak, majd novícius társak voltunk, szoros kapcsolatot tartottam. Jártam kinn Dallasban is. Ő révén Polikárp generális apát úr is jól ismert. Károly apát úr tudta, hogy nagyon szeretnék rendi közösségbe kerülni.

Tulajdonképpen te voltál az első, aki nyilvánosan, mint ciszterci jelentél meg.

Illetve nem csak én, hanem ketten kerültünk Nagyvenyimbe. Bán Elizeus, mint leendő novícius mester a pécsi egyházmegyéből egy pár nappal előbb ért oda.

Venyimben Dolmány Vendel ciszterci, aki sokáig volt itt plébános, meghalt, a kalocsai könyvtárosságból Köveshegyi Rajnald ciszterci látta el ideiglenesen a plébánosi feladatot, de ő betegsége miatt kórházba került, s így Elizeussal kezdtük meg a közös életet.

Még Polikárp atyától hallottuk, hogy generális apátként kapott ígéretet 1986 decemberében a Rómában tárgyaló Miklós Imre, a hírhedt Állami Egyházügyi Hivatal akkori elnökétől – egy bizonyos kompenzációképpen –, hogy Nagyvenyimben az „exciszterciek” nyithatnak egy nevelési házat. Így hát Nagyvenyimben kezdődött újra a ciszterci élet is?

Négy ciszterci növendék kezdte itt a novíciátust a plébánia-házban. Mikor idejöttem tető sem volt a fejünk felett, akkor építették be a tetőteret a ciszterci növendékek részére. Szentestről, ahol plébános voltam, teherautóval hoztam el a holmiaimat, de ezeket nem tudtam itt elhelyezni. Karácsony tájára elkészült az épület átalakítása, számomra is komfortos rész, ekkor már az első két növendék készülődött idejönni.

Hogyan alakult sorsod Nagyvenyim után.

Az noviciátus letelte után a növendékek képzése úgy alakult, hogy Polikárp generális apát Rómába rendelte őket, a generális házba, mely kollégiumként is szolgált. Itt kezdték el teológiai tanulmányukat. Hogy legyen velük magyar ciszterci, Dallashól elkérték Donát atyát. Ő velük volt 1992-ig. Dénes dallasi apát kérte, inkább zirci ciszterci legyen a növendékek prefektusa. A választás rám esett s 1992-től két éven át, '94-ig Rómában voltam, mint a növendékek prefektusa, Polikárp titkára és sofőrje. Aztán kiderült, hogy ez képzés ilyen formában nem egészen jól működik – nyelvi, meg egyéb nehézségek miatt –, hazarendelték a növendékeket és engem is.

Két esztendő Egerben is voltál. Sajnáljuk, hogy olyan hamar elmentél. Akkoriban még tele voltunk naiv reményekkel.

1994-ben kerültem Egerbe Tádéval jó barátságban voltunk, Pannonhalmán diáktársak voltunk, ő egy osztállyal fölöttem járt, a Váci egyházmegyében is összejártunk.

Egerben sok nehézség adódott. A lánykollégiumban laktunk, ez eléggé fura helyzet volt. Nehézséget okozott a templomba eljutni, hat bezárt ajtón keresztül lehetett megközelíteni. Szerettem az egri tanítványaimat,

szívesen foglalkoztam a diákokkal, habár a volt párt titkárnők, KISZ vezető tanárok még hatással voltak a diákokra és a hittan óráinkon ez érezhető volt. Tádé azonban nem tudott a visszásságokkal határozott állást foglalni. Végül is kértem, hogy Zircre mehessenek.

Mikor 75 éves lettem, Polikárp apától kértem a nyugdíjasomat, s akkor kerültem be Zircre, ahol azóta élek.

A cisztercieket a bajai III. Béla gimnáziumban ismerted meg, itt kaptad hívatásodat.

1950 augusztusában Bajáról oblátusnak jelentkezve mentem Zircre, Sulyok Ignác atya ajánlásával. Farkasfalvy Dénessel ketten voltunk oblátusok. Lóránt atya közölte, felvesznek, de mivel Zirc már „halálra van ítélve”, az oblátusok Pannonhalmán folytatják tanulmányaikat.

1950-től '54-ig voltam Pannonhalmán, végezve a gimnázium négy osztályát, 1954-ben érettségiztünk. Az volt az elképzelés, mindenki próbáljon egyetemre kerülni. Ekkor kezdődött egy éves noviciátusunk is. Dénes francia szakra jelentkezett, de oda nem vették fel, aztán a jogi karra „be tudott csúszni”. Én felvételimre semmi féle választ nem kaptam, bár Pannonhalmán jelesre érettségiztem. Így egy évig Budapesten a Fémipari Kutató Intézetben segédmunkás voltam. Ezalatt végeztük a noviciátust és tettük le az egyszerű fogadalmat.

A korom miatt már katonaság fenyegetett, ezért Lóránt atya tanácsára jelentkeztem a váci egyházmegyébe s mint váci kispap kerültem Egerbe, a Hittudományi Főiskolára. Ez mentesített a katonai szolgálat alól. Az előttünk levő évfolyamból Tádé és Szegedi Laci is az egri teológián voltak. Másodévre felhelyeztek a Központi Szemináriumba. Ott is voltam a „szétugrasztásáig”. (1959 tavaszán a Központi Szeminárium kispapjai megtagadták közreműködésüket a békepapi gyűlésen – Opus Pacis –, ezért kispapok közül 14 „kizárása,” illetve 60 további növendék elbocsátása következtében a Szeminárium szinte teljesen kiürült.) Lóránt atya tanácsára kértem Kovács Vince püspök urat, helyezzen vissza Egerbe. A negyed év második félévét és az ötöd évét Egerben végeztem. Vácott szenteltek fel 1960. június 19-én. Felszentelésem után a Váci egyházmegyében voltam káplán. Főnökeim leginkább „haladó”-papok voltak, akik mint a ÁBTL-től kikért dokumentumokból kiderült, jelentettek rólam. Egyik főnököm tartótisztjével közösen, miközben Pannonhalmán voltam lelkigyakorlaton, átkutatták szobámat. Bánk József váci püspök plébános helyettesnek Uriba, majd egy év után Cserhátsurányba plébánosnak nevezett ki. Hét év elteltével Endrey Mihály püspök úr Szentésre, a volt Kapucinus templomba helyezett. Innen kerültem aztán Nagyvenyimbe.

Te is ciszterci öregdiák vagy, habár csak rövid ideig voltál a voltál Baján. Kezembe került – az interneten olvasva – a bajai III. Béla ciszterci gimnázium 1945–47. tanéveinek összevont Évkönyve, s keresve nevedet, több Égi névvel is találkoztam.

Nagy család voltunk. Egyik nagybátyám, is ott érettségizett (Orvosként végzett, friss diplomásként hazamenve szabadságra ávós teherautó várta és özvegy édesanyjával együtt a Hortobágyra, Kormópusztára vitték, ahol hetvened magukkal három évig egy juhakolban laktak.)

Életrajzodból láttam, hogy Vaskúton születél. Falubíró Győző, aki osztályfőnököm volt hat éven át Egerben, szétszórásuk után Vaskúton volt kántor. Volt-e vele kapcsolatod, van-e róla valamilyen emléked?

Bajai gimnáziumban ő volt az énekkar vezetője, ahol szoprán szólamban én is énekeltem. A szétszórás után Vaskútra került, ahol 1950–1965 között, mint kántor működött. Először a plébánián lakott, majd egy magánháznál kapott lakást. Édesapámmal igen jó barátságban voltak. Ha hazalátogattam mindig találkoztam vele, kedves, szerehető embernek ismertem. A községben nagyon kedvelték. Vaskút háromnyelvű falu, s ő vend származású lévén, a temetéseken, mint kántor a bunyevácok nyelvén énekelte a szertartást.

Rövid ideig voltál Egerben. Figyelemmel kísérhetted a ciszterci öregdiákok lelkes törekvését, hogy iskolánk ismét ciszterci gimnázium legyen. 25 év elteltével mit üzensz a még élő „maradéknak”?

Szívügyem, hogy Debreceni Sixtus ciszterci atya boldoggá avatási eljárása induljon el. Eger volt életének utolsó állomása, ahol 65 évvel tragikus halála után is élő tisztelet övezi személyét. Vannak még élő tanúi, akik ismerték és becsülték. A ciszterci templom hívei Koós Ede atya templomigazgató lelkes közreműködésével ébren tartják emlékét, tiszteletét.

Beszéltem Kilián Pistával és feleségével, Vikivel, aki mint élő tanú írásba is foglalta Sixtus atya egri életét, tevékeny munkáját. Említette, hogy sok anyagot gyűjtöttek össze az atyáról és emlékezete szerint még Kovács Endre püspöknek adták át, mely nyilván az ő hagyatékában található. Jó lenne, a még élő tanúktól – bizonyára többen vannak köztük a Ciszterci Diákszövetség tagjai is – összegyűjteni anyagot, mely a boldoggá avatási eljáráshoz szükséges. Fontos lenne, hogy Egri főegyházmegye, melynek halálakor a papja volt, kezdeményezze a boldoggá avatását és ezt az egri ciszterci öregdiákok is szorgalmaznák. Kértem erre Bernát apát urat is, ki megígérte, ha Egerben jár, az érsek úrral beszélve szóba hozza Sixtus atya ügyét.

Kedves Konrád atya, köszönjük, hogy módot adott erre a találkozóra és válaszoltál kérdéseinkre. Isten adjon a zirci községben töltött éveidben kegyelmet, jó egészséget!

(O.Gy.)

„AZ ISTENT SZERETŐKNEK MINDEN A JAVUKRA VÁLÍK” A ciszterciak növendéknevelő tevékenysége az „illegalitás” éveiben

Halász Tibor dolgozatából közöljük az alább olvasható részleteket. A szerző a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban érettségizett, majd az ELTÉ-n kezdte meg egyetemi tanulmányait. Jelenleg itt a történelem mesterszak végzős hallgatója. Tervei szerint a nyár folyamán, Zircen kezdi meg szerzetesi formációját. A témáját tekintve, dolgozatát olvasva úgy érezzük, nagyon közel áll a ciszterci élethez. Nagy szorgalommal, aprólékos gyűjtötte össze a magyar ciszterciaknek a szétszórásuk kezdetén végzett, a rend további életét biztosítani törekvő munkáját. Megkereste a még élő egykori fiatal növendékeket Zircen és a dallasi apátságban. Kutatta a szétszórt iratanyagot.

Sajnos a teljes dolgozatát terjedelme miatt közölni nem tudjuk.

Bevezetés

Dolgozatunkban a magyar ciszterciak férfi ágának növendéknevelő tevékenységét szeretnénk feltárni az 1950 utáni, „illegalításban” töltött időszakban. A szerzetesrendek működési engedélyének megvonását követően a ciszterci vezetők kiemelten fontosnak tartották, hogy megoldják a már rendi habitust öltött növendékek további képzését, illetve, hogy újabb hivatások nevelésével a rend magyarországi jövőjét is biztosítsák.

A címválasztás során azért döntöttünk a fenti főcím mellett, mivel ez az Újszövetségben szereplő, a Római levélből származó rövid idézet volt két ciszterci vértanú – Debreczeni Sixtus és a közelmúltban boldoggá avatott Brenner Anasztáz – papi jelmondata is. Mind az ő, mind pedig a klandesztin növendékképzésben részt vevő szerzetesek és szerzetesnövendékek magatartására igaz, hogy elsősorban az Istentől kapott hivatásukat szerették volna megvalósítani a külső körülmények ellenére is. Még abban az esetben is, ha emiatt börtönbüntetést voltak kénytelenek elszenvedni vagy adott esetben az életükkel fizettek.

Szűkülő mozgástér

A második világháborút követően a rend mozgástere egyre inkább beszűkülte Magyarországon. Ezek közül az első a szerzetesi tulajdonú nagybirtokokat is érintő földosztás volt, amely a rend kiváló gazdasági szakemberének, Hagyó-Kovács Gyula¹ jószágkormányzónak a tevékenysége ellenére is súlyos megrázkódtatást jelentett a rendnek, hiszen a létalapot húzták ki a közösség lába alól. Már maga a háború is óriási pusztítást végzett a rend gazdaságában.

A földosztás nem az egyetlen próbatétel volt a rend számára az 1940-es évek második felében. Ez pedig nem másban, mint a felekezeti iskolák állami kézbe vételében nyilvánult meg.

Mindez alapjaiban rengette meg a magyar ciszterciak életét, hiszen a rend tagjai 1802 után mindinkább a középiskolai oktatásban tevékenykedtek, s szereztek ezáltal országos hírnevet iskoláiknak és rendjüknek egyaránt. A megváltozott helyzetben a rendi vezetésnek új tevékenységi területeket kellett keresnie, ahol feladatot tudott biztosítani a munka nélkül maradt rendtagok számára. A szerzetesek egy része a lelkipásztori szolgálatba kapcsolódott be az állomáshelyéül szolgáló városban, illetve annak környékén. Mások a rendi előjárók és a területileg illetékes megyéspüspökök közti megegyezések eredményeként egyházmegyei kieszemináriumokban folytatathatták oktató-nevelő tevékenységüket.

Egerben Czapi Gyula érsek 4460/1949. számú rendelkezésével 1949. szeptember 10-én hozta létre a Teológiai Előkészítő Iskolát. 1949. szeptember 19-én Hegyi Kapisztrán – az egri ciszterci gimnázium volt igazgatója – vezetésével lezajlott az évkezdő értekezlet is, majd másnap sor került a tanévnyitó Veni Sancte szentmisére is. Rendi részről a tanári kar tagjai a következők voltak: Révész Amadé, Varga Bennó, Károly Asztrik, Mészáros Ervin, Kádár Antal, Kalász Elek, Vajk Atanáz, Debreczeni Sixtus, Hervay Levente és Maróti Jenő. A tanulók között az egyházmegyei kieszeminaristákon kívül ferences és szervita szerzetesnövendékeket is találunk, továbbá néhány ciszterci oblátus is itt folytatta tanulmányait Hervay Levente oblátus-prefektus felügyelete mellett, az összlétszám 1949 szeptemberében 111 fő volt, ami azonban a későbbiekben többször is megváltozott. Néhány ciszterci a szerzetesrendek működési engedélyének 1950. évi megvonását követően egy

¹ Hagyó-Kovács ciszterci szerzetes 1924 és 1945 között jószágkormányzóként irányította a rend működésének gazdasági alapját képező, közel harmincezer hektár kiterjedésű földbirtokot. Az ennek részét képező előszállási uradalomban pedig az ország egyik legfejlettebb gazdaságát építette ki – tevékenységéről részletesebben lásd: Erdős László: Emlékezés Hagyó-Kovács Gyulára, a zirci apátság előszállási jószágkormányzójára. In: A Ciszterci Rend Magyarországon és Közép-Európában. Szerk.: Guitman Barnabás. Pilisecsaba, 2009. 376–380.

ideig még folytathatta itteni tevékenységét. Így az 1950/51-es tanév folyamán még az intézményben taníthatott Károly Asztrik, Debreczeni Sixtus és Hervay Levente, továbbá ide került Czigler Ábel és Szabó Vilmos is, utóbbi mint prefektus is működött. Hegyi Kapisztrán pedig egészen 1958-ig szemináriumi tanár maradt.²

Azonban nemcsak a kisszemináriumokban tevékenykedtek a ciszterci tanárok, hanem az Endrédy Vendel 296/1949. számú rendeletével felállított rendi teológiai előkészítő iskolában is. A rend iskoláinak 1948 nyarán bekövetkezett államosítását követően a rendi vezetés által életre hívott iskola nem titkolt célja volt, a rendi jövő biztosítása és a hivatások megmentése. Az iskola, amelynek teljes neve *Schola Propaedeutica Ecclesiastica Abbatiae S. O. Cist de Zirc* volt, első és egyetlen tanéve 1949. szeptember 18-án vette kezdetét, az ünnepélyes tanévnyitó Veni Sancte szentmisével. A tanári kar vezetőjévé az apát Palos Bernardint nevezte ki, míg a tanszületet a következő rendtagok alkották: Horváth Konstantin perjel, Tóth Ev. János alperjel, Bosnyák Pongrác, Gombás Miksa, Lovas Ambró, Kukoda Miklós, 'Sigmund Lóránt novíciusmagiszter, Alpár Lucián, a konverzusok magisztere, Szabó Vilmos, Kisgergely Bálint, az oblátusok prefektusa és Rónay Detre. Barta Lénárd korábbi bajai házfőnök-helyettes pedig a 1950 februárjától kapcsolódott be a tanári kar munkájába. Az egyes osztályok mellé osztályfőnököket is kineveztek, így Szabó a II., Kisgergely a III., míg Lovas a IV. osztály tagjaiért felelt. Sajnos az első osztály naplója elkallódott, így pillanatnyilag sem osztályfőnök személyét sem a pontos tanmenetüket nem sikerült azonosítanunk.³

A tanulók egyházzogilag még nem számítottak a rend tagjának, azonban a renدهz való tartozásuk jeleként az előljárók döntése nyomán, mint rendi oblátusok⁴, szürke habitusban éltek az apátságban, melynek felöltésére 1949. október 5-én került sor.⁵

A tanév végén, 1950. június 5-én került sor a negyedik osztály tagjainak érettségi vizsgájára. A rend várható feloszlata miatt 1950 nyarán a rendi vezetés úgy döntött, hogy az oblátusok közül nemcsak a három, már érettségi vizsgát tett fiatal kezdheti meg a noviciátust, hanem az érettségivel még nem rendelkező harmadik évfolyam tagjai is.

1950. augusztus 19-én a tizenkilenc novícius öltötte magára a ciszterci habitust. Azonban nem sokáig készülhettek a noviciátus csendjében a szerzetesi életre, mivel négy rend kivételével az összes Magyarországon működő szerzetesrend működési engedélyét is megvonó 1950. évi 34. törvényerejű rendelet értelmében a közösség tagjainak 1950. október 15-ig el kellett hagyniuk az anyamonostort.⁶

A rend működése az „illegalitás” időszakában

A rend vezetői azonban igyekeztek felkészülni a diszperzáció időszakára. Az 1950. augusztus 23-án tartott rendi tanácson, felkészülve arra a körülményekből fakadó eshetőségekre, hogy Endrédy Vendel apátot az államhatalom a jövőben akadályozni fogja vagy megpróbálja ellehetetleníteni, a rendi vezetők jónak látták, hogy szavazzanak arról, ki lépjen Endrédy helyébe az apátság vezetésben. Ekkor a legtöbb szavazatot 'Sigmund Lóránt novíciusmester kapta, azonban az apát elhurcolását követően bizonytalan volt, hogy a konstitúciók értelmében Horváth Konstantin zirci perjel vagy az augusztusi szavazás eredményeként 'Sigmund vegye át a rend irányítását. Végül a helyzet rendezésére Hagyó-Kovács Gyula a rendi kezelésben levő budai Szent Imre plébániára hívta össze a tanács tagjait. 1950. november 4-én a korábbi jószágkormányzó mellett Brisits Frigyes, Horváth Konstantin, Kühn Szaniszló, 'Sigmund Lóránt és Zemplén György voltak jelen a csonka rendi tanácson, amely végül a korábbi novíciusmestert jelölte ki az rend ügyeinek intézésére.⁷

A rendi növendéknevelés későbbi részvevői közül Csizmazia Placid és Rónay Detre a győri, míg Palos Bernardin és Sulyok Ignác a székesfehérvári szemináriumban tudtak elhelyezkedni.

A rendi vezetés gondoskodni kívánt a rendi növendékek továbbtanulásának biztosításáról is. Ennek értelmében a fogalmazódott meg az ötlet, miszerint a legtehetségesebb fiatalokat Rómába kellene küldeni tanulmányaik folytatására. Kijuttatásuk megszervezésével az apát Kis-Horváth Paszkál klerikust bízta meg. Végül 1950. szeptember 5-ről 6-ra virradóra – 22 fő elhagyta Magyarországot. Nyolcukat azonban a határon átkelve a szovjet zónában elfogták, majd visszazállították őket Magyarországra, ahol több mint négy év börtönre ítélték őket illegális határátlépésért. A csoport többi tagja később szerencsésen megérkezett Rómába.

² Bohán Béla: Egyházmegyei kisszemináriumok 1948 után. 14; 16–23. – kéziratban a Pannonhalmi Főapátsági Levéltárban

³ Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára – VeML XII.2. i. 60. kötet – Rendtagok hagyatékai– Zirci oblátusok osztálynaplói 1949/50.

⁴ A rendi oblátusok nem keverendőek össze az ugyancsak az 1940-es évek második felében, Kalmár Ödön szentimevárosi plébános vezetésével létrejött, a renدهz lelkiekben kapcsolódó világi oblátusok szerveződésével

⁵ VeML XII.2. i. 60. kötet–Rendtagok hagyatékai–Zirci oblátusok osztálynaplói 1949/50.

⁶ VeML XII.2. i. 60. kötet–Rendtagok hagyatékai–Zirci oblátusok osztálynaplói 1949/50.

⁷ Cúthné Gyöni Eszter: „Nem harcolunk, de nem is búcsúzunk...” A Ciszterci Rend Zirci Apátságának története a második világháború végétől Endrédy Vendel apát haláláig. Budapest, 2017 189–191.

A Magyarországon maradt rendi növendékeket az előjárók igyekeztek egyházmegyés papi szemináriumokba bejuttatni, hogy ott folytathassák felkészülésüket a papi szolgálatra. A legtöbb fiatal Shvoy Lajos székesfehérvári püspök vett fel a szemináriumba, így a következő növendékek folytathatták tanulmányaikat Székesfehérvárott: Keszthelyi Vazul (aki fent említett növendékcsoporttól elszakadt, így Magyarországon maradt, anélkül, hogy letartóztatták volna), Bácskai Keve, Keszthelyi Jeromos, Trimmer Iván, Arató Orbán, Purszky Bernát, Téglás Ivor, Glósz Efrém, Hajnal Linusz, Albrecht Veremund, Páva Cecil, Zámbo Öcsény, Gerendás Jób és Kovács Máté. A budapesti Központi Szemináriumba került Wöllner Ferenc, Kovács Gergely, Szabó Egon, Rupp Romuald, Novák Emilián, Alszászy Botond, Lenhardt Krizológ és Várnagy Emőd. A győri szemináriumba pedig a következő néhány testvér került: Szirbek Hugó, Jakab Odiló, Káli Sebestyén és Brenner Tóbiás, aki Brenner Anasztáz testvérbátyja volt.⁸

A rendi vezetés a novíciusok képzését is igyekezett folytatni, így 1950 őszén ’Sigmund Lóránt vezetésével Budapestre költöztek, ahol a rend budai plébániájának területén helyezték el őket. A már érettségizettek egyetemre jelentkeztek, míg az érettségivel még nem rendelkező fiatalok többsége a Szent Imre plébánia területén levő kápolnában kapott különböző beosztást (kántor, sekrestyés, irodai kisértő, takarító). Kettesével laktak, s szabadidejükben tanulták a noviciátusi tárgyakat (liturgia, aszketika, regula), amelynek jegyzeteit és a pontkákat [elmélkedésre indító témák – *a szerk.*] gépelve kapták meg. A zsolozsmát a matutinum⁹ kivételével lehetőség szerint ketten mondták, majd három-négy fős kiscsoportokban jöttek össze ebédelni, ami alatt egyikük valamilyen előre meghatározott lelki olvasmányból olvasott fel. Lelki életük irányítását továbbra is ’Sigmund végezte, míg technikai dolgokat és a mindennapos ügyeket átmenetileg, mint segédmagiszter, Huszár Hildebrand intézte.

Czike János atya így emlékezett vissza a kezdeti időszakra: „*Felmentünk Budapestre, ahol kettesével al-bérletekben laktunk, ezt már Lóránt atya szervezte meg, én Humberttel laktam az Eszék utcában [...] Vasárnaponként kirándultunk vagy magánházaknál találkoztunk, ekkor egy évig még velünk volt Anasztáz [Brenner – a szerző] is, aki, mint civil hallgató a Központiba járt.*” 1950. december 8-án, immár titokban újabb két fiatal, Kacsányi Sándor *Longinus* és Farkasfalvy György *Humbert* öltötte magára a ciszterci novíciusok fehér habitusát.¹⁰ Közben ezzel párhuzamosan a még le nem érettségizett fiatalok készültek érettségi vizsgáikra is, amelyben néhány, a fővárosban élő rendtag volt segítségükre. Az érettségi vizsgára a rend budai plébániáján került sor 1951. január 27-én, Brisits Frigyes vezetésével. Czike János emlékei szerint öten érettségiztek ekkor. Magát az érettségit állami részről természetesen nem ismerték el a későbbiekben, így a fiataloknak később hivatalosan is meg kellett azt ismételniük.¹¹

1951 márciusában a novíciusok egy részét – az eddigi kutatások szerint elsősorban az államilag elismert érettségivel még nem rendelkezőket – Zirc környéki, akkor még rendi kezelésben levő plébániákon helyezték el. Czike János és Geröly Fulgent Nagyesztergárra, Békefi Csongor és Kilián Torda Porvára, míg Farkasfalvy Humbert, Kovács Szörény és Márton Ildefonz Nagytevelre került. Vidéki tartózkodásuk júniusig tartott, Czike visszaemlékezése szerint: „*Júniusban egyszer csak a Károly atya [Kerekes Károly – a szerző] megjelent, persze vad civilben, s azt mondta, hogy gyorsan összepakolni és tünés, mert most kezdődik a per¹², s senki ne maradjon itt.*”¹³

A novíciusok ezt követően családjukhoz és rokonaikhoz mentek, de a találkozókat továbbra is folytatták. Ezeknek egyik fő helyszíne a XI. kerületben található, Hársmajor utca 3. szám alatti villa volt, amelyben a tulajdonos egy külön bejáratú szobát bocsájtott a ciszterciek rendelkezésére. A ház tulajdonosa a Körtvélyessy család volt, László nevű fiuk ekkor, mint fr. Lázár, maga is az 1950 augusztusában beöltözött tizenkilenc novícius egyike volt. Ez a szoba a későbbiekben egészen 1957-ig a rendi növendékképzés egyik legfontosabb helyszíne volt, hiszen nemegyszer került sor itt beöltözésre vagy fogadalomtételre, de emellett itt zajlott a noviciátusi órák egy része is. Továbbá a titokban belépő fiatalok közül többen itt is laktak.

A rendi előjárók az oblátusként a zirci teológiai előkészítő iskolában tanult fiatalokról is megpróbálták gondoskodni, ami azért is volt kiemelt fontosságú, hiszen bennük látták a rendi utánpótlás biztosításának lehetőségét is. Ennek megfelelően a még gimnazista korú fiatalokat a pannonhalmi bencés gimnáziumban helyezték el 1950 szeptemberétől. A zirci obláció tagjai közül Báródy, Bruckner, Héjj és Koncz nem tartottak

⁸ Zirci Ciszterci Apátság Irattára – ZCAI – Füz Balázs generális asszisztensi levéltára – Pro memoria – Lóránt vikárius úr fr. Béda révén küldött üzenetekről.

⁹ A II. Vatikáni Zsinatig a szerzetesi zsolozsma hajnali részének elnevezése.

¹⁰ A továbbiakban a rendbe belépő fiatalok neve mellett kurzíválva jelöljük a szerzetesi nevet.

¹¹ Czike János OCist személyes visszaemlékezése (2018. október 14. Zirc)

¹² 1951. június 22. és 28. zajlott a Budapesti Népbíróságon Grósz József kalocsai érsek és társai pere. A főpernek két ciszterci vádlottja volt: Endrédi Vendel zirci apát és Hagyo-Kovács Gyula, az apátság egykori jószágkormányzója. A persorozat mellékpereinek összesen további tíz ciszterci vádlottja volt. Lásd: Cúthné Gyóni Eszter: i.m. 163–189.

¹³ Czike János OCist személyes visszaemlékezése (2018. október 14. Zirc)

társaikkal, azonban Egerből Dancs István Dankó László, Fátrai Attila és Nagy András [’47/48-ban III.A osztályban végeztek, o.f. Kalász Elek – *a szerk.*], csatlakoztak a másodéves oblátusokhoz. Továbbá egy új, öt tagból álló évfolyam felvételére is sor került, amelynek névsorát szintén sikerült rekonstruálnunk: Égi Ferenc, Farkasfalvy Miklós, Németh Miklós, Schmotzer Imre és Várady Géza. Ők a nagy múltú apátság legális működésének utolsó napjaiban, 1950. október 8-án öltötték magukra az oblátusok szürke habitusát Zircen. Az első Pannonhalmán töltött tanév folyamán Kisgergely Bálint fogta össze az oblátusokat, aki korábban Zircen is hasonló pozíciót töltött be. Prefektusi feladatai mellett Kisgergely irányította az oblátusok lelki életét rendszeres punktákat tartva, emellett pedig igyekeztek a szerzetesi zsolozsma befejező imádságát, a kompletóriumot is közösen végezni. A prefektus 1951 nyarán azonban állami nyomásra kénytelen volt elhagyni a főapátságot. Ezt követően az ez idő tájt Győrben kántorként működő Rónay Detre látogatta havonta a Pannonhalmán tanuló rendi növendékeket, ő egyébként ezzel párhuzamosan a ciszterci gregorián ének alapjaiba is próbálta bevezetni a fiatalokat. Kisgergely kényszerű távozását követően Bajtay Oros bencés szerzetes igyekezett támogatni a gimnáziumban tanuló ciszterci oblátusokat. Farkasfalvy emlékei szerint az obláció tagjai saját használatra *Fehéren fekete* címmel egy kis folyóiratot is szerkesztettek, amelyért előbb Hajtman Pál, majd maga Farkasfalvy Miklós volt felelős. A vezető nélkül maradt fiatal növendékek közül idővel többen is kiváltak az oblátusok sorából, de továbbra is a bencés gimnáziumban folytatták tanulmányikat.

Mindazonáltal az oblátusok felvétele sem zárult le rögtön a rend működési engedélyének megvonásával, hiszen ’Sigmund 1951 őszén még két fiataalt – Ambrus Józsefet és Balta Pált – vett fel az oblációba.¹⁴

A nehézségek ellenére is kitartó oblátusokkal a rendi vezetés az iskolai kereteken kívül is igyekezett foglalkozni. Ennek érdekében nyaranta rendszeresen egy-két hetes kirándulásokat és táborozásokat szerveztek valamelyik fiatal, de már felszentelt rendtag vezetésével. Az esetek többségében erre a Bükkben került sor, ahova Szabó Vilmos, Hervay Levente vagy Kisgergely Bálint kísérte a fiatalokat. Míg 1952 nyarán a Balaton mellett táboroztak, s ekkor Zircet is meglátogatták, ahol ekkor még Kukoda Miklós ciszterci teljesített lelkipásztori szolgálatot és látta vendégül a növendékeket.

Az utolsó éves oblátusok a karácsonyi szünet egy részét Budapesten töltötték ’Sigmund lelki kísérése mellett, annak érdekében, hogy jobban megismerkedjenek az érettségi után rájuk váró élettel, illetve, hogy tisztázni tudják hivatásuk komolyságát¹⁵.

’Sigmund azonban nem elégedett meg a már meglévő novíciusok formációjának befejezésével, hanem lehetőség szerint igyekezett újabb fiatalok bevonásával biztosítani a rendi utánpótlást, illetve a rend továbbélését. Ennek keretében 1952 és 1955 között négy évfolyamban összesen tizenhat a rendbe belépő fiatal tudunk azonosítani. Rájuk kívül még három posztulánsról és egy a rendbe 1958-ban egyedül belépő fiatalról van tudomásunk. A beöltözők közül kilencen a Pannonhalmán 1950 és 1955 között működött obláció tagjai közül kerültek ki.

Az első ilyen módon beöltöző csoport tagjai túlnyomórészt korábban a rend budai gimnáziumának voltak a diákjai voltak. Ők az iskolák államosítását követően is kapcsolatban maradtak egykori osztályfőnökükkel, Csizmazia Placiddal, aki 1948 és 1950 között a Bernardinumban volt a ciszterci növendékek spirituálisja. Kereszty Rókus visszaemlékezése szerint az ő segítségével kerültek kapcsolatba ’Sigmund Lóránttal, aki lelki beszélgetésekre hívta a fiatalokat. A kis csoport tagjai 1951. július 16-án kezdték meg a posztulátust, tehát a szerzeteséletre előkészítő időszakot. Ezalatt az idő alatt ’Sigmund a zsolozsma jelentőségéről beszélt a jelentkezőknek, illetve igyekezett mindinkább megismertetni velük Szent Benedek reguláját is. Beöltözésükre a Csizmazia Placid vezette szertartás keretében 1952. február 10-én került sor a Tóth család óbudai, Podolin utcai lakásában. Ekkor öt fiatal öltötte magára a ciszterci novíciusok fehér habitusát: közülük Kereszty András *Rókus*, Brückner Ákos *Előd*, Pollner Jenő *Zsombor* és Tóth Imre *Cirill* a rend budai gimnáziumának voltak a diákjai, míg Baghy István [’47/48-ban V. osztályban végezett, o.f. Ágoston Julián – *a szerk.*] – akinek a kutatás jelenlegi állása szerint még nem sikerült azonosítani rendi nevét – az egri ciszterci gimnáziumban került kapcsolatba a renddel. Utóbbi egyébként néhány hónappal a beöltözést követően úgy döntött, hogy visszatér a civil életbe.¹⁶

Szerzetesi képzésükkel párhuzamosan a növendékek valamely budapesti felsőoktatási intézményben folytatták tanulmányaikat. A rend vezetői ekkor még úgy vélekedtek, hogy néhány éven, maximum egy évtizeden belül a rend folytathatja kényszerűen abbahagyott munkáját, így a fiatalok többségét igyekeztek valamilyen tanári pályára irányítani. Ennek megfelelően Brückner, Pollner és Tóth az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán, matematika szakán kezdték meg tanulmányaikat, míg Kereszty könyvtárosnak

¹⁴ Égi Konrád OCist személyes visszaemlékezése (2018. szeptember 16. Zirc) és Farkasfalvy Dénes OCist személyes visszaemlékezése (2018. június 29. Irving)

¹⁵ Dallasi Ciszterci Apátság Levéltára – DCAL – Farkasfalvy Dénes OCist 1956. december 4-i beszámolója Nagy Anzelmnak a magyarországi rendi képzésről

¹⁶ Kereszty Rókus OCist személyes visszaemlékezése (2018. június 27. Irving)

tanult. Az első csoport fogadalomtételére, Kühn Szaniszló kezébe 1953. február 12-én került sor Kovács Etele rendi növendék lakásán.¹⁷

A következő évfolyam beöltözése 1953. február 15-én zajlott le, ekkor kezdte meg noviciátusát Mensáros Béla *Aurél*, Szegedi Márton *Mátyás* és Hajtman Pál *Özséb*. A szertartást ez alkalommal is Csizmazia Placid vezette. Fogadalomtételükre 1954. június 30-án került sor. Közülük Hajtman és Szegedi a Gyógypedagógiai Főiskola hallgatói lettek, míg Mensáros zenei konzervatóriumba ment. A három fiatal közül csak ez utóbbi, aki 1956 novemberében elhagyta Magyarországot, jutott el az örökfogadalomig, s csak évtizedekkel később, már Dallasban vált ki a rendi közösségből.¹⁸

A rend feloszlását követő, titokban beöltözött harmadik évfolyam volt a legnépesebb. A kutatás jelenlegi állása szerint ekkor két csoportban összesen hatan öltötték magukra a ciszterci habitust. Az első csoport 1954. február 22-én öltözött be, ennek tagjai Lelóczky Gyula *Donát*, Mozsgai József *Tádé* és Szegedi László *Zsigmond*¹⁹ voltak. A második csoporthoz tartozott Lázár Dezső *Kelemen*, Dankó László és Verbay András *Romuald*, akik 1954. július 4-én öltöztek be, azonban Dankó néhány héttel később távozott. Ehhez az évfolyamhoz tartozott továbbá, mint posztuláns Csernák Miklós is, őt azonban végül nem öltöztette be 'Sigmund.²⁰ Lelóczky Donát visszaemlékezése szerint a képzés kezdeti szakaszát ekkor Kisgergely Bálint irányította, aki mint segédmagiszter kapcsolódott be a növendéknevelésbe. A csoportból elsőként Lázár Kelemen tett fogadalmat 1955. szeptember 6-án, feltehetőleg 'Sigmund Lóránt vezetésével. Mozsgai, Szegedi és Verbay 1955. szeptember 16-án Golenszky Kandid kezébe tette le egyszerű fogadalmát.²¹ Lelóczky szeptember 18-án 'Sigmund jelenlétében köteleződött el a rend felé. A fogadalomra így emlékezett vissza: „Az én fogadalmamra mindjárt a lelkigyakorlatot követő napon, szept. 18-án délelőtt került sor. Szép napos idő volt, igazi »vénasszonyok nyara«. A Margit híd budai oldalán, a Margit szigettel szemben volt egy park, a HÉV végállomás mellett, ott találkoztam Lóránt atyával. Leültünk egy padra, és Lóránt atya megkérdezte, van-e tollam, tintám és papírom. Nem volt, ezért elküldött egy papíreszkedésbe hogy mindezt beszerezzem. Visszatérve a padhoz, Lóránt atya leültetett és megkérdezte, csakugyan akarok-e ciszterci szerzetes lenni. Igenlő válaszomra felszólított, hogy írjam, amit diktál, és elkezdte mondani a fogadalom latin szövegét, »Ego, Frater Donatus, promitto tibi...«, stb. Szorgalmasan róttam egymás után a szavakat. Amikor befejeztük, mondta, hogy írjam alá a dátumot és rendi nevemet. Persze senkise tudta rendi nevemet, úgyhogy házkutatás esetén nem tudhatták, ki is a »Frater Donatus.« Lóránt atya átvette a papírt, összehajtogatta, és azt mondta, „Na, Fiam, te most ciszterci szerzetes vagy.”²²

Ennek az évfolyamnak az esetében fordult elő először az, hogy a noviciátus valamely tagját nem vették fel az egyetemre, így annak érdekében, hogy a sorkatonai szolgálatot elkerüljék, szemináriumba küldték őket. Ennek megfelelően Mozsgai és Szegedi az 1955 őszen az egri szemináriumban folytatták teológiai tanulmányukat, míg Lázár már 1954 szeptemberétől a győri szemináriumban kezdte meg tanulmányait. Verbay a gödöllői Agráregyetemen kezdte meg tanulmányait, míg Lelóczky, aki már a rendbe való belépését megelőzően könyvtárosi tanulmányokat folytatott, ezt befejezve hamarosan könyvtárosként helyezkedett el előbb Csornán, majd Györszentivánon. Ugyancsak Lelóczky Donát elbeszélése alapján tudjuk, hogy a Győrben élő rendtagok és növendékek²³ Csizmazia Placid lakásán időről-időre találkoztak és együtt zsolozsmáztak. Maga Lelóczky emellett a győri szemináriumban tanuló Petkó Tarján, Bán Elizeus, Brenner Anasztáz és Lázár Kelemen rendi növendékeket is többször meglátogatta.²⁴

1956-os forradalmat megelőző utolsó novicius évfolyamnak már csak két tagja volt: Égi Ferenc *Konrád* és Farkasfalvy Miklós *Dénes*, ők 1955. március 19-én öltöztek be. Farkasfalvy visszaemlékezése szerint 'Sigmund a következő gondolatokat indította el őket rendi életük kezdetén: „Egy szegény asszony fogad most fiának benneteket. Házából kitelepítették, férjét elvitték, lakását feldúlták is kifosztották. De édesanyátok lesz és lelki táplálékot, ha szűkösen is, még tud adni nektek.” Fogadalomtételükre 1956. szeptember 1-én került sor. Égi ezt követően két társához hasonlóan az egri szemináriumba került, míg Farkasfalvy folytatta az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1954-ben megkezdett jogi tanulmányait.²⁵

¹⁷ Brückner Előd OCist személyes visszaemlékezése (2018. augusztus 17. Zirc)

¹⁸ DCAL – Mensáros Béla 1956. december 7-i beszámolója Nagy Anzelmnnek a magyarországi rendi képzésről

¹⁹ Szegedi rendi nevét később Joachimra változtatta.

²⁰ DCAL – Verbay András 1957. január 5-i beszámolója Nagy Anzelmnnek a magyarországi rendi képzésről

²¹ Szegedi László személyes visszaemlékezése (2018. november 8. Süllyás)

²² Lelóczky Donát OCist személyes visszaemlékezése (2018. június 28. Irving)

²³ Lelóczky emlékei szerint rajta kívül Csizmazia Placid, Rónay Detre, Szirbek Hugó és Brenner Tóbiás vettek részt ezeken a találkozásokon.

²⁴ Lelóczky Donát OCist személyes visszaemlékezése (2018. június 28. Irving)

²⁵ DCAL – Farkasfalvy Dénes OCist 1956. december 4.-i beszámolója Nagy Anzelmnnek a magyarországi rendi képzésről

Ezt követően a visszaemlékezések szerint szervezett keretek között már nem zajlott újabb novíciusok felvétele, azonban a már meglévő, és Magyarországon maradt rendi növendékek képzését tovább folytatta az apáti provizor. Mindazonáltal ’Sigmond Lóránt az 1956-os forradalom bukását követően úgy döntött, hogy azokat a fiatal növendékeket, akiknek belátható időn belül nem volt esélyük szemináriumba jutni, Rómába küldi, hogy ott fejezzék be tanulmányaikat. 1956. november végén Kereszty Rókus, Pollner Zsombor, Mensáros Aurél, Lelóczky Donát, Verbay Romuald és Farkasfalvy Dénes hagyták el Magyarországot előjárójuk utasítására. Ők előbb Győrben felkeresték Csizmazia Placidot, majd az ő útmutatásai alapján, a Petőházán, civil foglalkozásban élő Horváth Mihály rendtársukat, aki átkísérte őket a határon.

Az 1956-os forradalom után, eddig kutatásaink és a visszaemlékezések alapján egyértelműen állítható, hogy már csak egyetlen személy belépésre került sor a zirci ciszterciak közé: Lékai-Hochenburger Péter *Jusztin* 1958. április 6-án öltötte magára a ciszterci novíciusok fehér habitusát. Lékai több „zugnovíciushoz” hasonlóan az államosítást megelőzően a rend budai gimnáziumának volt a diákja, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett gépészmérnöki képesítést 1954-ben. Egyszerű fogadalmának letételére 1960. április 17-én került sor.²⁶

A növendékeknek *Lumina* címmel lelki naplót kellett vezetniük, amelyet ’Sigmond havonta átnézett, majd ennek alapján havi rendszerességgel egyéni beszélgetést folytatott a fiatalokkal lelki- és szerzetesi életről, illetve a felmerülő problémákról. A Hársmajor utcai központi helyszín mellett a „zugnovíciátus” tagjai többször találkoztak a Brückner család Vöröstorony utca hétvégi házában vagy az Ördögárokban.²⁷ Emellett az oblátusokhoz hasonlóan nyaranta a klerikusok is többször töltötték együtt a szünidő egy részét. A kirándulások során többször felkeresték Zircet, 1956 nyarán például Keszthelyi Vazul vezetésével a Bakonyba látogattak. Emellett megfordultak a Bükkben – ahol felkeresték a középkori bélapátfalvi ciszterci templomot is – vagy a Farkasfalvy család balatonszemesi nyaralójában is.²⁸ Továbbá Mensáros Nagy Anzelmnak írt beszámolójából tudjuk azt is, hogy a Rosdy család – akiknek Pál nevű fia ekkor, mint fr. Agoston szintén a titkos rendi összetartás tagja volt – XII. kerületi Gaál József úti lakásában helyezték el a rendi növendékek könyvtárát, amelyet két hatalmas Rákosi képpel takarták el az avatatlan szemek elől. Ugyancsak a Rosdy-házban rejtették el egy ágyfiókban a rendi témájú broszúrákat, leveleket, elmélkedési anyagokat, továbbá itt őriztek egy teljes szentmise felszerelést, amit Csizmazia Placid használt budapesti látogatásai során.²⁹

A növendékek rendi képzésében ’Sigmond mellett csak néhány, jobbára fiatal rendtag vett részt, míg a rendi közösség jelentős része még csak nem is tudott a titokban folyó utánpótlás-képzésről. Eddigi kutatásaink szerint filozófiai képzést a már többször említett Csizmazia Placid és Marosy Cézár végezték, a bibliai tárgyak oktatását pedig a vidéken élő Kerekes Károly végezte. A teológia képzés több rendtag között oszlott meg, hiszen a fundamentális teológiát Marosy Cézár, a morálist pedig Kisgergely Bálint tanította. Míg az egyháztörténelmet előbb Arató Orbán, majd Hervay Levente oktatta a fiataloknak. A klerikusok, civil vizsgáikat követően, márciusban, illetve június végén vizsgáztak le a különböző teológiai és filozófiai tárgyakból. Golenszky Kandid, mint a növendékek gyóntatója vett részt a földalatti tevékenységben. Rajtuk kívül kapcsolatban volt a rendi utánpótlással Szabó Vilmos, Rónay Detre és Hardi Gilbert is. Emellett a rendi tanács tagjainak, illetve néhány területi vezetőnek³⁰ (többek között Alpár Lucián és Kukoda Miklós) is tudomása volt titkokban felvett növendékekről. Farkasfalvy Dénes emlékei szerint rövid ideig Wöllner Ferenc is részt vett az illegálisban folyó növendékképzésben, ebbéli szerepét azonban még nem sikerült meghatároznunk kutatásaink során.³¹

Összességében elmondható, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc, illetve annak leverése egyfajta lélektani határként is értelmezhető a rendi növendékképzéssel összefüggésben is. Mindezt az is alátámasztja, hogy 1956-ig folyamatosan voltak újabb novíciátusra jelentkező évfolyamok, illetve a már meglévő növendékek túlnyomó többsége is hűségesen kitartott hivatásában. A forradalom vérbefojtását követően azonban egyfajta reményvesztettség lett mindinkább úrrá a fiatal rendtagok körében, s részben ennek eredményeként is többen kérték felmentésüket fogadalmuk alól. Tehát kijelenthetjük, hogy az 1956-os események mindenképpen cezúrát képeznek az „illegálisban” zajló ciszterci növendékképzés tekintetében.

²⁶ ZCAI – Lékai-Hochenburger Péter Jusztin OCist gyászjelentése

²⁷ DCAL – Mensáros Béla 1956. december 7-i beszámolója Nagy Anzelmnak a magyarországi rendi képzésről

²⁸ DCAL – Verbay András 1957. január 5-i beszámolója Nagy Anzelmnak a magyarországi rendi képzésről Lelóczky Donát OCist személyes visszaemlékezése (2018. június 28. Irving)

²⁹ Mensáros Béla 1956. december 7-i beszámolója Nagy Anzelmnak a magyarországi rendi képzésről

³⁰ Az ország területén szétszóródott rendtagok területi szervezeti egységekbe tömörültek, amelynek élén egy területi főnök állt. – Részletesebben lásd erről: Cúthné Gyóni Eszter: i.m. 196–201

³¹ Wöllner ifjúságnevelő tevékenysége az állambiztonság érdeklődését is felkeltette, ami miatt két ízben is eljárást indítottak ellene, ezért az Állambiztonsági Szolgálatok Levéltárában található ciszterci vonatkozású anyag még biztosan értékes adalékokkal szolgálhat életútjához.

FEJEZETEK A 213. SZ. KOHÁRY ISTVÁN CSERKÉSZCSAPAT TÖRTÉNETÉBŐL II. 1933. és „ami utána következik...”

A gödöllői dzsembori 1933 augusztusában

A dzsembori (jamboree) a világ cserkészmozgalmának legnagyobb eseménye, melyre először 1920-ban került sor Angliában, majd 1924-ben Dániában, 1929-ben ismét Angliában rendezték. A magyar cserkészek 1920. évi I. dzsemborin még nem vehettek részt, először csak az 1924-es találkozón.

A Magyar Cserkészszövetség az 1931-es badeni cserkész világkonferencián egyhangú szavazással nyerte el a negyedik dzsembori rendezési jogát, méghozzá úgy, hogy az Egyesült Államok, Ausztrália, Csehszlovákia és Hollandia is benyújtotta pályázatát.

A 1933. augusztus 2. és 15. között megrendezett IV. dzsembori helyül a gödöllői királyi parkot, az Erzsébet-ligetet, a korona-uradalmi erdőket és szántókat választották ki. A világtalálkozón 46 nemzet képviselőjében 25 792 cserkész vett részt, közülük 7617-en jöttek külföldről. Az 1,6 négyzetkilométer területű táborban 5363 sátrat vertek fel. A tábor parancsnoka gróf Teleki Pál, helyettese kisbarnaki Farkas Ferenc volt, aki Teleki 1941-es halála után Magyarország főcserkésze lett.

* * *

A világtábor rendje szerint az egy városba való cserkészek közös területen táboroztak. Egerből 339 cserkész ment Gödöllőre. A 213. sz. Koháryak 78 fővel vettek részt a dzsemborin, II. altáborban 32 fő 2 vezetővel augusztus 1-jétől 15-ig, a segédtáborban pedig a csapat 42 kisebb cserkésze aug. 9-től 15-ig Tobákos Kilit és Tóth Ferenc cserkésztsztek vezetésével.

A táborba induló csapatok 1933. július 30-án, vasárnap reggel 6 órakor a gimnáziumunk prímusz-udvarán gyülekeztek teljes tábori felszereléssel, majd részt vettek a szentmisén. Utána Bornemisszák zenekarával az élen vonultak a városon át az állomásra. „A menetoszlop elején Hevesvármegye 1761. évi bandérium zászlóját vitték, amely alatt hajdan a megyei bandérium harcolt az örökösödési háborúban. A zászlót a vármegye adta a táborozás időtartamára.” Az állomáson a polgármester búcsúztatta a cserkészeket.

Az egri csapatok II. altáborban a miskolci és a tiszáninneri cserkészekkel együtt táboroztak. Itt még francia cserkészek, közel ezer fővel, ezenkívül lengyel és román cserkészek is voltak.

Az egriek táborhelyét hosszú falánc vette körül, melyet a Dobó szobor bronzláncának mintájára a cserkészek készítettek. A táborterületen belül mindegyik csapatnak volt elkerített helye, ahová kapun lehetett bemenni. A 213. sz. Koháryaknak rózsából (szőlővenyigéből) épített várkapuja volt, amelyet a Ciszterci Rend, Eger város és Heves vármegye címerei díszítenek.

Az egri csapatok augusztus 16-án érkeztek vissza, az állomáson ünnepélyesen fogadta őket a polgármester.

* * *

Eger városát két ízben is felkeresték dzsemborin részt vevő külföldi cserkészek, két-két különvonattal jött a városba nyolcszáz angol, amerikai, lengyel, francia, osztrák és román cserkész. A város közönsége kitüntető módon fogadta őket, sokszáz főnyi közönség vonult ki eléjük, a honvédszenekar hangjai mellett vonultak a főszékesegyház elé, ahol a polgármester üdvözölte a vendégeket.

* * *

Hollandiai Vogelzangban rendezték 1937 augusztusában az V. dzsemborit, 54 ország 28 750 – köztük 420 magyar – cserkészenek részvételével.

„A magyar csapatban a ciszterci gimnázium 213 sz. Koháry István csapatának három kiváló cserkésze képviselte az egri színeket. Azért csak három, mert az összes kiadásokkal mintegy 350 pengőt kitevő költségek nem mindenkinek teszik lehetővé az ilyen anyagi megterhelés vállalását... Az egri cserkészeket a magyarországi ciszterci gimnáziumok növendékeiből alakított rajba osztották be.” – Mindezekről a EGER újság számolt be.

* * *

Cserkészélet az iskolában

A vezetés

1933 őszén *Tóth János dr.* hittanár, cserkész-csapattiszt vette át a csapat vezetését, majd 1938 szeptemberétől *Wáger (1942-től Vajk) Atanáz* volt a csapatparancsnok a cserkészlet feloszlásáig, 1948-ig.

Az 1934–1948-as időszak tizennégy évében is több tanárunk kapcsolódott be a csapatmunkába. *Pataki Vidor dr.*, *Tobákos Kilit* nevével már az előző részben is találkoztunk, *Palos Bernardin dr.*, 1933–43 években, nemcsak csapatunknál, hanem a Cserkészszövetség II. kerületének társelnökeként nagyobb terület vezetésében is részt vett. *Székely Artúr* 2 éven keresztül, *Hodász Erik és dr. Kelecsényi Ákos* is rövidebb ideig dolgoztak a csapatban. *Dr. Ágoston Julián, dr. Lékai Lajos*, majd 1945-től *Hervay Levente* tanárainkra, mint rajvezetőkre, nyári táborok vezetőire a még élő ciszterci cserkészek szeretettel emlékeznek.

Az iskola civil tanárai közül *Kalovits Alajos dr. és Ócsvár Géza* már régebben, *Oltai Rudolf* 1938–40. években volt a csapatvezetés segítségére.

Rajtuk kívül többen, az iskola volt diákjai, mint cserkésztisztok vettek részt a csapatmunkában. Hosszabb időn keresztül találkozhattunk *Tóth Ferenc dr.* cs. tiszt nevével.

Létszám – alakulása az Évkönyvek adatai szerint:

1933/34. – 3 rajban 11 órsozva osztva kilenc aktív csapattiszt vezetésével 126 cserkésze volt a csapatnak.

1935–39. évekről nincsen adat.

1940/41. – A csapat létszáma: 139 fő;

1941/42. – A csapat létszáma: 164 fő;

1942/43. – A csapat létszáma: 246 fő;

1943/44. – A csapat létszáma: 257 fő;

1945/46. – A csapat létszáma: 193 fő;

1946/47. – A csapat létszáma: 180 fő;

1947/48. – A csapat létszáma: 312 fő.

A Szent Bernát Gimnázium egyben a cserkészlet megszűnésekor az iskola közel **650** diákjából **312** diák volt cserkész

A cserkészotthon

'34 őszén, a tanév kezdetén a Csiky utcára néző épület első emeletén a csapat új otthonba költözött, mely évek során csinosodott, '38-ban világos, természetesszínű tölgyfaburkolatot kapott. Otthonunk gyűlésteremből (52 m²), műhelyből, raktárhelyiségből és a rádiós-szobából állt. A gyűlésteremben kialakított „örsi-sarkok”-ban egyszerre több örsi gyűlést is tarthattak.

Örsi sarok

A csapatzászló számára üveggel borított tartó-keret készült. Az otthonba belépő a zászlónkat mindig „Jó munkát!”-tal köszöntötte.

Sokat áldoztak csapatkönyvtár fejlesztésére, melynek többszáz-kötete főleg a cserkész élettel, a különpróbák letételét elősegítő szakkönyvekkel, sokféle folyóirattal állt a fiú rendelkezésére. (Érdemes felsorolni az előfizetett folyóiratok gazdag választékát: Magyar Cserkész, Vezetők Lapja, Fiala Magyarság, Zászlónk, Szébb Jövőt, Ifjú Repülő, Katonai Szemle, Magyar Föld, Nova Claravallis, Új Élet, Rádió Technika, Búvár, Foto-élet, Országépítés, Diárium, Diákaptár stb.)

Új otthonunkat a fiúk magukénak érezték; olvasni, játszani, énekelni többször bejöttek. Dolgoztak a gyalupad mellett is, készítettek repülőgép-modelleket, öntöttek gipszet, ólomkatonát, faragtak, kezelték a villamos forrasztópákát és a többi szerszámot is.

Kirándulások, felvonulások

Az örsi- és a rajkirándulásokon az Bükk Eger-környéki tájait keresték fel. Kerékpáros örseink a város közeli vidékekre, községekre, Kálba, Sirokra és Mezőkövesdre, néha egészen Lillafüredig is elportyáztak.

1938. dec. 4–6-a között csapatainkból 26-an vettek részt az egri és nyíregyházi cserkészek kirándulásán a visszatért Felvidékre, ahová a Magyar Cserkészszövetség küldte el csapatait, hogy a felszabadult részek cserkészeivel és cserkészingintézményeivel fölvegyék a kapcsolatot. Ungvárt, Dobó István hazájának vidékét keresték fel, parancsnokuk Palos Bernardin dr. igazgató volt. (Dr. Ágoston Julián cikke az EGER újság dec. 11., 15., 18. és 24-i számaiban.)

Egerben, sok városhoz hasonlóan, „ereklyés” országzászlót állítottak 1936-ban a Hatvani-kapu téren – alapjainál a történelmi Magyarország területéről összegyűjtött földet helyeztek el. 1936–1943 között a tavaszi vasárnapokon az országzászlónál díszőrséget álltak az egri cserkészcapatok, köztük a Koháry cserkészek is. A déli „zenés őrségváltásra” a csapat teljes létszámmal vonult fel gimnáziumból a

Széchenyi utcán át az iskola fúvós-zenekara kíséretében. Az őrségváltás után a zenekar térzenét is adott.

Díszőrséget adtak halottak napjának vigiliáján a temetőben intézetünk elhunyt tanárainak és jótevőinek sírjánál, templomunkban nagypénteken és nagyszombaton a szentsírnál is.

Zárt kötelékben vonult ki a csapat a május utolsó – hősök – vasárnapján a 60-as hősi emlékműhöz.

Koháryak rendszeresen részt vettek a az egri cserkészcapatok őrsi akadályversenyein.

Rendezvények, ünnepek

Mikulás-est a hagyományos ünnepeinkhez tartozott december elején, egyik „várva-várt szenzációja” volt a '30-as évek derekáig Kalovits Alajos dr. csapattisztünk tréfás verse a nyári táborokról. Későbbi időkben Mikulás teáról olvashatunk. Egy alkalommal előadták *Varga Bennó* tanár úr egyik cserkészsíndarabját. Így volt ez a háború után is, már 1946-ban rendeztek Mikulás-estet és tábori beszámolót tartottak.

Tábortűzet Szent György tiszteletére minden év ápr. 24-én gyűjtöttek, itt szavatok és énekek keretében egy cserkésztiszt-tanáruk – dr. Palos Bernardin, Tobákos Kilit, dr. Pataki Vidor – méltatta a nap jelentőségét.

A háború után, már 1945 tavaszán, ápr. 29-én is megtartották a hagyományos Szent György-tábortűzet.

Fogadalomtétel

Ünnepélyes keretek között – az intézet fúvós zenekarának közreműködésével *Rássy Paulin* tanár úr vezetésével nagyudvaron – zajlott le minden év tavaszán, május-június hóban az újonc cserkészek fogadalomtétele. Cserkésznek II. osztályos –12 éves – korban lehet jelentkezni a tanév kezdetén.

Az évek során felavatottak számát az alábbi táblázatban láthatjuk.

+ jel utáni adatok a felavatott legénycserkészekre (VI.–VII. oszt diákok) vonatkoznak.

1934	'35	'36	'37	'38	'39	'40	'41	'42	'43	'44
40	29	30	27	23	21	21+10	30+24	15+33	74	45

Fogadalom tételnél jelen volt a teljes cserkészcapat is. Egy-két alkalommal – 1939-ben *Endrédi Vendel* apátúr, 1940-ben *dr. Papp Antal* a Cserkészszövetség elnöke végezte az avatást.

1944-ben az iskolaév hirtelen lezárulása megakadályozta, hogy a cserkészfogadalmat ünnepélyesen rendezzék meg. A tanév utolsó napján, március 31-én, a cserkészotthonban egyszerű keretek közt vette ki a csapat parancsnoka a jelöltektől cserkészfogadalmat.

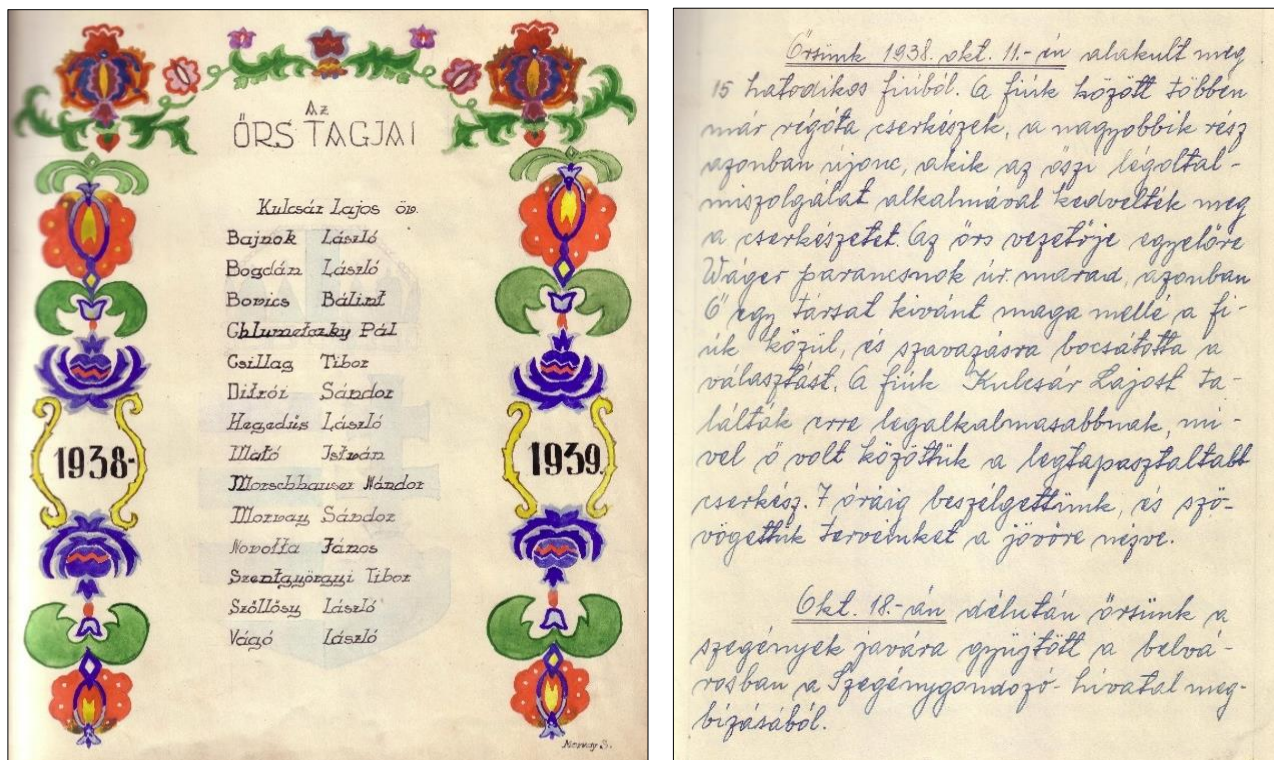
Háború utáni Évkönyvekben olvashatjuk: 1946 máj. 19-én, 1947-ben jún. 8-án volt a fogadalomtétel.

Bábszínházát állítottak fel 14 „színésszel” 1943 tavaszán, Keszthelyi Ferenc VI. oszt. cserkészünknek vezetésével. Különösen osztálytársai vettek benne részt osztályfőnökük, Varga Bennó tanár úr segítő megértésének támogatásával. Összeköttetésben álltak vitéz Bodor Aladárral, a bábszínház mesterével és a bábfejek készítőjével. Tőle és a Cserkészbolthól összesen 40 bábfejet szereztek be. 1943/44 iskolaév folyamán összesen 20 előadást tartottak. Legnagyobb-szabású előadás a „János vitéz” volt, Keszthelyi Ferenc átdolgozásában és dr. Révész Amadé zenéjével. A díszleteket Pál Miklós festette, a zenekart Szelényi János tanította be. Külön előadásokat tartottak az egyes iskolák számára, vendégszerepeltek a Lajosvárosban, a Kaszinóban az egyházközségi előadásorozatban, a szerviták egyházközségének előadásán.

Az EGER újság 1944. október 11-i (!) számában olvashatjuk, hogy az 1944/45. tanév kezdetén „...megkezdte munkáját a Koháry bábszínház Ferenczy Csaba cserkészparancsnok, ciszt. r. tanár vezetésével. Egészen újszerű és különleges furulyazenekar szolgáltatja ezentúl a zenét darabjaihoz. 1944 októberében a tanítás a Liceumban folyt (az iskolában német altisztképző működött). 1944. nov. 30-án foglalták el Egert az orosz csapatok... A továbbiakról már nem találtuk feljegyzéseket, sem az Évkönyveinkben, sem a helyi újságban

Legénycserkészek

csoportja azzal a céllal jött létre, hogy programot nyújtson a cserkészlet elsődleges korosztályából kinőtt fiataloknak. A 30-as évek végén alakult meg a VI.-os diákokból az első „rover-örs” – ahogy akkoriban nevezték.

Az első „rover-örs” naplójából (Szöllősy László lánya, Horváthné Zsuzsa örsi)

1941-től minden évben 15–25 legénycserkész tett fogadalmat. Vezetőjük dr. Ágoston Julián volt. A legényraj elsősorban magyarságproblémákkal és vezetőneveléssel foglalkozott, csatlakoztak regös cserkész mozgalomhoz is.

1941 októberében 3 legény-örs indult az országos falukutató kerékpáros portyázásra, egy örs Sirokra ment, kettő Ujlőrincfalvára, Poroszló közelében. Közelebbi kapcsolatba kerültek a falu népével tábortüzet tartottak, tanítottak és tanultak énekeket, játszottak a falu gyermekeivel. Mindennél többet mond az újlőrincfalvaiak búcsúja cserkészeinktől, amikor a falu apraja-nagyja kikísérte felvirágozott vendégeiket a falu végéig...

1942 kora nyarán. a második országos kerékpáros portyázáson június 4-én a jól ismert Tard községet látogatta meg két örsük.

1943 május 1-jén és 2-án részt vettek a Teleki Pál emlékére rendezett országos falukutató portyázáson. Egerszólát községben gyűjtöttek néprajzi adatokat és rendeztek regös tábortüzet a falunak. Júniusban a Bükkben regös mozgótáborban volt 19 fős legénycserkész-raj Ágoston Julián vezetésével, felkeresve a kis hegyi falvakat.

Őrsvezetőképzés

Az őrsök vezetését erre kiképzett diákok látták el, akiknek már a '20-as évektől szerveztek őrsvezetői tanfolyamokat, majd kialakult az 4–5 napos, általában a húsvéti szünetidőben (virágvasárnap előtti szombat délutántól nagycsütörtök délig) tartott őrsvezető-képző táborok rendszere. Eleinte 1927-től a budapesti Hárshegyi cserkészparkban rendezték ezeket, ahová a Koháry csapat is minden évben elküldte 5–10 cserkészt. A kiképzést a HÖK (Hárshegyi Őrsvezetők Köre) cserkészei végezték. Később az ország több részén is rendeztek kiképzőtáborokat.

1940 tavaszától az egri bervavölgyi cserkészparkban is rendeztek őrsvezető-képző táborokat. Az egri HÖKK (Honvédcserkész Őrsvezetők Kiképző Kara – a rövidített elnevezés új tartalma) első gárdája majdnem teljesen csapatunk tagjaiból alakult, húsvétkor őrsvezetőképző tábor, pünkösdkor egy háromnapos tisztjelöltképző tábor kiképzését látták el. Az egri HÖKK-ben csapatunk 23 tagja szerepelt. A HÖKK, majd új elnevezéssel OVT (Országos Vezetőképző Törzs) egri rajának parancsnoka dr. Palos Bernardin cserkész törzstiszt, iskolánk igazgatója volt.

1943 tavaszán a megnagyobbodott ország 10 városban volt őrsvezetőképző tábor, ahol 3243 őrsvezető – a Bervában 232 fő – nyert kiképzést.

A „honvédcserkész”

Trianoni békediktátum értelmében nem lehetett sorállományú, képzett hadserege Magyarországnak. Az általános hadkötelezettséget megtiltották. 1921. évi LIII. törvény a testnevelésről annak érdekében született, hogy többek között a katonai előképzést is biztosítsa. Előírta, hogy az iskolát elhagyó ifjúság 21. életévének betöltéséig a kötelezően vegyen részt „a testi és szellemi nevelésben” a levente-mozgalom kereti között.

Mindezeket az 1939. II. ún. honvédelmi törvény már a középiskolák tanulóira is kötelezővé tette.

1939/40 tanévtől az iskolai órarendben beillesztették a „levente-foglalkozásokat”, általában altiszti rendfokozattal rendelkező katonák kezdték el a „kiképzést”. Mint a korabeli értesítőnkben olvashatjuk: „a leventeképzésnek ez a módja, gátolta az iskola életét... mind az iskolai nevelés, mind pedig a valóban eredményes leventeképzés érdekében kívánatos lenne megfontolás tárgyává tenni ez ügyben az eddigi gyakorlatot”.

A feladatot a kiképző őrmesterektől az iskola saját nevelői, elsősorban cserkészvezetői gyakorlattal rendelkező tanárai vették át és a leventeképzésben a cserkészszak gyakorlott kiképző-gárdája (HÖKK, majd OVT) is egyre nagyobb szerepet vállalt.

A háborús időkben adódó feladatok szintén a két szervezet egybehangolását igényelték: *légvédelmi készség* idején fehér karszalagos cserkészeink figyelő-szolgálatot teljesítettek éjjel-nappal a székesegyház és a minorita templom tornyában, ezenkívül kárbecslő, riasztó és küldönc-szolgálatot teljesítettünk.

Ez az átfedés a két szervezet között fennállt, de a lényeges különbség megmaradt. Ellentétben a leventemozgalommal a cserkészszak önkéntes társadalmi szervezkedés, a nemzetközi mozgalom része, s ahogy azt az Értesítőben olvashatjuk: „*A leventemunkában cserkészlélekkel veszünk részt, a lelkiismeretesség és felelősségérzet vezetett bennünket.*”

Már 1943 folyamán volt érezhető az a vélemény, hogy a cserkészszak visszatérhetett eredeti céljainak intenzívebb megvalósításához: a lelkiség elmélyítése, vallásosság, a tiszta, derűs, őszinte lélek kiművelése, az önként vállalt munka, a kötelesség keresése, a segítség, az önzetlenség, a közösségérzet fejlesztése. És kereshetett újabb célokat: vezetőnevelés, cserkészgondolkodásunk elhíntése a társadalom rétegeiben, a néphagyományok föl kutatása és a nemzeti műveltség alapjaivá tétele. De közbejött 1944. március 19-e, majd a szovjet-orosz megszállás...

A nyári táborok

*Megjött már a fecskemadár, fészket rakott nálunk.
Hívogat már a napsugár, nagy táborba vágyunk.
Virág nyílik a hegyoldalon, nincs szebb annál semmi.
Harsog a kürtszó, cserkészpajtás, táborba kell menni.*

A dzsembori éve után is minden nyáron szerveztek nyári táborokat 1948-ig, sőt még azon túl is.

Kivételesen 1944 és 1945 (?) esztendő volt.

A nyári táborokról az Értesítőnkben-Évkönyvekben részletes leírást olvashatunk.

1934-ben a határmenti Nagybózsva (ma Bózsva) község közelében táborozott június 26-tól három hétig 50 cserkész, hét őrsbe osztva öt cserkésztsziszt vezetésével. Megtekintették Füzér és Regéc várát, az alsókéked-i fürdőt, a hollóházai porcelángyárat stb.

Hárslevél, az őrsvezető tábor végzetek viselheték

1935-ben a kéthetes nyári nagytáboron június 18-a és július 2-a között a szilvásvárad Szalajka völgyben 50 cserkész hét ősbe osztva vett részt, öt cserkésztiszt vezetésével. Többszöri kiránduláson megnézték a Bükk rejtett szépségeit, az ősember barlangját, Gerennavárat, Óserdőt, Istállóskő és az Elza-lak környékét.

Ez év nyarán július 11. és július 25. között a lengyel cserkészsövetség meghívására 400 magyar cserkész vett részt a lengyel cserkészsövetség 25 éves fennállásának jubileumi táborában Varsótól 132 kilométerre fekvő spalai táborban. Az egri csapatokat 25 cserkész képviselte, köztük a 213. sz. Koháry csapat négy tisztje és 13 cserkésze. (Mindezekről dr. Tóth Ferenc, csapatunk cserkésztisztje számolt be a 1935. július 21-i Eger–Gyöngyösi Újságban.

1936. június 26-tól július 10-ig a borsod megyei Sály melletti Latorúti-vizfő-nél ütött tábor a Koháry csapat. Kirándulásokon meglátogatták Leányvár, Nagysomtető, Odorvár és Kácsfürdő környékét, két ős járt a 20 km-re fekvő Lillafüreden, egy ős pedig kétnapos túrán Bánkúton és Szentlélek-tetőn is megfordult.

1937-ben a nyári táborát a felsőtárkányi érseki uradalmi erdőségben rendezte meg a csapat, ahol három cserkésztiszt – Pataki Vidor dr., Ócsvár Géza, Székely Artúr – vezetésével táboroztak két hétig.

Ez a tábor az egri cserkészcsoportok történelmi táborainak sorába tartozott. A történekről az EGER újság számolt be: „Június 26–27-én szombat-vasárnapon az egri cserkészcsoportok a berrai cserkészparkban – a jelképes egri várban – megjátszották az 1552. évi ostromot. Szombat délután keltek fel a török hadai – 213. sz. Koháryak, 294. sz. Eszterházyak, a 760. sz. Pyrkerek és egy 212. sz. Bornemissza-raj, rajtuk kívül még szegedi, borsodnádasi, a somsályi, győri cserkészek – Ali (dr. Lénárt János) és Achmed (dr. Pataki Vidor) vezérletével, hogy a védőktől – a 154. sz. Dobó István, a 212. sz. Bornemissza Gergely, a 765. sz. Bolyky Tamás csapatok cserkészeitől – elfoglalják a várnak jelzett hegytetőt. Vasárnap megdördült a Bornemisszák ágyúja s az ozmán had törülköző-turbánban, fakult bosnyák sapkákban, lófarkas zászlóval rázúdult a várra és kisdéd népére. Vad küzdelem kezdődött s a vérvörösen kelő nap első sugara a lófarkos zászlóra esett, amely diadalmasan lobogott a vár ormán. Eger elesett, s ezzel véget ért a csata. Az ellenség jóbarát lett...”

A tábor többi részében kirándulásokkal, próbázásokkal és a tábori munkák végzésével gyakorolták magukat cserkészeink az ügyességekben.

1938-ban nyáron kétfelé táboroztunk. A csapat egyik része Tóth János dr. parancsnok vezetésével jún. 20. és 25. között mozgótáboroztunk a Bükkön keresztül Szarvaskő, Szalajkavölgy, Bánkút, Szentlélek, Lillafüred, Újhuta, Cserépfalu, Bükkzsérc, Síkfőkút, Eger útirányal.

A csapat másik része Wáger Atanáz csapattiszt vezetésével 2 hetes állótáborba szállt Bakonykoppány –Huszárokélpusztá közelében a Gerence völgyében, jún. 20. és júl. 6. között. Alaposan bejárták a Bakonyt, egy kétnapos kirándulás keretében Zircen is jártak. Budapesten kétszer is tettek egy-egy sétát, Székesfehérvárott és Veszprémben egy-egy napot töltöttek, megnézték Pápát, visszafelé pedig Pannonhalmát és Gyórt.

1939-ben a rozsnyói hegyek közt szálltunk táborba Lucska községtől délre, a 750 m magasban levő Álom-tó partján, a felszabadult Felvidéken (1938. nov. 2-i, az ún. első bécsi döntés alapján északi határaink melletti magyarlakta területek – 12 ezer km²; 870 ezer fős lakossággal, 86,5%-a magyar – visszakerültek az anyaországhoz). A tábor utazással együtt 1939. június 26-tól július 12-ig tartott. Táborunk környékéről egyik oldalról a szádalmási völgyön láthattunk végig Torna váráig, a másik oldalról a dernői völgyön egész Krasznahorkáig. Táborozásunkkal kapcsolatban ellátogattunk még Losoncra, Fülekre, Rimaszombatba, Rózsnyóra, Krasznahorkára, a szádalmási völgybe és Kassára.

Lucskai tábor 1939-ben

1940-ben a nyári táborunk mindjárt az iskolaév befejezése után a kárpátaljai Polenától északra levő Aklos község határában volt 70 fővel. „Megismertük és megszerettük ennek a vidéknek népét is, a ruténokat. Egy rutén cserkész, *Ilyás Mihály* öv., táborunk meghívott vendége volt. A Kárpátok szépségein kívül megismertük még Miskolcot és Ungvárt.” Az igen feszült magyar-román helyzet miatt korábban tért haza a csapat.

Az **1941.** évi nyári táborunkat is háborús események zavarták meg. A csapat egyik részével álló, másik részével mozgó tábor tervetünk Erdélybe. A vasúti kedvezmények megszűnése miatt a Mátrában kerestünk tábor. Utolsó pillanatban azonban éppen cserkészeinket hívták be légoltalmi szolgálatra. A tábor lehetetlenné látszott, és az élelmezés nehézségei miatt mindenki lebeszélni igyekezett a táborozásról. A tábor mégis

megrendeztük: „Csak azért is!” Egertől 12 km-re Felsőtárkány határában a Varróháztól keletre húzódó kis Egeres-völgyben vertünk tábort 1941. június 26-tól július 10-ig. Ez „légoltalmi” tábor volt. Ugyanakkor, amikor Kassát bombázták és az ország sok városában meg-megszóltak a szirénák, a mi táborunkban is légoltalmat gyakoroltunk. A tábor tiszta körülvéő erdőben építettük föl, minden repülőgép megjelenésére légoltalmi riadó volt, lámpát a tábor egész ideje alatt nem gyújtottunk, „tábortüzet” is tűz nélkül rendeztünk. Cserkészeink innen jártak be Egerbe kerékpáron vagy gyalog nappali vagy éjjeli szolgálatra. A táborból több kirándulást tettünk a Bükknek Egertől messzebb eső részeibe.

1942. július 1-je és 14-e között két hétre a szentgotthárdi apátsági birtok talapatkai völgyében 400 cserkész, a Rend öt gimnáziumának és a ciszterci klerikusok csapatai vertek sátrort. Evvel a közös táborral ünnepelték meg ciszterci gimnáziumaink cserkészei a Rend magyarországi letelepedésének 800. évfordulóját. Az első öt nap „A Magyar Ciszterci Leventecsapatok Zrínyi Miklós Leventetáborá” felírást viselte, a többi pedig a „Magyar Ciszterci Cserkészcsapatok III. Béla Nagytáborá” címet. Az egriek 213. sz. Koháry István cserkészcsapata 70 fős volt.

Kimagasló események voltak Vendel apátúr, kisbarnaki Farkas Ferenc főcserkész úr, Grösz József szombathelyi püspök úr látogatásai, a nagyarányú hadijáték, a rábakethelyi és szentgotthárdi hősi emlékművek megkoszorúzása, apáti nagymise közös szentáldozással, sport- és akadályversenyek. Az egész tábor megszervezésének nagyobb része csapatunk munkája volt, amennyiben a tábor parancsnoka dr. Palos Bernardin, intézetünk igazgatója volt és a tábor közös feladatainak ellátására 12 legjobb fiúvezetőnkot adtuk a tábori törzsbe.

Iskolánk volt legtávolabb a tábor színhelyétől. Az út oda-vissza közel 900 km volt, melyet több napon át tettük meg a „G” típusú tehervagonokban, mindig a menetrendszerű személyvonathoz csatolva. „A táborba utazásunk alkalmával útba ejtettük és megtekintettük Budapesten az országházat, továbbá Székesfehérvár, Veszprém, Celldömölk és Pápa ősi városait. Elzarándokoltunk a Rend anyamonostorába Zircre. ... A táborból való visszautazás alkalmával Szentgotthárdot, Szombathelyt és futólag Győr városát tekintettük meg.”

1943. év nyarán 3 táborba szállt csapatunk.

A *Zrínyi-raj* dr. Ágoston Julián vezetésével regős mozgótáborba volt a Bükkben 19-es létszámmal június 15-étől június 27-ig. „Felkeresték a kis hegyi falvakban élő népet, hogy nekik egy-egy vidám órát szerezzenek, dalait és sajátos népszokásait eltanulva, elültesse bennük a magyar cserkészszelemet”.

Az útvonal: Garadna-völgy, Ómassa, Mályinka, Tardona, Dédes – itt úrnapi körmenet – Szilvásvárad, találkozás budai ciszterci cserkészekkel, egy napig együtt táboroztak. BÉlapátfalva! Újra találkozás, mégpedig egri teológus cserkésztestvéreinkkel. Utolsó állomás a „Telekessy“-menedékház, Mónosbél előtt. (A mozgótáborról Julián atya hangulatos beszámolója olvasható EGER újság 1943. július 10- és 12-i számában)

A *Széchenyi-raj* – csupa első táborozó – dr. Lékai Lajos vezetésével Szögliget mellett, Szádvár romjainak tövében táborozott június 15-től június 28-ig. A parancsnok segítségére volt Kelecsényi Ákos, ciszterci tanárjelölt. A kéthetes programból jutott idő hosszabb kirándulásra is: a szilicei fennsíkon keresztül kétnapos gyalogtúrában Krasznahorkát, Rozsnyó városát és a szilicei jégbarlangot látogatta meg a raj.

A *Teleki-raj* Vajk Atanázzal, a csapat parancsnokával Tiszafüreden táborozott, június 30-tól július 14-ig, Tiszai táborunk célja az volt, hogy megismertesse az egri fiúkat a vízi étellel és felfedeztesse velük a Tiszát. „Cserkészeink előtt a tiszai táborban eddig ismeretlen világ tárult fel, a Tisza világa és az evezés nagyszerű férfias sportja. Eveztünk ladikban, kajakban és gurulóüléses túracsónakban.”

1944-ben a korai iskolabefejezés és háborús helyzet miatt nem szerveztek nyári táborozást.

A háború utáni Évkönyvekben a 213-as cserkészeokről csak néhány sort olvashatunk, nem említik a nyári táborokat. Újságunkban régebben közöltünk beszámolókat az 1945 utáni táborokról. 1947 nyarán Pászto melletti Ecsegen, a Bézma hegy lábánál voltak a csapat fiatalabbjai Hervay Levente vezetésével – erről *Bogdán Kálmán* számolt be. 1948 júliusában a Felsőtárkány melletti Samassa-háznál ütöttek tábor Vajk Atanáz vezetésével – erről *dr. Renn Oszkár* részletes naplóját olvashattuk.

* * *

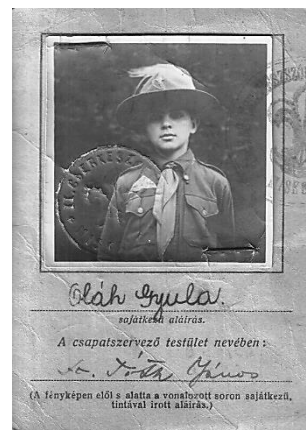
Szellő zúg távol, alszik a tábor.

Alszik a tábor, csak a tűz lángol.

Rakd meg, rakd meg, cserkészpajtás, azt a tüzet,

Isten tudja, mikor látunk megint ilyet

Összeállította:
aki 1938. május 1-jén
tett fogadalmat

EGY KISCSEKÉSZ EMLÉKEZIK...

Egy sátoros éjszaka emlékei

1946 júniusa végén Hervay Levente atya vezetésével a Bükk lábához indultunk éjszakai próbázásra. Két őrs nem teljes létszámából állt az „egység”, a mi Keselyű őrsünkéből és a Turul őrs egy részéből. A tábor helyét a Szalajka völgyi Szikla forrásnál jelölte ki vezetőnk.

Mielőtt bemeneteltünk volna a völgybe, engedélyt kellett kérnünk a Pallavicini kastélyban. A Bükk nagy része ugyanis az örgrófi család tulajdona volt. A család megbízottja, egy állami tisztviselő intézte a család ügyeit. Az intéző egyetértett a kijelölt táborhelylyel. Felhívta figyelmünket arra, hogy a szovjet tűzszerészek már aknamentesítették a völgyet, így kiadhatja az engedélyt.

Ne feledjük, a háború házánk területén csak egy éve fejeződött be. A Bükk lábánál és a hegybe vezető utak mentén heves harcok folytak, tanúsíthatták ezt a katonasírok, melyek abban az időben mindenhol láthatók voltak. Német és magyar katonák sírjai. Az oroszok ekkorra már összegyűjtötték elesettjeiket. A vesztesek sírjával meg csak a közeli falvak népe törődött, friss mezei virágokkal.

A Szikla forrással szemben egy kis tó tükrözte a napfényt a hatalmas fák között. A tóban picike sziget szerénykedett, közepében hatalmas fűzfával. Három kidöntött fatörzsön mehettünk be a szigetre. Ott lesz a táborunk, – mondta Levente atya. – A fűzfa előtt félkört alkot az öt sátor, a kör közepén lesz a tábortűz.

Amikor ráléptünk a szigetre, rémülten vettük észre, hogy a fűzfa alatt egy német katona sírja húzódik meg csendben. Hevenyészett fakereszt, rászöngelve egy fémlemez darab, abba karcolták bele bajtársai az elesett nevét, rangját, számát. A kereszt tetején rohamsisak, repesz ütötte lyukkal.

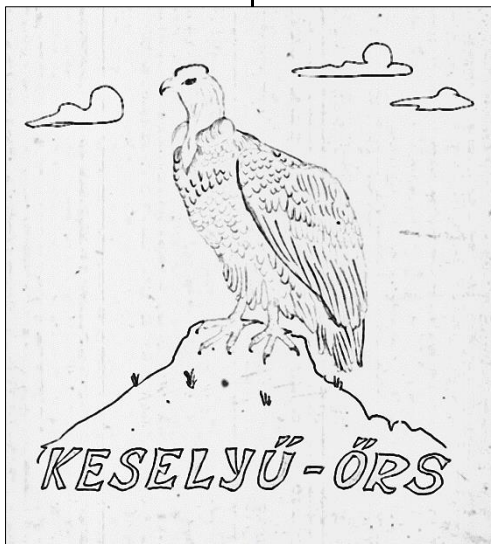
Levente atya tudott a sírról.

– Ne feledjétek, ő is hazánkért halt hősi halált. Ő már nem bánt senkit, – igazított el mindannyiunkat Levente atya. Több szó nem esett a sírról.

A sátrak felállításához azonnal nekiláttunk. A mai fiatal cserkészek talán elképzelni sem tudják, milyen ősi módszerekkel éltünk akkoriban. A sátrak ponyvából készültek, aljuk nem volt. A „műanyag” kifejezés nem létezett, mert maga a műanyag sem volt. Hálósák és polifoam derékalj? Kutyafüle! A közeli bükk

és cserfák lehullott levelét szedtük össze lópokrócokba. Nagy, nehéz szürke pokrócokkal takaróztunk. A legtöbbjük a sok használatból inkább már szűnyoghálóra hasonlított. Elképzelhető, milyen „meleget” adhattak éjszaka. Sátorrudat az erdőben kellett vágni, ráadásul minden sátorhoz egy helyett hármat, mert a nagyobb férőhely érdekében nem belülrre került a sátorrúd, hanem kívülrre, de így meglegevesebb három kellett egy gúlasátorhoz.

Elég későre járt, mire ebédelhettünk. Az ebéd utáni húsz perc csupán izmaink pihenője volt, de nem az agyunké. Találós kérdések, fejtörők megfejtése, tréfás versek kitalálásának gyakorlását jelentette. Az ebéd vagy másféle étkezés nem teheti „harcképtelenné” az embert, így vélte Levente atya. Az agytorna után tűzifa gyűjtésre került sor. Nem volt szabad mélyen bemenni az erdőbe és jól meg kellett nézni, hová lépünk. Ha bármilyen idegen tárgyat

Részlet az őrsi naplóból

láttunk volna meg, azonnal riasztani kellett volna a többieket.

Hamar elszaladt az idő és feltűnően besötétedett estére. Az őrsvezetők és az atya gyakran nézegettek az égre. Sült szalonnát ettünk vacsorára, melyet a tábortűzön készítettünk el. Vacsora után mindenki előkészítette fekhelyét és felvette alvó ruháját, amit manapság tréningruhának, szabadidő ruhának neveznek, ám akkoriban egyszerűen mackó ruhának hívtuk. Mackó alsó, mackó felső.

A tűz mellett üldögélve énekelgettünk, tréfálkoztunk és el kellett mondanunk, mi a teendő a sátrak körül vihar esetén. Akkor még nem jöttünk rá, miért kell erre emlékeznünk.

Ének közben egy-egy fuvallat rezegtette meg a fák lombjait. Feltűnően csend volt, csak akkor vettük észre, hogy a békák már jó ideje befejezték esti hangversenyüket, melyre egész délután gyakoroltak. Távoli dörgés hangját hozta a szél. Mivel „háborús gyerekek” voltunk, szinte mindegyikünknek az a tűzéri párbaj jutott eszünkbe, amelyet Eger és környéke elfoglalásakor a német és az orosz csapatok vívtak napokig. Most az égi tűzéréség lövöldözött egyre közelebb, mi meg azt reméltük, nem mi leszünk a célpont.

– Viharkabátokat, elemlámpákat, őrsi viharlámpát előkészíteni, – adta ki Levente atya a parancsot. – Az

őrsvezetők ellenőrizték a cövekeket, rudakat és az árkokokat!

Bizony, az akkori sátrak körül vízelvezető ügyes kis árkokat is kellett ásni. Lehetőleg olyanokat, melyek az esővizet el- és nem bevezetik a sátorba. Nagy körültekintést igényelt a megtervezésük.

Mire mindez megtörtént, már csepegett is az eső. Még annyi időnk volt a megázásig, hogy elénekeljük az esti imát. Ima után az őrsvezetők újra tudatosították az őrség beosztási rendet, melyet még délután állítottak össze és közöltek az örökös párokkal.

Mire befűztük a sátor bejárátokat (Zipzár? Szúnyogháló? Kutyafüle!), már zuhogott az eső, feltűnően nagyokat koppanva a sátorponyván. Jég-eső – szólalt meg őrsvezetőnk. – Ne féljete, hamar eláll!

Iszonyú erővel csaptak le a villámok a közelben. A légnyomás erősen megrángatta a sátrakat. Akik már elaludtak, most felriadtak. Valaki felsírt félelmében, a többiek megnyugtatták. Ettől kezdve senki nem aludt. Tíz évesek voltunk. Csak az őrsvezetők és Levente atya voltak idősebbek.

Lassan távolodott a villámcsapkodás, de az eső nem akart szünni. Jég már nem esett, de víz annál inkább. Nagyon álmos kezdtem lenni, a sátor-társaim is. Hallottam, hogy az atya csendben odaszól az egyik őrsvezetőnek: fél óra múlva éjféli.

Arra ébredtem fel, hogy valaki rángatja a takarómat: őrségváltás! Egy óra! Vesd le a mackó felsődet és hagyd a sátorban. Ha átázik a viharkabátod, maradjon egy száraz darabod!

Tehát csak másfél órát aludtam. Még amikor kímásztam a sátorból, akkor sem tudtam, hol vagyok, kik vannak körülöttem. A másik sátorból akkor mászott ki örökös párom, Gál Tibi (Dr. Gál Tibor, akiből kitűnő orvos lett, most is Egerben él.) A lehető legrosszabb őrséget fogtuk ki, éjjel egytől háromig. Ez még egy szép, csillagfényes éjszakán is nehéz, nem egy esős, égháborús éjjelen. Az eső még mindig esett, már azzá a csendes, de jól áztató esővé szelődött. Nem sokáig volt szelíd. Talán fél óra sem telhetett el, amikor a szél újra feltámadt, az eső zuhogni kezdett, majd a villámok is visszatértek. Úgy tűnt, nagyon tetszett nekik ez a táj, így aztán tettek egy kört és visszatértek nagy tűzijátékkal.

Átvettük az őrséget, körbejártuk a szigetet. Keveset világítottunk az elemlámpával, nehogy kimerüljön az elem. Az egyik villámcsapásnál hirtelen észre vettük a

katonasírt, melyről már elfelejtkeztünk. Több sem kellett nekünk ez után. Be is álltunk a fűzfa alá, szorosan a fa törzséhez és időnként a sírra világítottunk. Az esőben a rohamsisak kísértetiesen csillogott, villámláskor meg mintha billegett volna a kereszt tetején. A villámok rémisztő fényjátékot űztek a sziklákon, fákön.

Minden imbolyogni látszott. A sziklafalból zuhogó vízesésként tört elő a forrás vize, melyet érkezésünkkel percekig csodáltunk. Most özönvízzel fenyegetett hol hideg kék, hol meg tűzvörös zuhatagával, attól függően, hogy távolabb vagy közelebb csapott le egy-egy villám.

Nem tudtuk, mennyi időt örködtünk. Órája egyik tízévesnek sem volt abban az időben. Levente atyának volt zsebórája, meg az egyik őrsvezetőnek egy rugós karórája. Mindkét órát esténként fel kellett húzni.

Az egyik sírra világításakor úgy tűnt, mintha megmozdult volna az egész sírhant.

– Te, ez előjön a sírból, – rémült meg barátom. Bennem is

megrekedt a levegő. Végre szuszogva szólaltam meg: Azt hiszi, hogy még mindig a háborúban van és a tűzéréség felköltötte! Szóljunk Levente atyának? A sátrában ég a viharlámpa.

– Nézzük meg a sírt közelebről, mert a sisak már nem a keresztben van, hanem fej magasságban! – suttopta társam.

– Most akarsz odamenni, amikor már teljesen kijött a sírból? Inkább bújjunk jobban a fa mögé és lessük ki a másik oldalon – suttogtam rémülten.

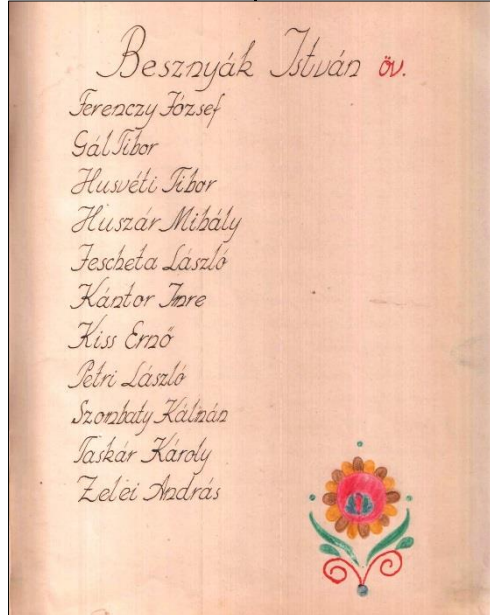
Hatalmas villámlás könyörült meg rajtunk. A rohamsisak óriásit fényelt, de a keresztben volt, a sírhant meg érintetlennek tűnt. Am valami csillogott a szélén.

Hosszas töprengés után úgy döntöttünk, odamegyünk. Végülis cserkészek vagyunk. A fűz ágai alól kibújtunk. Arra nem is gondoltunk, hogy a rengeteg villám egyike a hatalmas fába is csaphatott volna, hiszen egyedül állt a kis tó közepén.

A sír szélén csillogó valamiről kiderült, hogy pénzérme, egy német 2 pfennig. 1942-ben készült valamelyik pénzverdében. Simára fényezett alumínium érme volt.

– Mégis csak kijött és közben kiesett a zsebéből, – néztünk egymásra. – Különben hogy került ide most a pénz?

(Évekkel később jöttünk rá, hogy valószínűleg azok zsebéből eshetett ki, akik eltemették szegényt. Az eső meg kimosta az éjjel, mert nem lehetett mélyen a földben.)

Részlet az őrsi naplóból

Vacogva vártuk az őrsváltást, viharkabátunk teljesen átázott. A háborús évek alatt és még utána is csak úgy jutottunk szabványos cserkész viharkabáthoz, ha azt öreg cserkészek adták át a csapatoknak együttérzésből vagy mert már kinőtték. Ilyen volt a mi kabátunk is, ki tudja, hányadikok voltunk, akik viseltük. Csoda-e, ha beáztak?

Három órától nyolcig aludtunk, mint a bunda. Levente atya ugyan fél hétre tervezte az ébresztőt, de látva mindannyiunk „nyúzottságát”, másfél órát engedélyezett. Szerintünk ő egy percet sem aludt az éjjel.

Két hatalmas tüzet raktunk a vizes ruhák szárításához. Levente atya még eső előtt, de már dörgéskor tele rakta sátrát száraz tűzifával, annyira, hogy egész éjjel a tetején ült a halom fának. Megérte, mert a vídám pattogó tűz életet sugárzott mindenkibe.

Sült szalonna, zabpehely, kétujjnyi csokoládé és tejeskávé képezte a mennyei reggelit. Csodálkozunk, honnan ez a rengeteg kincs. Kiderült, hogy nemrég kapott csapatunk hatalmas küldeményt a holland cserkész szövetségtől. Rizst, húskonzerveket, sajtokat, kakaót, valódi kávé, sűrített tej konzerveket.

Kialvatlanságunk gyógyítására nekünk is kötelező volt meginni a tejjel hígított valódi kávé. Még évek múlva is úgy emlékeztünk, ez volt a legfinomabb ital, amit valaha ittunk.

Reggeli után kutya világ kezdődött. A csuromvizes sátrak lebontása, összehajtogatása. Az összehajtott vizes sátrat közülünk senki sem tudta felemelni. Most vettük hasznukat a rudaknak. De jó volt, hogy négyszer három rúd állt rendelkezésre, mert egyedül csak az atya sátrához kellett egy rúd belülré. Így hát tizenhárom rudunk volt összesen. Az őrsvezetők és Levente atya két-két rúdhoz kötözték minden sátrat, mintha tábori hordágy lenne. Ezt már négy fiú könnyen vitte. Valójában minden sátrat a benne előzőleg alvók vittek.

Csomagolás után kulacsok töltése történt, majd elindultunk, hogy egy dombtetőn át a belpátfalvi ciszterci templomhoz menjünk. Alig indultunk el, kisütött a nap, de olyan hőséggel, hogy az egész csoport: emberek, sátrak, hátizsákok elkezdtek gőzölni. Elöl ment Levente atya, iszonyatosan nagy hátizsák-

jával, melynek tetejében még a vizes sátor is lógott. Valamelyikünk megjegyezte, szegény atya úgy néz ki, mint egy púpos teve a sivatagban. Csak kuncogni mertünk, nehogy el kelljen mondani, min derülünk.

Amikor a templom látóterébe kerültünk, az atya megálljt parancsolt. Ruhánkat rendbe kellett tennünk, a bakancsokat megtisztítani a sártól, vizes fűcsomóval. Induláskor „rágyújtottunk” a Keselyű őr ki- és bevonuló énekére. „Mert a cserkész rendezetten indul és érkezik, nem úgy, mint egy megvert hadsereg.” Tizenhét szájból zengett az ének, mert Levente atya is torka szakadtából fújta a dalt:

*„Csiki Jankó, ne bízd el magadat, de bum!
Hogy elloptad a verő malacot, de bum!
Mert a malac meg talál nyikkanni, de
Csi-csi-Csikországot
El kell hagyánod, de bum, bum, bum!”*

*Gyászba borult az egész Balatony, e, bum!
Jön az ánglus a híres vasútony-e, bum!
Százszernyi van a Vér mezején, e,
Így hát rózsám tőled el-
Válok én, e, bum, bum, bum!”*

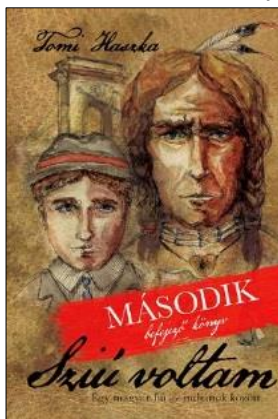
A nagy dalolásra előjöttek a ciszterci atyák és a templomi teendőkből segítő falusiak. Nagy sikert arattunk! Ám lazítani még nem lehetett. A vizes sátrakat felállítottuk, köteleket húztunk ki a nedves ruhák további szárítására. Még a cipőinket is kítőmtük szénával, amit a közeli boglyából adtak a falusiak. Amíg minden száradt, Levente atya misét mondott, melyen mindannyian mezítláb vettünk részt. Ebédet a vendéglátó plébánostól kaptunk, hatalmas adag bográcsban főtt paprikás krumplit kolbásszal.

Ebéd után játszottunk és összeraktuk a puszkapor szárazra változott ruhákat, sátrakat.

A vonaton kiderült, hogy minden éjjeli őr páros hasonló rémes két órát élt át, mint mi ketten Gál Tibivel. Levente atya elég keményen megszidott a szellemekben való hitünk miatt.

Azóta több évtized alatt még igen sok kemény vihart éltem át a természetben, de ezt az elsőt mindig emlegetem.

Dr. Husvéti Tibor, a Keselyű őr krónikása

A cserkészlet 1948-as betiltása után Husvéti Tibor barátaival indián törzset alakítottak. Minden szabad idejüket az Eger környéki erdőkben (Eged, Várhegy, Tiba) töltötték, majd később az egész Bükk hegység lett „szent menedékük”, ahol is a legrejtettebb zugokban táboroztak és igyekeztek indián hagyományok szerint élni.

Ezek az élmények és több mint 40 év alatt mintegy 2000 könyv és tanulmány feldolgozása alapján született meg a Tomi Haszka (Husvéti Tibor): *Sziu voltam* c. könyve, melynek megjelent a II. kötete. A két könyv több mint 50 illusztrációja is zömmel a szerző saját keze munkája.

Kiadó: Konkrét Könyvek Kft. 2018.

CISZTERENCIA

Ciszterencia (Ciszterci + Konferencia) a ciszterci iskolák (Buda, Pécs, Székesfehérvár, Eger) öregdiák (alumni) szervezeteinek ún. ernyőszervezete. 2016 után most másodsorra Pécsen, 2019. március 9-én megrendezett tizenöt perces előadások sorozatából álló konferencián – a nap folyamán négyszázan látogatták – tizenkét, saját területén kiemelkedő munkát végző egykori ciszterci diák osztotta meg gondolatait, köztük a Gárdonyi Géza ciszterci gimnáziumban 2010-ben érettségizett *dr. Kiss Virág*, aki *Negyed pályfordulat egy fehér köpenyben* c. tartott előadást, s kérésünkre beszámolót küldött olvasóinknak.

Ezúton is köszönjük közreműködését.

Kedves Gárdonyisok!

Örömmel tölt el, hogy én számolhatok be Nektek a 2019-ben megrendezett Ciszterenciáról. Én is egy Gárdonyis öregdiák vagyok, 2010-ben érettségiztem. Az életemet megváltoztatta, hogy édesanyám tanácsára az általános iskolát követően az egri Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumot választottam középiskolai tanulmányomhoz. Máig örömmel gondolok vissza az ott eltöltött időre.

Elsőként egy rövid bemutatkozást engedjétek meg. Zenész családból származom, két lánytestvérem van. Az ikernővéremmel együtt felvételiztünk a Gárdonyiba és fel is vettek bennünket, mégpedig egy osztályba. A felvételin találkoztam elsőként osztályfőnökömmel Köböl Zsolttal, aki nagy hatással volt rám. Kedves volt, intelligens, nagy szakmai tudással rendelkezett és igaz keresztény volt, minden szavából sugárzott a szeretet. Az évek során sok mindent tanultam tőle és most nem csak a tananyagra gondolok. A kapcsolatunk a mai napig megmaradt, ha időnk engedi találkozunk és úgy folytatjuk a beszélgetést, mint a régi jó barátok. A gimnáziumi évek további életre szóló hatásához további történetek kapcsolódnak. Engedjétek meg, hogy egyet említsek!

Az első tanítási napon az udvaron sorakoztak az osztályok, hogy az ünnepélyes évnytóra, misére átmenjünk a bazilikába. Amíg ikertesómmal vártunk a sorban – az osztályunkkal körülvéve – persze őket még nem ismertük a következőket hallottuk. „Jaj képzeld, lesz itt egy ikerpár az osztályban, biztos tuti egyformák, olyan izgi. Hogyan fogjuk őket megkülönböztetni?” Almival ikertesómmal elneveztük magunkat és be is mutatkoztunk az előtűnk állóknak, Tóth Eszternek és Tóth Zsuzsannának, hogy mi vagyunk az említett ikerpár. Ők lettek a legjobb barátaink. Bár a gimnázium után az élet másfelé sodort minket, mégis máig minden héten beszélünk és találkozunk, ahogyan időnk engedi. Legbelül tudjuk, hogy az együtt eltöltött idő már örökké összeköt minket és mindig számíthatunk egymásra. Már csak egy dolgot említek, ami a középiskolás éveim alatt történt és kihatással van még ma is az életemre. Ez nem más, mint a gimnáziumi évem során diagnosztizált betegségem. Sajnos az élet úgy hozta, hogy pont egy gimnáziumi tanulmányi út során súlyosan megbetegedtem, az orvosok csak pár hónapot jósoltak. Hálával gondolok még mindig a Gárdonyiban dolgozó minden tanáromra, hiszen minden segítséget megkaptam tőlük, hogy ezt a nehéz időszakot szó szerint túl tudjam élni. Mikor már kezdtem jobban lenni, saját idejüket feláldozva segítettek, hogy az elmaradt tananyagot pótolni tudjam, így nem kellett évet ismételnem a hosszas kórházi kezeléseik ellenére sem. Hálás vagyok osztályfőnökömnek, családomnak, barátaimnak és megragadom ezen fórumot, hogy újabb köszönetet mondjak a sok-sok segítségért, amit tőlük kaptam.

A hosszabb bemutatkozást követően most már ideje, hogy a Ciszterenciáról is szót ejtsek. Most, 2019-ben a második alkalommal rendezték meg a Ciszterenciát. Én sajnos az első alkalommal nem vettem részt. Akkor mégis honnan tudtam, hogy van ilyen és hogy lettem előadó? Azt, hogy honnan tudtam, hogy szerveznek Ciszterenciát a válaszom az, hogy az internet segítségével hallottam róla. Hogyan lettem előadó? Ez egy érdekesebb kérdés. Egy régi Gárdonyis öregdiák keresett meg, aki a szervezet munkájában segít, hogy lenne-kedvem jelentkezni előadónak. Én nem tudtam, hogy ez pontosan miből is áll, de elvállaltam. Gondoltam, hogy ez egy jó fórum lesz, hogy a régi barátokkal, ismerősökkel újra találkozam. A jelentkezéshez egy videót is el kellett magamról küldeni, amiben felvázolom, hogy ha kiválasztanak, akkor miről is szeretnék beszélni. A videó valamennyire jól sikerült, hiszen kiválasztottak. Az előadásomban arról beszéltem, hogy a gyermekként elképzelt dolgokhoz nem kell görcsösen ragaszkodni. Minden erőmmel azon voltam, hogy orvos legyek, de a betegségem közbe szólt és nem vettek fel az orvosira. Kémiát kezdetem tanulni és megszerettem a

kutatást. Ma már a Debreceni Egyetemen dolgozom kutató vegyészként és tudom, hogy így kellett lennie. Az egyetemi tanulmányaim alatt találkoztam a férjemmel is, aki szintén vegyész. Boldog vagyok, hogy az egyetem alatt a témavezetőmmel – Dr. Ósz Katalinnal – nagyon jó barátságot alakítottam ki. Bár az élet úgy hozta, hogy ma már külön dolgozunk, de a barátságunk megmaradt és ez örök érvényű.

A Ciszterencia egy olyan lehetőséget teremt, mintha egy időgépet használhatnánk. Azon a napon megint a Gárdonyi falai között éreztem magam, bár csak én voltam az egyetlen előadó Egerből, a többiek Székesfehérvárról, Pécsről és Budáról jöttek. A szeretet az, ami összeköt bennünket, mintha kézzelfogható lett volna a jószág az előadóteremben. A többi előadást is végig hallgattam a sorokból és minden előadás egy-egy hitvallás volt. Volt mikor hangosan nevettem és volt mikor a könnyeimmel küzdöttem. A nap célja az volt, hogy elmeséljük, hogy bár egy helyről indultunk, eddig ki hová ért el és persze ez mindenkinek más és más. Továbbá, hogy említsük, hogy ki előtt milyen siker vagy éppen nehézség volt és ezeket hogyan kezelte. Számos előadás volt, amiből táplálkozni lehet a következő találkozóig, amire remélem nem sokat kell várni. Érdekes az előadásokat megnézni az interneten. Azaz, ha valaki nem tudott részt venni személyesen, az is részesülhet abban az örömben, hogy újra együtt lehetünk mi Cisztercisek ha csak egy kicsit is. Jó tudni, hogy számíthatunk egymásra, hiszen mi mindannyian egy töről fakadunk.

Dr. Kiss Virág, 2019. április 20.

hírek...hírek...hírek...

• MEGEMLEKEZÉS DR. DEBRECENI SIXTUS OCIST halálának 65. évfordulóján

Koós Ede templomigazgató atya és a Szent Róbert konvent szervezésében megemlékezést tartottak dr. Debreczeni Imre Sixtus ciszterci plébános tragikus halálának 65. évfordulója alkalmából 2019. febr. 24-én, vasárnap Egerben, a Széchenyi utcai emléktáblánál.

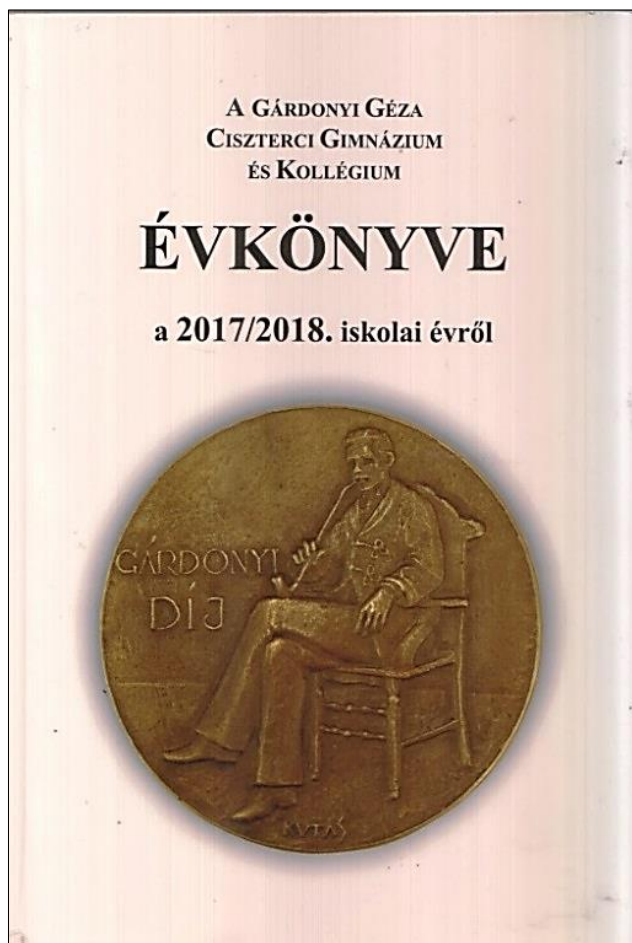
A Ciszterci templomból beöltözött ministránsok érkeztek gyertyákkal, elől a keresztet vivővel, a menetet Koós Ede templomigazgató úr zárta. Elhelyezték az emléktábla mellett Sixtus atya életnagyságú fényképét. A Himnusz eléneklése után *Havas-Horváth István* röviden ismertette Sixtus atya életrajzát, amit személyes élményeivel egészített ki. Az elsők között röhanta le kegyeletét az 1954. febr. 21-én halálra gázol, előbb már üldözött, egykori hitoktatója holttesténél. Majd *Benedekfy Vilmos* fertálymester megkoszorúzta az emléktáblát, az összegyűlt meghallgatták Sik Sándor Hiszek c. versét hangfelvételtől Sinkovits Imre előadásában. Ezt követően a résztvevők a templomba vonultak a 1/210 órakor kezdődő szentmisére, melyet az elhunytért ajánlott föl ünnepi szentmisét bemutató Koós Ede atya. Az áldást követően a templom előterébe az emléktáblához vonultak a hívek, ahol elénekelve a

Szózatot *Csák György* Sixtus ciszterci oblátus ismertette Sixtus atya életét és munkásságát, majd el *Csák György* Sixtus és *Novák Lajos* Bernát oblátus a Szent Róbert konvent nevében, a Diákszövetség képviselőjében *Kovács Ottó* tanár úr és *Mohai Ádám* öregdiák koszorút helyeztek el. A megemlékezést a Boldogasszony Anyánk c. ősi himnuszunk eléneklésével fejezték be.

Összeállítva *Havas-Horváth István* ill. *Novák Lajos Bernát*, a CDEO választmányi tagjai közléséből

• A GÁRDONYI GIMNÁZIUM 2016/2017. TANÉVI ÉVKÖNYVE

Tekintélyes vastagságú, kerek kétszáz oldalas Évkönyv részletesen, sok-sok képekkel ismerteti az iskola életét. A bevezető lapokon két ciszterci vonatkozású írás – 100 éve született Debreczeni Sixtusról, és Brenner János Anasztáz ciszterci szerzetes boldoggá avatásáról – érzékelteti, hogy a ciszterci világ itt van az iskola falai között. A boldoggá avatási szertartáson, Szombathelyen az iskola dolgozóiból és diákjaiból álló zarándok csoport is részt vett – olvashatjuk az Évkönyvben.

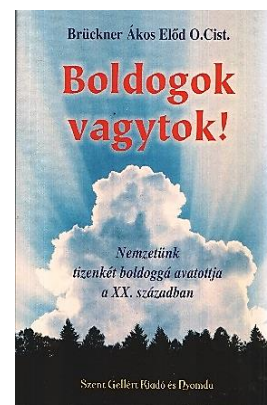
70 tanár nevelte-oktatta a diákokat, a kollégistákat pedig 5 nevelő tanár segítette. Ezenkívül a két intézményben – az iskolában és a kollégiumban – a folyamatos munkát *Vékonyné Hevesi Mária* gazdasági vezető és 19 egészségügyi, irodai és technikai dolgozó biztosította.

Köszönet a Kovács Ottó tanár úrnak a gondosan szerkesztett Évkönyvért – ez már a 18. kötete –, s benne a számtalan, általa készített képekért. (O.G.Y.)

• **BRÜCKNER ÁKOS ELŐD OCIST: BOLDOGOK VAGY TOK!** – nemrégiben megjelent könyve bemutatja a XX. század 12 magyar szentjét (boldogjait): Boldog Apor Vilmos, B. Romzsa Tódor, B. Gojdiacs Péter Pál, B. Batthyány-Strattmann László, B. IV. Károly, B. Salkaházi Sára, B. Meszlényi Zoltán Lajos, B. Bogdánffy Szilárd, B. Scheffler János, B. Bánya Terezija Bernadeta nővér, B. Sándor István, B. Brenner János Anasztáz.

„Olyan boldogok életét, tanítását tartalmazza ez a könyv, akik nemcsak hitükben, hanem időben is közel állnak hozzánk.” „Ez az írás leginkább összeállítás. Nem önálló kutatás, hanem üdvös tényekről egymásnak adott és másoknak továbbadható tanúskodás. Nem részletes ismertetés, hanem jóakarató népszerűsítés” – olvassuk a könyv bevezetőjében. – Köszönjük ezt gyönyörű „virágcsokrot!”

Szent Gellért Kiadó és Nyomda Én. Ára 1800 Ft

• **A ÓCSVÁR TANÁR ÚR ÚJRA EGERBEN** – Másfél évvel a budai Szent Imre gimnáziumban rendezett kiállítás után Egerben is bemutatták Ócsvár Géza, a Szent Bernát, majd a Dobó István gimnázium egykori rajztanárjának több mint harminc alkotását.

Vízy László festő, építész unokaöcsének érdeme, hogy sor került erre a kiállításra. Szerettük volna, ha a gimnáziumunk falai közé térhetett volna vissza egykori tanárunk – hisz 1932 januárjától az 1948-as államosításig, majd még egy éven át oktatott, nevelt itt több nemzedéknyi fiatalt. Az iskolában folyó nagymértékű felújítási munkák miatt sajnos erre nem kerülhetett sor. Az egykori Dohánygyár helyén épült Agria Park Galériájában, 2019. január 21-én nyílt meg a kiállítás.

Számos képpel illusztrálják a jelenleg is folyó nagyszabású felújítási munkákat, mely főleg a Csiky utcai, már nagyon „lelakott” épületet érinti.

Életképek fejezeteiben az iskolai élet ünnepeiről olvashatunk: a Veni Sancte, „gólyabál”, Gombavató, Adventi koncert, Ballagás mellett még számos, minden évben ismétlődő, kisebb nagyobb közösségeket érintő ünnepek bizonyára emlékezetesek maradnak később is a diákoknak, s talán a szüleiknek is.

Az *iskolai kirándulások* közül jelentős az angliai Broadstairs város iskolájában eltöltött kétételes angol nyelvgyakorlat, melyen 73 diák vett részt nyolc tanár felügyelete mellett.

Versenyek, sportversenyek eredményei hosszú oldalon olvashatók.

A „*Tanulói munkák*” részben csak két kis írás olvasható. Bizonyára több is van az asztalfiókban.

Az iskola munkáját jellemző számok: **748** diák – 22 osztályban végezte el tanulmányait a 2017/2018. tanévben. Érdekes adat: a nyolc osztályos (5–12 o.) tanulók száma 292, ez azt jelenti, hogy a tanulók 40 %-a nyolc éven keresztül jár ebbe az iskolába. Átlagos tanulmányi előmenetel pedig 4,41 (!). Négy osztályban 121 tanuló – 72 leány, 49 fiú – tett sikeres érettségit.

A tanulók 28%-a, 211 diák lakik kollégiumban (az iskola leánykollégiumában és az Érseki Szent József kollégiumban – régi Foglár), helybeli 28%, bejáró 308 fő, 41% – évtized óta változatlan számok.

Varga B. János igazgató úr vezette tantestületben

A megnyitó ünnepségen népes tábor gyűlt össze, egyaráan a ciszterci öregdiákokból, többen a dobós tanítványaiból. Vízy László vázolta fel a művész Ócsvár család életrajzát, mutatta be a képeit. – A feledés homályából kell kiemelni az alkotót – mondotta, *dr. Löffler Erzsébet* történész, muzeológus a megnyitó köszöntőjében. Egerben harminc évvel ezelőtt volt egy kisebb bemutató Ócsvár tanár úr alkotásaiból a gimnáziumunk 300 éves jubileumi ünnepségeinek részeként az egykori kaszinó épületében.

• **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója, *dr. Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

• **A 2018. ÉVI PÉNZÜGYI HELYZETÜNKRŐL** – közöljük *Vékonyné Hevesi Mária* az iskola gazdasági vezetőjének beszámolóját. Munkájáért ezúton is köszönetet mondunk.

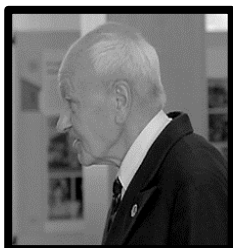
		Nyitó állomány 2018. 01. 01-jén	314 534 Ft
<i>Bevételek</i>		<i>Kiadások:</i>	
– Tagdíj	163 000 Ft	– Fekete/Fehér újság nyomdaktg.	335 055 Ft
– Adomány	10 000 Ft	– Postaköltség	1 060 Ft
– Banki kamat	15 Ft	– Bankköltség	66 030 Ft
Összesen	173 015 Ft	Összesen	402 145 Ft
		Záró állomány 2018. 12. 31-én	85 404 Ft

HALOTTAINK

Dr. Seregély István az egri egyházmegye 80. püspöke, ny. egri érsek, diákszövetségünk tiszteletbeli tagja és örökös tiszteletbeli társelnöke 2018. december 31-én hunyt el. Már az 1991. február 7-i alakuló közgyűlésünkön is részt vett. Gimnáziumunk visszaszerzésében aktívan közreműködött. Nyugállományba vonulásáig az iskolánkat rendszeresen látogatta. 2007 januárjában, a ciszterci alapító atyák ünnepén, templomunkban az emlékező szentmisét celebrálta s részt vett a volt ciszterci tanáraink képesarnokát felavató ünnepségen.

Dr. Bán Elizeus ciszterci szerzetes életének 88. évében 2019. február 21-én hunyt el. 1949-ben lépett a Rendbe. 1950 szeptemberében több növendéktársával elhagyta az országot, a szovjet zónában elfogták, majd visszatoloncolva 1950–1954 között bebörtönözték. 1954-ben győri seminarista, ahonnan szerzetessége miatt 1955-ben elbocsájtották. 1960-ban szentelték pappá. 1963-ban tett ünnepélyes örökfogadalmat Pannonhalmán. 1988-tól újra rendi keretben, 1995–2002 között licenciátust és Phd-t szerzett. 1988–2008 között novícius mester Nagyvenyimben, majd Zircen.

Katona Ferenc Farkas ciszterci szerzetes életének 90. évében 2019. február 9-én hunyt el. 1947-ben lépett a Rendbe. 1950 szeptemberében több növendéktársával elhagyta az országot, majd visszatoloncolva 1950–1954 között bebörtönözték. 1957-ben szentelték pappá. 1957–2007 között a győri egyházmegyében szolgált, 1907-től a zirci monostorban élt.

Bójthe Tamás kétszeres Ybl-díjas építész diáktársunk 90 éves korában 2019. március 12-én hunyt el. 1939-ben ugyan beiratkozott a Szent Bernát gimnázium első osztályába, de végül is a katonai pályát választva a kőszegi katonaiskolában, majd a nagyváradai tüzér hadapródiskolában folytatta tanulmányait. A háború azonban úgy hozta, hogy középiskolának az utolsó három évét a Szent Bernát gimnáziumban végezte. Mindkét iskola szellemiségét őrizve a megváltozott világban, mint építészmérnök ragyogó pályát futott be. Diákszövetségünk aktív tagja volt, újságunkban több írását is olvashattuk.

Emléküket megőrizzük!

Diáktársaink, akinek halálhíréről értesültünk:

Komár László (érett. 1939) – Ózd
Bójthe Tamás (érett. 1947) – Budapest
Dr. Szalóczi György (érett. 1942) – Eger

Dr. Székely Tamás (érett. 1939) – Budapest
Szpolecsnyik Sándor (érett. 1947) – Szepsi, Szlovákia

Requiescant in pace!

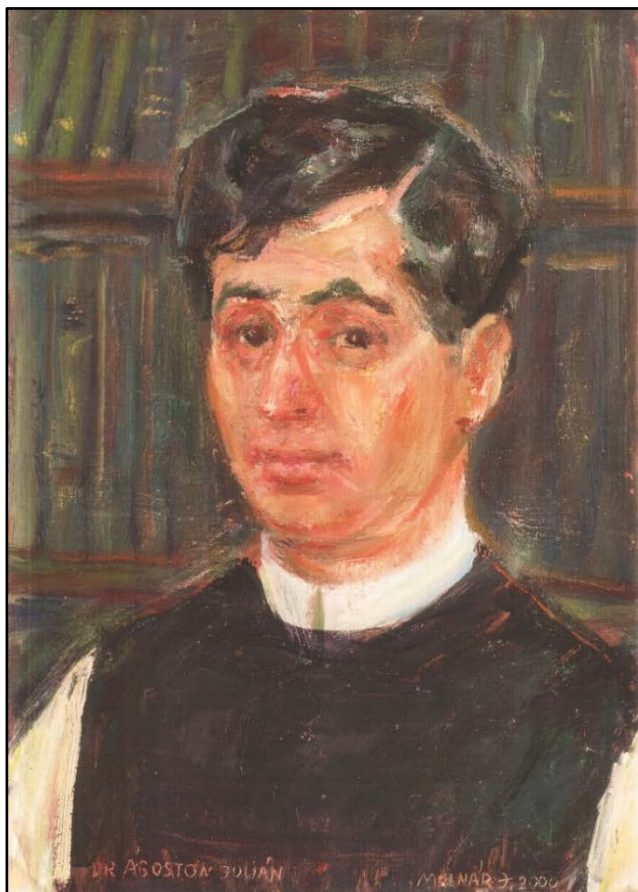
ÖTVEN ÉVE HUNYT EL ÁGOSTON JULIÁN

1969. március 18-án Budapesten, a Bajcsy-Zsilinszky Kórházban. „Olyan volt a temetése, mint egy gyermeknap ünnepség. Soha annyi fiút-lányt nem láttam még a temetőben. [1963-tól Biatorbágy Általános Iskolájában volt magyartanár – *a szerk.*] Az irodalmi élet és a sajtó képviselői nem voltak jelen. Csak egy-két régi barátja és íróvá cseperedett tanítványa.” – írta rá emlékezve Rónay László. A Farkasréti temetőben volt a sírja, majd édesanyja halála után hamvait „anyakéval” együtt a budai Jó Pásztor templom altemplomában helyezték el.

Rónay György költő, irodalomtörténész, Ágoston Juliánnak egyetemista korától kezdve kedves barátja írásával emlékezünk az ötven éve elhunyt szeretett tanárunkra.

Ágoston Julián halálára

Nem halljuk többé fátyolosan is izzó hangját, nem látjuk többé tüzesen lobogó szemét, melynek fényét beteg-

Tanítványa, Molnár József festőművész munkája

ségek és szenvedések sem bírták megtörni. A megtesztelt energia volt, a számíthatás nélküli önpazarlás, és – legalábbis kifelé, mások felé, szeretetből és bátortásból – a rendíthetetlen derű. Valami örökké lüktető villamosság volt benne, melynek árama mindenkit égni gyújtott, akivel kapcsolatba került. Hatvanévesen is az a csupa lendület fiatalság volt, mint valódi fiatalságában, a Bernardinum fái alatt, vagy a pesti egyetemen, a felejthetetlen Horváth János-órak bűvöletében. és a késülő évek rajongó irodalom-szeretetében. És ugyanakkor az a nyughatatlan vívódó is, az az örökké forrongó lélek, akinek annak idején első verseskötete, a Fekete remeteségem költeményei mutatták.

Két karrier is állt előtte: egyrészt a költészeté, másrészt a tudományé, ő – áldozatból, vagy lelkesedésből – egy harmadikat választott: a pedagógusét. A keze alatt tanult nemzedékek ragaszkodása tanúskodik róla, milyen nagyszerű tanár, milyen remek nevelő volt ...

A harmincas években ott volt a katolikus szellem minden új és haladó mozgalmának tűzhelyénél; és idejéhez, erejéhez képest igyekezett ott lenni és kivenni részét a munkából ma is, haláláig. Az ő gyászjelentésében valóban nem kegyes szólam, hanem a legigazabb valóság a „lelki testvérek, barátok és tanítványok” szívbéli gyásza, s hálájának és szeretetének el nem múló emlékezése.

Megjelent az Új Ember 1969. ápr. 6-i számában

DE JÓ VOLNA

Csilló hó és pergő levelek,
de jó volna most szállni veletek!
bezárva ülni, vak üvegen át
nézni a pilinkéző pelyhek
ünnepi táncát.

De jó volna most szállni veletek!
földre fáradó őszi levelek!
lepihenni a földre, amíg altató
dalt dalol szívünk fölött
a hulló hó.

1968–69 telén, a budapesti Álmos utcában írt verse, ahol halála előtti hónapokban betegeskedett.

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy Ímé: olah.gyula3@chello.hu

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)

Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.

Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.

Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Fénykép: Ciszterci Nővérek Kismaros

A TARTALOMBÓL

Megújult iskolánk
Pillantás az iskolába... 2018/2019. tanév Évkönyve
Dr. szeredi Ambrus Adrienne
Emlékek a XX. sz. első évtizedeiről
hírek...hírek...hírek

Karóczkai Júlia, iskolánk új igazgatója
Dallasi (videó)levél
70 évvel ezelőtt... az egri konventről
Még egyszer 1919-ről...
Ez is 1919-es történet- bajai ciszterciek

MEGÚJULT ISKOLÁNK

befejeződött a felújítási-fejlesztési munka

Amikor 1997 szeptemberében az újból indult ciszterci iskola első ünnepélyes Veni Sancte-je után az öregdiákok – keresve diákkoruk kedves emlékeit – végigsétáltak az iskola folyosóin, benéztek a Szent Bernát kertbe, szomorú látványban volt részük: omladozó vakolat, itt-ott befoltozott kövezet, elavult, szinte életveszélyes fűtési, víz és elektromos rendszer volt ötven év után a szocializmus gondoskodásának hagyatéka.

Az iskolánknak ma van jó gazdája: folyamatosan megújulnak az elhanyagolt épületei, a tanítást elősegítő felszerelésekkel gazdagodnak, ha most az egykori diákok sétálhatnának a kedves falak között, örömmel mondhatnák: öreg iskolájuk ma szebb, mint valaha.

A felújítási-fejlesztési munka lényegében már a tanév elejére elkészült, augusztus 30 vette át *Bérczi Bernát* apátúr a következő szavak kíséretében:

A Zirci Ciszterci Apátság fenntartásában működő egri Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium majdnem 3 évig tartó felújítási munkálatai hamarosan befejeződnek. A közel 766 millió forintos, uniós forrásból megvalósuló, 100 százalékban vissza nem térítendő támogatásból a 21. századi követelményeknek megfelelően korszerűsítették és akadálymentesítették az épületeket, emellett az energetikai fejlesztés részeként közel 200 napelemet is elhelyeztek a tetőn.

Teljes körű infrastrukturális fejlesztés valósult meg az egri Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban, ahol energetikai korszerűsítést és akadálymentesítést is végeztek. A Zirci Ciszterci Apátság fenntartásában működő intézményt 765 millió forintból modernizálták.

Bérczi Bernát zirci apát, Karóczkai Júlia igazgató és Stefán Tamás ERTAMIL Kft. vezetője

Meg kell próbálnunk mindenkit külön köszönteni, oly sokan vannak, akik ehhez a projekthez hozzájárultak.

Ünnepi alkalom ez, mert több, ami itt történik, mintha csak egy beruházást, egy felújított épületet átadnánk. Minden ünnepben bene van egy emlékezés, minden ünnepnek része egyfajta hálaadás – és része minden igazi jó ünnepnek egyfajta gazdagodás.

Emlékezésünk visszamutat az 1948 előtti gimnáziumi életre, amikor a zirci apátság minden iskoláját a budai, székesfehérvári, pécsi,

bajai vagy egri gimnáziumait – köszönhetően az akkor még meglevő nagy földbirtokainak – nyugateurópai színvonalon szerelte föl.

Ez a fejlesztés most Európai Unió-s támogatással ill. kb. 130–150 millió Ft apátsági forrással valósult meg, hogy tudjuk biztosítani azt az infrastrukturális környezetet, amely alapja lehet diákjaink sikeres, minőségi oktatásának. És hogy az iskolánk, nemcsak oktatni akar, hanem nevelni, személyiséget formálni – ehhez is kell egy adott külső környezet. Ha egy teremben nem lehet létezni, mert 40 fok van, vagy egyszerűen nincsen meg az a környezet, amiben tanítani és nevelni lehet, akkor minden pedagógusi munka esélytelen.

Egy-két dolgot szívesen kiemelnék ebből a beruházásból ill. fejlesztésből:

- Az épület akadálymentesítését, ezzel esélyegyenlőséget teremtve;*
- a Csiky utcai szárnyban modern szellőző és hatékony fűtési rendszert alakítottunk ki; továbbá 180 napelemet telepítettünk.*

–A kornak megfelelő alapos informatikai fejlesztések történtek, melyek nemcsak a megújuló informatikai termékekre korlátozódnak, hanem a tantermekbe is eljutott informatikai végpont, illetve megfelelő kivetítő rendszer.

– Aztán, hogy egy szerzetesi mondást idézzek: *bona culina, bona disciplina* – jó konyha, jó fegyelem: – a konyhát is megújítottuk, ide korszerű eszközök kerültek.

– Megújításra került a belső udvar is, mely egy minőségi közösségi térhellyé lett. Fontos számunkra, hogy diákjaink ne virtuálisan akarjanak csak kapcsolatot tartani, sokkal inkább legyen helye, tere és módja egy minőségi kapcsolat-építésnek, ahol tanulhatjuk egymást, ahol tanulhatják egymást. ahol lehet összekoccanás, de ahol van tér, hely, ahol mindezeket meg lehet beszélni.

– Fontos kiemelni, hogy létrejött a természettudományi labor, amely még nem volt külön az iskola része. Fontos számunkra, hogy a természettudományos tárgyakat integráltan, ill. élményszerűen tudjuk oktatni és ez a labor ennek egy nagyszerű része.

Az ünnepnek ez a része tehát egy egyfajta emlékezés, egyfajta gazdagodás. De természetesen az anyagi körülmények fejlődése, gazdagodása az önmagában céltalan, hogyha nem kapcsolódik hozzá a személyes, az emberi gazdagodás. A belsőnek fejlődését, amely kifejezett célja, pedagógiai alapelve intézményeinknek, a belsőnek megerősödését segíti a külső rendezett, jól működő környezet. Ha kívül rend és célszerűség van, akkor ez arra sarkall – nem csak a diákokat, nem csak a kollégákat, de mindannyiunkat – az életünkben, hogy tegyünk valamit: a külsőnek az inerciáját, rendjét belül is képezzük le.

Őszintén hiszem, hogy gimnáziumunknak a tanárai mindent megtesznek, hogy a fejlesztés adta lehetőségek által a diákjaink is gazdagodni tudjanak, hogy rendet, célszerűséget keressenek, hogy felismerjék a természettudományok és a hit harmonikus kapcsolatát és egyben megértsék azt is, hogy csak egy bolygónk van, környezet tudatosan kell életünket vezetni, felépíteni. Itt a környezet-tudatosság, energiahatékonyság mind a beruházás fontos részét képezte.

Az ünneplésnek sajátos ténye a hála. Csak két pontot szeretnék kiemelni ebből a megújulásból.

Elsőként hála a lelkiismeretes kivitelezőnek, Ertamil Kft. vezetőjének, iskolánk egykori diákjának Stefán Tamás úrnak, és hála gimnáziumunk tantestületének és korábbi igazgatójának, Varga B. Jánosnak, hogy alkalmas türelemmel viselték a felújítással járó helyhiányt, felfordulást, állandó átszervezéssel járó feladatokat.”

* * *

A megújult Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium és Kollégium megáldásának ünnepe november 29-én volt, mely a Szent Bernát templomban 10 órakor hálaadó szentmisével vette kezdetét. A főcelebráns-Bérczy Bernát apátúr volt két ciszterci atya Brückner Előd és Marton Bernát zirci perjel, Koós Ede templomigazgató, az iskola spirituális vezetője, valamint több vendégatyá kíséretében.

A felújított gimnázium megáldására 11:30-kor került sor az iskola „C” épületében (ez a Csiky utcai épület.)

1961–62 években készült a Csiky utcai épületszárny, 1962. augusztus 30-án adták át az első és második emeletének 8 tantermét.

Érettségi találkozóinkkor felkeresve az Alma Mátert, meglehetősen idegennek éreztük ezt az épületet, mintha nem is tartozna hozzánk.

A korabeli újságokban is olvashatunk kritikus megjegyzéseket: „...nem lenne itt semmi baj, ha az új épület a gimnáziumtól nyugatra, az Orgonásban épült volna” (Népújság 1962. június 15);

„... az elkészült új épületszárny...a Széchenyi utca felől... hatalmas, csupasz falfelületet mutat. Az elsőfokú építési hatóság olyan feltétellel adta ki 1961-ben az építési engedélyt, hogy ezt a falfelületet valamely képzőművészeti alkotással, relieffel, sgraffítóval stb., díszítsék. Mint látjuk, ez sajnálatosan elmaradt.” (Népújság 1962. április 15).

Közel hatvan év után a külsőleg és belsőleg teljesen felújított épület érezhetően szervezettebben hozzánk csatlakozott az iskola öreg falaihoz, s amikor a boltíves folyosóról átsétáltunk a karcsú fehér-oszlopos zsibongóba, úgy éreztük, nem idegen falak közé érkeztünk.

A szentmise után az Apátúr, Koós Ede atya, vendég ciszterci atyák és a diákság képviselői kíséretében vonult át a felújított, több mint 55 éves épület megáldására, majd méltatta ennek jelentőségét:

„Megszenteltük az épületet. Mit jelent ez? Istennek ajánljuk. Azt akarjuk, hogy Isten is jelen legyen, Mert ahol nincsen Isten, ott csak mi magunk vagyunk, a magunk hibáival, a magunk kicsinységével.

a felújított épület Rá emlékeztető, amikor átjöttök a régiből az újba, akkor lásd, hogy új, jusson eszedbe, hogy neked is meg kell újulni.”

* * *

Ünnepség a zászlók megáldásával folytatódott. Az főépület első emeleti folyosóján újonnan, az igazgatói irodával szembeni falon, üveg-vitrinokban sorakoznak az öreg iskola zászlói.

1. vitrin: – Szent István király, amint a Boldogságos Szűznek felajánlja a szent koronát, hátoldalán Szent Alajos, az ifjúság védőszentje. A képet „honunk és megénk derék fia, Kováts Mihály úr, a kitűnő jeles-ségű festész készítette.”

Megáldását **1861. május hó 26-án** volt, *Márkus- és Batizfalvi Mariássy Gábor* úr, a bold. Szűzről címzett iváni apát, az egri főkáptalan éneklő kanonoka s érseki helyettes végezte.

2. vitrin: – Fő alak a trónuson ülő Madonna és Szent Bernát, mellettük a gimnázium ciszterci tanárai fehér-fekete habitusban, balra: *Rássy Paulin*, jobbra: *Kürti Menyhért* ig., *Küzdő Aurél* ig. h., v. *Rédei Gerő*, *Bárdos József*; *Dr. Werner Adolf* apátúr pásztorbottal, miseruhában, *Szabó Ferenc* civil tornatanár páncélos öltözetben. Felirat: „*In omnibus glorificetur Deus!*”, – Mindenben Isten dicsőíttessék! Hátoldalán Szent Bernát gimnázium Eger felírat, az ún. koronás nagy magyar címer és Eger címere látható. A zászló művészi hímzése özv. *Kráhl Józsefné* munkája.

– Zászló-szalagok, külön vitrinben. Feliratai: „*Pro patria et libertate*” – A hazáért és szabadságért!
„*Ducit volentem Deus*” – Isten akaratától vezérelve.

Megáldása **1927. május 15-én** volt, *dr. Werner Adolf* zirci apátúr végezte

3. vitrin: A 213. sz Koháry István cserkészcsapat zászlója. A cserkészliliomos körben Jézus egy 213-as cserkész kezét tartja. Hátoldalon *Csábrági és színyai gróf Koháry István* országbíró, költő és hadvezér (1649–1731), a cserkészcsapat névdójának címere, körülötte átlósan elhelyezve a kis magyar, a Zirci Apátság, Heves megye és Eger város címerei. Alul Koháry hexameterje: *Vivus et emoriens haec tua signa sequar!* – „Szent zászlóm; teveled tűzbe-halálba megyek!” Szó szerint: Élve és halva e jeletem követem. A zászló képeit *Ócsvár Géza* cserkésztsízt, a gimnázium rajztanára festette.

Megáldását **1933. március 25-én** *dr. Kürti Menyhért* c. tankerületi kir. főigazgató, igazgató végezte.

4. vitrin: Az 1957–1997 közötti állami Gárdonyi Géza gimnázium zászlója. Felirata: *Egri Gárdonyi Géza gimnázium és szakközépiskola Alapítva 1957.*

5. vitrin: A fehér selyemből készült zászló mindkét oldalát közepén a Ciszterci Gimnáziumok színesen hímzett címere (a régi „sapkacímer”) díszíti. Fölötte és alatta felírat: „*Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium és Szakközépiskola – Eger*”

Megáldását **1998. május 16-án** *dr. Kovács Endre* OCist segédpüspök, ciszterci öregdiák végezte.

A most felavatott új zászló fehér selyemből készült zászlón a Zirci Apátság címere, fölötte felirat.: *Gárdonyi Géza Ciszterci gimnázium és kollégium Eger; alatta Ardere et lucere.*

Bernát Apátúrnak a zászlósor megáldását követő szavai:

Egy nagy család, közösség része vagytok, ahol jó lenni, ahová jó tartozni. Ennek szimbóluma a zászló E közösség: szerzetesközösség és iskola közösség. Iskolánk van, Budán, Székesfehérvárott és Pécsen. Sőt hozzánk tartozik közvetlenül a dallasi iskola is, melyet magyar ciszterci atyák alapítottak.

Ebben a zászlóban benne van a Zirci Apátságnak is a címere, mely egyértelműen arra mutat, hogy hova kell figyelniünk: az Istenre; ezt jelenti átvitt értelemben a „MORS” – ne a világra, hanem az Istenre figyeljünk, Őhöz kötődjünk. S egyben rajta van a magyar korona is, amely megmutatja, hogy a magyar hazában kell ezzel „lángolnunk és világítanunk” mások szolgálatára.

... Legyen bennetek mindig bátran öröm, hogy idetartoztok, ehhez a gimnáziumhoz, ehhez a nagy családhoz, amelyhez csak Magyarországon 4400 diák tartozik – és ha az egész világot nézzük: sok ezren tartoznak ehhez a ciszterci családhoz.

* * *

Az ünnepség befejező része a díszteremben volt.

Bérczi Bernát apátúr bevezető szavai után *Mirkóczki Ádám*, Eger megyei jogú város polgármestere, a gimnázium volt növendéke köszöntötte a megjelenteket. Kiemelte az intézetben folyó oktatás és a hitéletre nevelés jelentőségét, megköszönve, hogy ebben az iskolában kapta saját hitéletének alapjait is. A költő szavait idézve: „Ne hagyjátok a templomot, ... s az iskolát!” – ígérte, hogy Eger városa mindent megtesz a Gárdonyi Gimnázium érdekében.

A mai nap központi gondolata hála és köszönet – hangoztatta bevezetőül ünnepi beszédében *Karóczkai Júlia* igazgatóasszony és részleteiben ismertette a 2016 végén kezdődött, a Európai Unió fejlesztési alapjából megvalósult, az intézet átalakítását, korszerűsítését, energetikai fejlesztését és akadálymentesítését jelentő munkálatok részleteit.

„A felújított és megújult iskola örömmel és büszkeséggel tölti el szívünket. Bízom benne, hogy ez az impozáns épületegyüttes a belváros szívében egyben Eger város büszkesége is lesz. Innováció és tradíció, – a megújulás képessége és a hagyományok őrzése egyszerre van jelen iskolánkban, melyet a két különálló épület külsőleg is tükröz. A múlt és a jelen találkozása: a gimnázium műemlék épületét összeköti egy híd, egy átjáró a modern épületszárnyal. Megszüntetve, megőrizve: megőrizni, folytatni és továbbadni a nagy elődök, a ciszterci atyák örökségét, egyben megfelelni a 21. század kihívásainak is, de mindenkor szem előtt tartva az örök értéket: Krisztust! – fejezte be szavait Karóczkai Júlia igazgatóasszony.

Ezután az iskola diákjai előadták a *Lángoltak és világítanak* c. színdarabot, melyet *Kovács Ottóné* tanárnő írt és rendezett. A jeleneteket között ének és zeneszámok hangzottak el. A kamarakórus és a és zenekar felkészítettői *Árvainé Kovács Krisztina* és *Petz Zoltánné* tanárnők voltak.

A színdarab cselekménye visszanyúlik a 18 század végére, mikor Beitler Metódnak, a pásztói ciszterci konvent perjelének döntenie kell, hogy apátja szándéka ellenére elvállalja-e az egri volt jezsuita gimnázium fenntartását.

A perjelnek a megjelenő Szent Bernát vizionálja tanító-ciszterciek jövőjét, példaként megmutatva a 20. század két tanúságtevő ciszterci szerzetesét. *Endrédy Vendel* zirci apát perét felidézve, elhangzanak az ellene felhozott vádak, majd a megalázott apátúr megbocsátó szavai. *Dr. Debreczeni Sixtus* alakját egy elképzelt rádióműsor – „Párbeszéd” – keretében mutatják a darab szereplői. A még élő tanúk– *Csák György*, az iskola ny. tanára, ill. *Konczné Maróti Klári*, Sixtus atya tanítványai – szavaival ismertetik Sixtus atya életútját, egri működését, és tragikus halálának történetét. –

A befejező jelenetben az átélt vízió útmutatása nyomán Metód perjel vállalja az egri gimnázium fenntartását

Nagy tapssal fogadott előadással fejeződtek be az iskolaáldás ünnepségei.

KARÓCZKAI JÚLIA, ISKOLÁNK ÚJ IGAZGATÓJA

Augusztus elején olvashattuk a Zirci Ciszterci Apátság Iskolai Főhatóság hivatalos közleményét: a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium és Kollégium intézményvezetői feladatainak ellátására a Fenntartó egy évre (2019. 08. 01-től 2020. 07. 31-ig) *Karóczkai Júlia* igazgatóhelyettest bízta meg.

Ekkoriban befejezéséhez közeledtek az iskola több éve folyó felújítási munkálatai, így csak a november végi ünnepélyes megáldás és átadás után kértünk alkalmat egy rövid beszélgetésre, hogy az új igazgatót az öregdiákoknak bemutathassuk.

Az igazgató asszony az 1997 Veni Sancteján újraindult ciszterci gimnázium kezdetétől, sőt már azt megelőzően, 1995-től mint hittanár tanított az intézetben. A 2011/2012-es tanévtől mint igazgatóhelyettes vett részt az iskola vezetésében.

A tavalyi tanévben a kiváló munkát végző pedagógusoknak járó Gárdonyi-díjjal ismerte el munkáját az intézmény. A díj átadásakor elhangzó laudáció néhány

gondolata: "... több mint két évtizede tanítja iskolánkban nagy hivatástudattal és szakmai igényességgel a hittan és a történelem tantárgyakat, s a tudás bővítése mellett fontosnak tartja tanítványai vallási és lelki fejlődését is. ...Kezdetektől vállalta iskolánkban a pedagógus pálya legszebb küldetését, az osztályfőnökséget. ... A hittan munkaközösség vezetőjeként szolgálja közösségünket: szervezi a hitéletet, s immár egy évtizede gyűjti maga köré az engesztelő imacsoport tagjait. Elkötelezettsége példamutató mindenki számára."

Már közel 25 éve tanít a Gárdonyiban, hogyan alakultak az ezt megelőző évei?

Egerhez 22 km-re, Egerbocson kezdtem az általános iskolát, a felső osztályokat már az iskolaközpontosítás következtében Egercsehiben végeztem, középiskolámat pedig az egri Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, ahol 1987-ben érettségiztem.

Tudjuk, hogy a teológusi pályát választotta, s ebben az időben ez nagy elhatározás volt.

Középiskolás koromban egyre inkább tudatosodott bennem, hogy a tanári pályát választom, ugyanakkor szerettem volna mélyebben megismerni vallásom alapjait. Így került sor arra, hogy sikeresen felvételiztem a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karára, teológus szakra.

Tanulmányaim során sok támogatást kaptam dr. Seregély István érsek úrtól. Kérésére az egyetem elvégzése után hazajöttem Budapestről Egerbe, hogy az Egri Főegyházmegyében kamatoztassam tudásomat. 1995-ben az akkor még állami Gárdonyi Géza Gimnáziumban lettem óraadó hittanár. A véglegesítem 1997-ben történt, amikor a Zirci Ciszterci Apátság lett az iskola fenntartója.

A gimnázium épületét már korábban (1992-ben) visszakapta a Zirci Ciszterci Apátság, de ekkor még – főleg az eszmék szempontjából – meglehetősen zavaros volt a helyzet.

Az állami Gárdonyi Géza Gimnáziumban a tanulmányi eredmények mindig is jók voltak, a hasonló típusú iskolák rangsorában előkelő helyen szerepelt. Ugyanakkor a Gárdonyit az uralkodó állampárt (azaz MSZMP) is kiváltságos helyen kezelte az egri iskolák között, ennek a támogatásnak is volt köszönhető a most felújított Csiky Sándor utcai épületszárny felépítése még az 1962/63-as tanévben.

Amikor visszakerült az iskola fenntartói joga a Zirci Ciszterci Apátsághoz, tehát 1997-ben, már minden osztályban volt hittan oktatás, az intézmény szellemiségének „rendszerátalakítása” azonban még hosszú ideig tartott.

Közben megszerezte a történelemtanári oklevelet is.

Mindig vonzódtam a történelemtudományhoz, emellett az egyszakos képzés bizonyos tárgyak esetén az iskolai szervezésben gondot is okozhat, ezért a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán középiskolai történelemtanári képzést is szereztem.

A Diákszövetségünk szorgalmazta a nyolcosztályos évfolyam bevezetését, mely ötven év kényszerű szünet után a 2000/2001-es tanévtől ismét beindult. Az évkönyveket lapozva látható, hogy igazgató asszony kezdetől fogva osztályfőnökként vitt végig több csoportot is.

Mindannyiunk számára kihívást jelentett a kis gimnazisták oktatása a kezdetekben. Számomra örömet jelentett, hogy gyermekkoruktól az érettségig együtt lehettem velük, láthattam fejlődésüket, átsegíthettem serdülő koruk gondjain. Ez igazi pedagógus feladat.

2011 szeptemberétől az igazgatóhelyettesi feladatot is ellátta.

Szaktanárként, osztályfőnökként és munkaközösség-vezetőként is volt feladatom bőven. Ezek mellett kellett ellátnom az igazgatóhelyettesi teendőimet is. Hét tanéven keresztül voltam egyszerre osztályfőnök és igazgatóhelyettes. Hogy legyen időm a vezető-helyettesi feladatok ellátására, az óraszámom lecsökkent. Így, sajnos, kevesebbet lehettem diákjaimmal. Szinte csak az osztályomat tanítottam.

E tanévtől már az iskola vezetése lett feladata. Hogyan éli ezt meg a mindennapokban?

Nagy kihívás számomra, de bízom az Úrban! Istennek hála, nagyon sokat segítenek a kollégák, igazi csapatmunka. Igazgatóhelyettesként és most is, szolgálatként tekintek a munkámra.

Az egy esztendőre szóló megbízatás talán nem teszi lehetővé a távlatosabb tervezéseket, de szeretnénk, ha segítséget nyújtana Diákszövetségünk előtt álló feladatok megoldásában.

Mi, a régi iskola diákjai lassan elfogyunk. Sokunkat foglalkoztat az a gondolat, hogyan lehetne Diákszövetségünk köré bevonni az újra indult ciszterci gimnázium öregdiákjait. Hál' Istennek a tavalyi közgyűlésünkön már ígéretes változások kezdődtek. Nagy örömünkre a Diákszövetség úv. elnöki tisztjét Kovács Ottó tanár úr elvállalta, s több fiatal-öregdiák is részt vállalt az elnökségben.

Szeretnénk, ha az iskola vezetése szorgalmazná, hogy a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban végzett diákok közül minél többen legyenek a szövetségi élet folytatói, s a nagy ciszterci családhoz tartozzanak.

Bízunk abban, hogy az iskola is hasznosnak ítéli, hogy a volt diákjaival szorosabb kapcsolatot tartson. (1997/98 tanévtől kezdve, a mai napig több mint 3200 diák végzett a ciszterci gimnáziumunkban.)

Mindenképpen szeretném, ha ebben előre tudnánk lépni.

Még az előző tanévben megkeresett Mohai Ádám és Papp Gergely (2015-ben végzett öregdiákok, a Ciszterci Diákszövetség választmányi tagjai), hogy segítsen elő az Egri Ciszterci Diákszövetség működését.

Szeretném, ha minél előbb elkezdhetnénk ezt a kapcsolatépítést, és a volt diákjaink egyfajta lelki-szellemi köldökszinórként kapcsolódnának iskolánkhoz. De az iskolának is jó lenne, ha az itthon és a világ minden részébe „szétszóródott” öregdiákjaink – kik az élet különböző területén működnek – kötődnének volt iskolájukhoz. Ez egy támogató szellemi háttérrel, kapcsolati tőkét jelentene az iskolánknak.

A gond az, hogy sajnos, nincs ennek hagyománya az újraindult iskolában, de a kezdő lépéseket már megtettük.

* * *

Kedves Igazgató asszony, köszönjük, hogy lehetőséget adott e találkozóra, tájékoztatást kaphattunk munkájáról és meghallgatta Diákszövetségünk gondjait.

A ciszterci öregdiákok mindig is szerető figyelemmel és érdeklődéssel kísérték volt iskolájuk életét, keresték annak lehetőségét, hogy erejükhez mértén támogassák azt. Örülünk annak is, hogy a szíven viseli a Diákszövetségünk gondját.

Isten segítse felelősségteljes munkájában!

O. Gy.

DALLASI (VIDEÓ)LEVÉL

Lelóczky Gyula Donát atyától, az Our Lady of Dallas ciszterci apátságából (IrvingTexas, USA) érkezett az alábbi levél, ill. videó.¹

Kedves Jóbarát!

Itt küldök egy videót, amelyen röviden elmondom a Dallas-i Ciszterci Apátság történetét, belefoglalva a Dallas és Fort Worth környéki magyarság történetét is. A videót Pintér Vera, a Körsösi Csoma Sándor program keretében Észak Texas-ban a magyar kultúrát terjesztő nagyszerű hölgy vette fel.

Barátsággal

Gyula atya.

Több alkalommal is foglalkoztunk az Amerikába menekült zirci ciszterciek történetével, ezért is örömmel adjuk közre Gyula atya írásba „fordított” szavait,

Ciszterci pap és szerzetes vagyok. 1964 óta élek itt Irvingben, amely város Dallasnak egy peremvárosa. Úgyhogy már 55 éve, hogy itt élem napjaimat. Szeretnék beszámolni az itteni magyaroknak és az apátságnak történetéről. A kettőt nem lehet szétválasztani egymástól, mert annyira össze van kötödvé.

Kezdjük a magyarokkal, mert azok jöttek korábban. Nagyon kevesen jöttek, a második világháború előtt nem volt egy magyar sem Dallas környékén. Az elsők a második világháború után érkeztek Dallasba, menekültek a háború végéről, először Németországban éltek, aztán Amerikába vándoroltak. Volt, aki nagyon meggazdagodott – olajat találtak a megvásárolt földjén –, mások egyszerűbben éltek életüket, és ez volt nagyjából a helyzet egészen 1956-ig.

A ciszterek történetéről, akik a 2. világháború után jöttek:

A második világháború és 1950 között mintegy 200 ciszterci élt Magyarországon. 1950-ben a többi renddel együtt a cisztercieket is feloszlatták, szervezetüket szétszórták. A szerzetesek közül volt, aki világi papként plébániákon folytatta működését, de nagyobb részének civil állásokat kellett vállalnia.

Éppen azért, mivel ez már 1945 óta előre látható volt, többen nyugatra menekültek, az első atyák már 45-ben hagyták el Magyarországot, legtöbben Rómán keresztül Amerikába érkeztek még 1950 előtt. Ők még nem voltak a kolostor őslakói, akkor még a kolostor sem létezett. Még régi magyar útlevelel hagyták el az országot, nekik nem kellett szökni.

Ugyanakkor több ciszterci testvért – ők még nem voltak papok – Zircről nyugatra küldtek tanulni: nyelveket, németet vagy franciát, meg teológiát. Nyolcan-tízen voltak olyanok, akik tanulni mentek Nyugat-Európába. Amíg ott voltak, lecsukódott a vasfüggöny, nem tudtak visszamenni Magyarországra, ők is Amerikába vándoroltak ki. – Ez volt a második kivándorló csoport.

A harmadik csoportnak volt kivándorlása a legkalandosabb. Ők 1950 szeptemberében hagyták el Magyarországot. Egyik atya – Kis Horváth Paszkál – akkor még csak kispap volt – zervezte meg a zirci apát kezdeményezésére, hogy mielőtt a kolostort bezárnák vagy átvenné az állam, 21 kispap szökjön nyugatra a vasfüggönyön keresztül. Ezt végre is hajtották hivatásos embercsempészek révén szögesdrót kerítésen és aknazáron keresztül eljutottak Ausztriába, ez akkor orosz zóna volt. Azután némelyeknek sikerült, némelyeknek nem szabad földre jutni: 13-an Rómába kerültek, nyolcat pedig elfogtak az orosz zónában, visszatoloncolták őket Magyarországra és 4–5 évi börtönbüntetésre ítélték őket. A 13 egy-két évet Rómában tanult, majd ők is valamennyien Amerikába kerültek.

A hely, ahova ezek a magyarok 1945 után mentek, egy kis ciszterci kolostor volt Wisconsin államban: Spring Bank. Megnövelték a kis kolostor létszámát. A probléma akkor keletkezett, mikor a Rómában levő generális apát nem engedte, hogy a magyar ciszterciek taníthassanak. úgyhogy ekkor kényszerítve voltak a tanítórendbeli ciszterek elhagyni Spring Bank-et. És valami csodálatos véletlen folytán az egyik atya, Ferenczy

¹ Az üzenetaz interneten is meghallgatható:

<https://www.korosiprogram.hu/galeria/videook/dallasi-magyarok-tortenete-gyula-nya-elmondasaban>

Csaba, aki zongoraművészként is működött, ösztöndíjjal egy nyáron Wichita Falls városba látogatott, ott megismerkedett néhány apácával, akik közölték vele a tervüket, hogy Dallasban ill. peremvárosában Irvingben katolikus egyetemet akarnak indítani. Ez volt az első kontaktus a ciszterciak és a dallasi egyetem között.

Először csak néhány ciszterci jött Texasba, különböző plébániákon helyezkedtek el. Amikor már hivatalossá vált, hogy alkalmazni fogják őket az egyetem megnyitásakor, ami 1956 őszére volt beütemezve, 1955-ben egy szerzetesi csoport beköltözött egy otthonba, egy nagyon szép házba, ami az akkor elhunyt nyugalma-zott dallasi püspöknek volt a háza és üresen állt.

Itt éltek és még egy másik helyet is kibéreltek egészen 1958 Újév napjáig. Ebből a két épületből jártak be az autóval tanítani az 1956 szeptemberében megindult egyetemre. Először kilenc atya tanított az egyetemen, a másik apácarendből csak négyen és sokkal több civil tanár.

Eközben otthon 1956. október 23-án kitört a forradalom, november 4-én a forradalom leverése, majd az követően a nagy menekülési hullám, 200 ezer magyar került leginkább Ausztriába. Az osztrákok remekül viselkedtek a menekült magyarokkal szemben, jó vendéglátók voltak. A menekültek töredéke maradt Ausztriában, legtöbbször tovább települtek más országokba Svédországtól kezdve Ausztráliáig. Több 10 ezer magyar került Amerikába is, így került Dallasba is több száz magyar menekült és így a magyarok száma Dallas környékén megszorodott.

Ekkortájt a magyar ciszterciak az University of Dallas területén kaptak egy 30 holdnyi területet, ahol felépítették kolostorukat és tervezhették azt is, hogy saját iskolát – gimnáziumot – alapítanak.

A következő szerzetesi hullám Dallasba a forradalom következtében érkezett, és pedig úgy, hogy 14 ciszterci menekült el Magyarországról, közülük 6-an voltak papok, 8 pedig növendékek, kispapok. Valamennyi kispap Ausztriába, a Heiligenkeutzi Apátságba érkezett, ez volt a központ, ahol valamennyien összegyűltek – mert egyenként menekültek – és a növendékek valamennyiét Rómába küldték tanulni. Én is ott tanultam 1956 novemberétől kezdve 1964 nyaráig. Aztán a 60-as évek elején ezek az újonnan érkezett magyarok is átszállingóztak Amerikába. Így emelkedett a dallasi szerzetesek száma. A 60-as évek elején már 30 felett volt a dallasi ciszterciak száma.

Mikor 1961-ben az oroszok az amerikaiakat megelőzve fellőtték az első űrhajót, pánik tört ki Amerikában azzal kapcsolatban, hogy a Szovjetunió technikailag legyőzi Amerikát. Ez a pánik úgy nyilvánkozott meg, hogy nyakra-főre alakultak az új iskolák, melyek az állították, hogy jobbak lesznek, mint az állami iskolák és alaposabban felkészítik a fiatalokat. Ebben a hangulatban jött a dallasi ciszterci apáthoz néhány amerikai férfi azzal a javaslattal, hogy – hallották, hogy a ciszterciak középiskolában is tanítottak – nyissanak itt is egy ciszterci középiskolát.

Ez meg is történt 1962-ben. A ciszterciak száma és az iskola diákjainak száma is növekedett, ma 350 diák tanul a gimnáziumban (preparatory school). Jelenleg a tanárok egyharmada ciszterci pap, kétharmada civil tanár, férfiak és nők. (Dallasban mindig nagyobb volt a munka kereslet, mint az ország más részeiben, úgyhogy sokan jöttek ide állásba.)

Nagyobb változás a dallasi magyarok életében nem történt egészen addig, amikor 1974-ben Mindszenty bíboros látogatott Dallasba. A bíboros ekkor Bécsben lakott, két látogatása volt Amerikában, az első alkalommal az ország északi részén élő magyarokat látogatta meg, második alkalommal inkább az ország déli részén élőket. Mindszenty látogatása nagy forduló volt az az itteni magyarok életében, ti. javaslatára a ciszterci papok magyar szentmisét tartanak, – gyakorlatilag már közel 50 éve – minden hónap utolsó vasárnapján fél tizenegykor, magyar prédikációval, magyar egyházi énekekkel, majd mindig volt magyar orgonista is.

56 után néhány évig nem jöttek magyarok, de mikor a 60-as évek vége felé lehetett nyugati útlevelet kapni túrizmusra vagy rokonlátogatásra, több magyar nem tért vissza, kivándorolt Amerikába, ha sikerült nekik egy szponzort találni. A '80-as évektől, különösen a rendszerváltozás után, nagyon megszorodott a magyarok létszáma, főleg olyanokkal, akik állásba jöttek Amerikába. Érdekes módon, mostanában Erdélyből jönnek magyarok, akik itt maradnak. Derék emberek, derék magyarok, örülünk nekik.

Évek során a magyarok sok könyvet ajándékoztak az apátságnak. Ahogy az évek teltek számos magyar, az 56-osok is elhunytak, elköltöztek, a gyermekeik nem olvastak magyarul, a könyveik az apátságba kerültek. Így kialakult egy magyar könyvtár, mintegy 3000 kötettel. (Gyula atya volt a könyvtár vezetője – *a szerk.*)

A monostor nagyobbodott, a termeink kevésnek bizonyultak, úgyhogy az akkori apát, Farkasfalvy Dénes apátúr úgy határozott, hogy a magyar könyvtárat vissza kell rendezni tanteremnek. Így hát a magyar könyvtár az apátságban megszűnt.

Az élet véges, 1975-ben halt meg az első magyar atya, már 23 atya volt a dallasi temetőben. Jelenleg ötünk közül Marton Bernát atya, Magyarországon él, Zircen, ott kevés az atya, segíti a közösséget. (Ma az apátság 27 tagja közül már csak négyen magyar születésűek.) Négyen maradtunk, s én – Gyula atya – vagyok az egyetlen, aki még tud magyar misét mondani. Ketten prédikálunk: Rókus atya, aki tolószékhez kötődik és én. Ebben a helyzetben magyar miséknek belátható időn belül vége lesz, hacsak nem kapunk egy új, fiatalabb papot.

70 ÉVVEL EZELŐTT...

1949 szeptemberében küldte apátúrnak jelentését – akkor 15 tagú – egri konvent életéről *dr. Hegyi Kápisztrán* perjel, melynek géppel írott másolatát a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára őrzi.

A ciszterci tanáraink ekkor már nem gyakorolhatták tanári hivatásukat, de még bizakodnak sorsuk jobbrafordulásában.

Jelentés az egri konventről az 1949. évi káptalanra.

I. A konvent élete az 1947-48. iskolai évben a megszokott keretek között folyt. Személyi összetétel tekintetében annyi változás volt, hogy Ervin és Jenő került hozzánk, majd 1948. szeptemberében Tihamér, Julián és Károly távozása után Sixtus és Olaf egészítették ki a létszámot. A most megkezdett munkaévben a konvent személyi összetétele változatlan maradt.

Szerzetesi életünk külső kereteit, az eddigi disciplinát – ha ugyan annak lehet nevezni – régi megszokott munkakörünk megszűnése nem változtatta meg. Jólesően állapíthatjuk meg, hogy iskoláink elvesztése – bármennyire fájdalmas volt is – mégsem okozott lelki törést rendi életünkben. Ez a vitalitás és rugalmasság jele. Be kell azonban vallanunk, hogy ez a kétségtelenül nagy megrázkódtatás eddig nem indított olyan elmélyülésre sem, mint várható lett volna. Pedig feltehető, hogy épen ez volt az isteni Gondviselés szándéka. Tény, hogy csak munkánk változott, helyesebben mondva általában csökkent; lakásunk, ellátásunk, mindennapi életünk kényelme lényegében ma is megvan. A gondoskodás nehézségeit inkább csak a házfőnök és a házgondnok érzi; a rendtársak általában nem érzik s ennek következtében sokszor nem is értékelik.

Talán ez az oka, hogy különösebb buzgóság a mostoha körülmények ellenére sem mutatkozik szerzetesi életünkben. Nem tapasztaltam, hogy ma több lélekkel igyekeznénk Constitutióink megtartására; a kórus látogatottsága nem emelkedett, áhítatgyakorlataink sablonosak maradtak, kevés a lelki elmélyülés, az elmélkedés, az adoráció. A lelkipásztori munka új igényekkel lépett fel, formailag meg is felelünk ezeknek az igényeknek, de a rendtagok lelki életének alakulására, elmélyítésére szerény megfigyelésem szerint mindez eddig kevésbé hatott. A lelkipásztori szolgálatot többnyire a tanári életben megszokott pontossággal látjuk el, de – kevés kivétellel – hiányzik abból a lendület, az apostoli buzgóságnak a szükségesen felül is adni tudó áldozatos szelleme. Azt hiszem, még mindig túlságosan szeretjük kényelmünket; nem tudunk kiemelkedni az évtizedek óta megmerevedett formákból.

Az engesztelés gondolatába bekapcsolódva Apátúr szándékának megfelelően 1948. márciusa óta első pénteken a megrövidített esti szabadidő után közös adorációt végzünk. Minden pénteken bejön a házba a konvent ferencrendi gyóntatója; szolgálatainak igénybevétele azonban nem általános.

A házi gyűlések egyik fontos feladata volna, hogy a reflektálásra, a lelki színvonal emelésére szolgáló törekvésekre alkalmat adjon. Nemcsak lelki, hanem szellemi síkon is áll ez. Félő, hogy iskoláink kényszerű elhagyása után a szellemi érdeklődés vonalán is elhagytunk valamit és nem kárpótoltuk magunkat érte. Apátúr rendelete értelmében május óta kéthetenként tartottuk a világnézeti, szociális, pedagógiai stb. témákkal foglalkozó konferenciákat s az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy helyes úton indultunk el: a rendtársak nagy többsége őszinte érdeklődéssel fogadta ezt a kezdeményezést.

Különös fontosságot tulajdonítok az apáti látogatásnak. Szívvel örülünk annak, hogy újabban Apátúr évenként kétszer is felkeres bennünket és úgy hiszem fáradsága bőséges kárpótlást nyer azzal, hogy az atyai látogatások

IV. Az egri konvent tagjai.

Dr. Hegyi Kapisztrán perjel, provizor, hittudományi elők. iskolai igazgató.
 Richter Mátyás alperjel, gyóntató.
 Rássy Paulin gyóntató.
 Dr. Révész Amadé károlyvárosi kisegítő lelkész, hittudományi elők. isk. tanár.
 Varga Bennó hittudományi elők. iskolai tanár, gyóntató.
 Károly Asztrik lajosvárosi kisegítő lelkész, hittudományi elők. iskolai tanár.
 Baghy Osvát hítszónok, hajduhegyi kisegítő lelkész.
 Dr. Mészáros Ervin szilvásváradai kisegítő lelkész, hittudományi elők. isk. tanár.
 Kádár Antal andornaktályai kisegítő lelkész, hittudományi elők. iskolai tanár.
 Dr. Kalász Elek alsóvárosi kisegítő lelkész, hittudományi elők. iskolai tanár.
 Vajk Atanáz makiéri segédlelkész, hittudományi elők. iskolai tanár.
 Dr. Debreczeni Sixtus egri ciszt. plébános, templomgondnok, házgondnok,
 hittudományi elők. iskolai tanár.
 Hervay Levente segédlelkész a ciszt. plébánián, a rendi oblatások prefektusa,
 hittudományi elők. iskolai tanár.
 Maróti Jenő andornaktályai segédlelkész, hittudományi elők. iskolai tanár.
 Dr. Hölvényi Olaf áll. gimn. hittanár.

Kivonat a Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának 1949/50, évi Névtárából

alkalmával folytatott beszélgetések hatékonyan segítik elő rendi életünk meliorációját.

Társadalmi kapcsolataink jórészt ma is a régimódiak. Észre kell vennünk, hogy tanítványainkhoz, szülőkhöz fűződő kapcsolataink lassan lazulnak. A plébániai munkakörben épülnek ugyan új vonalak, de csak a plébános személyére korlátozódnak, a ház tagjainak nagy többsége csak a maga régebbi egyéni kapcsolatait ápolja, amelyek, ha önmagukban nem is esnek kifogás alá, mélyebb lelki hasznot egyik fél számára sem igen jelentenek.

Egészségi állapot tekintetében nagyobb panaszunk nincs. Az átmeneti és a korral járó kisebb-nagyobb egészségi zavarok ellenére is örömmel jelenthetem, hogy súlyosabb betegségben senki sem volt. Amadé a napokban esett át sikeres szemoperáción.

II. Iskola. Az 1947-48. iskolai év a régi keretek között, szabályosan folyt le. A gimnáziumunk és főleg általános iskolánk iránti egyre növekvő érdeklődés arra készítetett bennünket, hogy 1948. első hónapjaiban a már régóta tervezett építkezés gondolatával is foglalkozzunk. A külső körülmények miatt a tárgyalások természetesen nem vezettek eredményre s az egész ügyet gyökerében szüntette meg az 1948. júniusában bekövetkezett államosítás. Június 14-15-én folyt le az iskola és az ideiglenes diákszállásra használt helyiségek zár alá vétele. Az eljáró városi bizottság magatartása ellen nem volt panaszunk. A gimnázium igazgatására dr. Habis György világi tanárunk, az ált. iskola ideiglenes vezetésére Ertsey Géza tanítónk kapott megbízást. Gimnáziumunk az Állami Gárdonyi Géza Gimnázium nevet kapta, ált. iskolánkat még 1948 augusztusában megszüntették. Ertsey Géza megbízatása ezzel befejeződött, Habis Györgyöt szeptemberben a Diósgyőrből ide újonnan kinevezett Csanád Vilmos váltotta fel a gimnázium vezetésében. Fentemlített két régi kartársunk hűséges maradt hozzánk, átmeneti működésük alatt tanúsított magatartásukért őszintén hálásak vagyunk. Megszüntettült ált. iskolánk tantermeit a belvárosi állami ált. iskola vette használatba; a bútorzatot máshová szállították. Julius 28-án az épületmegosztás ügyében eljáró IV. sz. miniszteri bizottság a gimnázium épületrészét választotta külön, a diákszállásnak használt helyiségeket pedig fölszerezésükkel együtt tulajdonunkba visszabocsátotta.

1949. január 31-én azonban egy újabb helyi bizottság jelent meg és VKM rendeletre hivatkozva felülvizsgálta a IV. sz. miniszteri bizottság

döntéseit. E felülvizsgálat eredményeképpen államosítás alá került a rendház Csiky Sándor utcai frontjának a lépcsőháztól balra eső része (földszint, I. és II. emelet), összesen 15 helyiség, továbbá az orgonás, a konventi könyvtár, az ún. színiszertár és az e helyiségekben, valamint a volt diákotthon használatában volt ingóságok. Fellebbezésünk, utánjárásunk eredménytelen maradt és márciusban mindezeket át kellett adnunk. Az így elvesztett helyiségeknek csak egy részét kapta meg a Gárdonyi Gimnázium, a többit úttörő tanfolyamok számára tartották fenn.

1949 augusztusában megszüntették a Gárdonyi Gimnáziumot és beolvasztották a szomszédos Dobó István Gimnáziumba. Volt diákjaink nem járnak a régi iskolába, új iskolájukban az egyes osztályokon belül is Dobósokkal keverték őket össze. A szertáraik, könyvtárak egy része is átkerült, az osztályterme bútorzata szintén.

A mi épületünkbe a két volt érseki középiskolát: a jelenlegi közigazgatási és a pedagógiai gimnáziumot helyezték. Ezekkel már csak igen gyér személyi kapcsolataink vannak, egyébként is célszerűbbnek látszik az érintkezés lehető mellőzése. A múlt iskolai év elején Apátúr Eleket és Leventét jelölte ki hittanárul a Gárdonyi Gimnáziumba. Őket csakhamar eltávolították s Olaf társunk lett a Gárdonyi Gimn. hittanára, aki most átkerült a Dobó Gimnáziumba s így az ő személye jelenleg az egyetlen megmaradt összekötő kapocs volt diákjaik felé.

A fenti változások miatt jónak látszott az is, hogy csak az iskolai folyosón át megközelíthető oratórium állandó használatát mellőzzük. Ezért a szükséges engedélyek megszerzése után a rendházban, a régebbi társalgó helyén rendeztük be a konventi kápolnát.

A fenti események és az általános helyzet természetes következménye, hogy kapcsolataink a szülőkkel és volt tanítványainkkal egyre inkább gyengülnek. Tavaly ősszel még néha egészen megható formában is megnyilatkozott ránk gondolás és támogatás egyre gyérült, ami egyébként az egyre súlyosbodó gazdasági helyzettel is magyarázható.

1949 szeptemberében az egri érsek úr az egyházi törvénykönyv vonatkozó kánonjának alapján az Egyházmegyei papnövendékek részére előkészítő teológiai iskolát állított fel és annak vezetését és ellátását reánk bízta. A megfelelő tárgyalások lebonyolítása után a tanári testület szept. 19-én megtartotta alakuló értekezletét és a másnap megtartott Veni Sancte után megkezdődött a tanítás. A mintegy 165 órát 11 ciszterci tanár látja el a hittan és ének tanítására beosztott 2 világi pap mellett. A növendékek között ez egri, kassai és rozsnyói egyházmegyei papnövendékeken kívül ciszterci, ferencrendi és szervita oblátusok is vannak. A növendékek létszáma 112; az I. évfolyam párhuzamos. Tantermeket a szeminárium bocsátott rendelkezésre.

Régi tanítványaink megható ragaszkodással látogatnak el rendházunkba az érettségi találkozók alkalmával. Tavaly 5, 10, 15, 20, 25 és 30 éve, az idén 20, 30, 45 és 50 éve érettségizett öregdiákok jöttek össze és fejezték ki hálás szereteteket Rendünk és volt tanáraik iránt.

A Ciszterci Diákotthon az 1947-48. iskolai évben 62 növendékkal működött Levente vezetése és több társunk közreműködése mellett. Fiaink jól érezték magukat nálunk, tanulmányi eredményük megfelelő volt, magatartásuk komolyabb kifogás alá nem esett. A múlt iskolai évben már csak 7 fiút fogadtunk be, az idén 8 fiú van nálunk, mint rendi oblátus.

III. Lelkipásztori munka. Iskoláink elvesztése teljesen megváltoztatta eddigi munkakörünket. A rendház 15 tagja közül 1948. szeptemberében 7, majd később összesen 9 kapott lelkipásztori munkára való beosztást, és ezzel kapcsolatban kongruát. Igen lendületes és máris szép eredményeket mutató lelkipásztori munkát indított meg Sixtus az 1944 szeptemberében felállított és az ő lelkes vezetése alá 1948. október 30-án került egri

ciszterci plébánián, melynek területét az érsek úr 1949 májusában megnagyobbította, úgy hogy most kb. 1500 hívó tartozik hozzá. A templomról és plébániáról szóló részletes beszámoló a lelkeszi jelentések közt található. Plébániánk még nincs kánonilag erigálva, az erre vonatkozó tárgyalások eddig nem vezettek végleges eredményre.

Lelkipásztori munkát végző társaink közül kettőnek volt es van ma is vidéki beosztása: Atanáz Makláron, Jenő Andornaktályán működik 1948. szeptember óta. Ervin csaknem egy éve vasár- és ünnepnapokon Szilvásváradon látja el a lelkeszi teendőket; Amadé, Asztrik és Elek egy-egy városi plébánián, Sixtus és Levente saját plébániánkon működik.

A hívek áldozatkészsége elismerésreméltó. Két éve havi 400-450 Ft körül mozgott a perselypénz és csak szűkösen volt elég templomunk kiadásainak fedezésére. A mostani templomi bevételekből a plébános tartásdíja és a templom használata címén már havi 1000 Ft jut a konventnek.

Ez év tavaszán a perjel vezetése alatt a Ciszterciek Világi Rendje is megkezdte munkáját. Szeptember 12-én megtartottuk az első beöltözést. Úgy látszik vidéki városban nehezebben indul meg ez a munka, mint a fővárosban, de reméljük, hogy lassanként ez a szép és nemes gondolat is egyre szélesebb körben fejti ki áldásos hatását és új szint, gazdag eredményeket ad lelkipásztori munkánkhoz.

IV. *Gazdasági helyzet.* Háztartásunk vezetését 4 apáca látja el az Isteni Szeretet leányai közül. Ellátásunk a mai körülményekhez képest kifogástalan; az itt-ott elhangzó panaszok többnyire az igényesség jelei. Fűtés, világítás, mosás tekintetében nem szenvedtünk semmi hiányt, a takarítást is régi, megbízható személyzetünk végzi. A rendház épülete is megkapja a szükséges karbantartást, a lényeges javítások és kiegészítések megtörténtek.

Az 1947-48. gazdasági évet a konvent 27.462,50 Ft maradvánnyal zárta. Az 1948-49. évet érthető nyugtalansággal kezdtük, de hála Istennek költségvetésünk ebben, az évben is egyensúlyban maradt s az évvégi maradvány 4.815,64 Ft volt. A személyi keresmények összege 63.850,88 Ft volt (a minimum 1200, a maximum 7098.01 Ft), az átlag 4.256,72 Ft. volt.

Anyagi ellátottságuk - ha valami váratlan nehézség nem jön - erre a gazdasági évre is biztosítva van. 1948. őszén Sixtus vette át a gazdaság vezetését s nagy lendülettel és hozzáértéssel fogott hozzá megfelelő kiépítéséhez. A majorkert megmaradt részén intenzívebb művelése és sertés-tenyésztés beállítása révén igyekszik a konvent gazdasági ellátását előmozdítani.

1948. novemberében az Országos Földhivatal végzése alapján sikerült jogtalanul igénybe vett egedi szőlőnket visszakapnunk. Most saját kezelésben van. 1948. májusában az egri járásbíró, mint telekkönyvi hatóság 1946-ban előterjesztett kérésünk alapján a Zirci-pilisi-pásztói és szentgotthárdi egyesített ciszterci apátság nevében álló egri ingatlanainkat átírta az Egri Ciszterci Rendház nevére.

A megnehezült idők súlyos gondjai közepette szinte kézzelfoghatóan éreztük az isteni Gondviselés segítségét. Szilárdan hisszük, hogy az égi támogatás a jövőben is erősíteni fog bennünket és annak segítségével Rendünk és egri konventünk a jövőben is betöltheti a Mindenható által kijelölt hivatását.

Eger, 1949. szeptember 19.

Perjel

perjel

Emlékek a XX. sz. első évtizedeiről.

Havas-Horváth István öregdiáktársunktól kaptuk nagymamája, gömöri Havas Péterné Turtsányi Hanna emlékiratainak néhány epizódját, melyben az iskolánkkal, akkori tanárokkal kapcsolatos részlet is olvasható. Az Angolkisasszonyok Felsőbb Leányiskolájának volt diákja, ahol több ciszterci tanár is tanított, bátyja és édesapja révén igen közelről ismerhette a gimnáziumunk minden-napjait és tanáraikról is sokszor eshetett szó a családban. A feljegyzés a '70-es években készült.

Havas Péterné Turtsányi Hanna (1893–1983) idősebb húga volt Turtsányi Ambrusnak (1890–1971), az Egri Érseki Szent József Internátus (Foglár) kedves emlékéü igazgatójának. Édesapjuk, Turtsányi Gyula (1861–1941) a 20. század első évtizedeiben volt Heves vm. tiszti főorvosa és a ciszterciek házi-orvosa.

* * *

Érdekes, hogy boldogult édesapám 1930-ban kapott levelet dr. Kassuba Domokos, egykori egri ciszter gimnáziumi igazgatótól. Apám behívott a szobájába; nagyon könnyes volt a szeme, és meghatottságtól rekedt hangon mondta szegény: „Olvasd el ezt a levelet, Kassuba írta; neked megmutatom, tudom, hogy te megérted!” A levél mind formailag, mind tartalmilag gyönyörű szép volt, és mélyen, nagyon mélyen megható. Egy régi barát, igaz jó barát hűségének, ragaszkodásának, hálójának (házi-orvosa volt édesapám!) szívig ható, gyönyörű bizonyágtétele. És érzésem szerint talán búcsúvétel is volt; lehet, hogy indítatva érezte magát, hogy még egyszer, legalább levélileg fölkeresse a régi idők tanúit, sorstársait. A levél 1930 nyarán érkezett Szentgott-hárdról, és Kassuba dr. ugyanott 1931 szeptemberében meghalt. Adjon neki a Mindenható örök nyugodalmat!

* * *

1906 októberében gróf Apponyi Albert mint kultuszminiszter járt Egerben. Az összes egri iskola minden növendéke az állomástól az érseki rezidenciáig sorfalat állt az utcákon. Jómagam is ott álltam a Széchenyi utcán; persze rengeteg ideig tartott ez a „sorfalállás”! Végre megérkezett Apponyi miniszter Szmrecsányi Lajos segédpüspök kíséretében. Hallomásból tudom a következőket. Apponyinak szűkösen volt kimérve az ideje, így a ciszter gimnáziumban igen rövid időt tölthetett csak, jóllehet szépen összeállított programmal várták. A Küzdi Aurél ciszter tanár által vezetett kitűnő fiúénekkar is készen állott, hogy az ünnepély fényét emelje. Küzdi Aurél (lehet, hogy gondolta: mentsük, ami menthető) beintett, és a fiúkar rázendített az Aida bevonulási indulójára! Apponyi megtorpant, végighallgatta az éneket. Roppant tetszett neki, és ezt igen meleg szavakkal ki is fejezte. Végül is mindenki örült!

* * *

Néhai, Istenben boldogult cisztercita tanáraimról is meg akarok emlékezni. Közöttük a legkedvesebb volt Dr. Nagy Benjámin. Soha el nem felejttem egyik mondását. Hogyan, hogyan se, már nem tudnám megmondani annyi rengeteg év távlatából, miként jutott neki eszébe a történelem órán (a történelem tanára volt) valahogyan a csillagokról beszélni: „Szédületes nagy dolog a világmindenség; lehetséges, nem lehetséges, hogy az égitesteken olyan élet van, mint a Földünkön, ki tudná ezt valaha is megmondani! Elképesztő távlatok!” És egy nagyon okos, bölcs ember csendes nyugalmával, a szellemi képességeket nagyon reálistan felfogó ember tapasztaltságával hozzátette: „Jobb az ilyesmire nem is gondolni!” És ezt nemcsak a csillagok tudományos kutatásaira érthette, hanem értette mindazon dolgokra is, amelyek Isten végzéséből itt e földön rejtve maradnak előttünk. Nagyon sokszor eszembe jutottak ezek a szavai. Most azt mondhatná valaki: „Hiszen ezt tízezrek is mondhatják, és mondták is már!” Igaz; azonban nekem az a szilárd meggyőződés, hogy a legegyszerűbb, köznapi igazságok milyen, de milyen mély értelmezést kapnak különböző emberek által kijelentve, elmondva!

* * *

1917 februárjának vége felé történt, a pontos dátumra már nem emlékszem: ebédeltünk éppen, mikor a cisztercitáktól rohanva jött egy inas az üzenettel édesapámhoz: „Tessék jönni gyorsan, Nagy Béni tanár úr az utolsón van!” Apám azonnal sietett a rendházba, de Nagy Benjámin akkor már halott volt, sőt órák óta az volt. Ugyanis már reggel nem volt az osztályban órát tartani, de ez *csodálatosképpen* nem tűnt föl senki-nek; a növendékek sem jelentették a többi tanárnak – megfoghatatlan módon. Mikor az ebédnél nem jelent meg, akkor nyugtalankodtak, hogy hol lehet, mi van vele. Fölmentek a szobájába: félig az ágyból kihajolva találták; ágyneműje össze-vissza csúsztatva, leesve, az éjjeliszekrényéről sok minden leverve, amint görcei

közben kapálódzhatott szegény. Szívroham ölte meg; nagyon kövér volt. Ki tudja, mennyit szenvedhetett szegény boldogtalan, magányos haláltusájában! Édesapám igen nagy tisztelettel emlegette mindig; azt mondta, hogy ritka tiszteletre méltó, becsületes ember volt. Igen nagy tudású, igen jólelkű, de komoly ember volt, eléggé zárkózott, visszavonult életű. Ambi bátyám osztályát az első gimnáziumi osztálytól a nyolcadikig vezette mint osztályfőnök. Növendékei nagyon szerették, tisztelték. Az utolsó évben szép kivitelű, ezüst koszorúval búcsúztak tőle. Minden egyes koszorúlevélre egy-egy növendék neve volt bevésve, a koszorút összefogó széles, ezüsből készült szalagon a szerető, hálás megemlékezés szavai dátummal: 1900–1908.

* * *

Nagy Bénit eltemették egy borongós, szürke, februári délelőttön, gyászmise után a Hatvani temetőben. Úgy gondolom, régi növendékei is megtértek már az örök Hazába; nem hinném, hogy volna még valaki, aki Őt megemlítené! Álljon itt ez a néhány sor áldott emléke megörökítésére! Adjon a Mindenható neki örök nyugalmat!!

* * *

Vargha Damján (úgy emlékszem, ő volt akkoriban a hittanár, az 1900-as évek elején) igen lelkes ifjúságbarát volt, a Zászlónkba gyakran írt.

* * *

1934-ben történt. Páter Bangha Bélát elhelyezték Magyarországról Rómába. Több esztendőt töltött ott. Még egyházi körökben is azt hitték, hogy a keresztény sajtó ügyében kifejtett igen áldozatos és rengeteg fáradsággal, izgalommal és küzdelemmel járó munkája következtében megrendült egészségi állapotát kell rendbe hoznia, holott ez nem így volt. Páter Bangha igen sokszor és igen energikusan kikelt az egyházi vagy az akkori felhasználása ellen. Ezt a magyar püspöki kar megsokallotta, és lépéseket tett a római pápai kúriánál a páter időleges Magyarországról való eltávovása ügyében. Az erre vonatkozó feliratot Rott Nándor veszprémi püspök szerkesztette. Az akció sikerrel járt; a páter Rómába költözött majdnem két évre. — Ezen eseményt a páter nővérétől, Veszprémi Dezsőné, Bangha Ildi kongreganista társamtól tudom, aki engem nagyon kedvelt. Teljesen szabad akaratából, részemről minden kérdezősködés nélkül tette ezt a bizalmas közlést. A szereplők nagy része régen halott.

* * *

Appendix

Turtsányi Ambrus 1900–1908. években a Ciszterci Rend egri Kath. Főgimnáziumának tanulója, osztályfőnöke dr. Nagy Béni volt. Az 1941–46 években a Foglár igazgatója. Közvetlen egyénisége közel állt a diákokhoz, – egymás között „bácsi”-nak hívtuk.

Varga Bennó, Révész Amadé tanárink és Turtsányi Ambrus, a Foglár igazgatója

Mikor nyolcadikos gimnazista korunkban a háborús 1944-es esztendő márciusának végén a tanév váratlanul befejeződött, se ballagásra se egyéb búcsúzásra nem volt lehetőségünk. A gyorsan lebonyolított, amolyan „hadi-érettségi” után a frissen maturált foglárlista diákok örömmel fogadtuk, Turtsányi Ambrus igazgatónk – a „bácsi” – meghívását az internátus szőlőjébe két kedves tanárunkkal együtt érettségi-ban-kett-pótló poharazgatásra.

Egy kissé megkopott fénykép őrzi ennek az 1944. április 22-i délutánnak emlékét.

O. Gy.

Kérjük a kedves diáktársainkat, olvasóinkat, hogy a mellékelt csekken a 2020. évi tagdíjat, mely közgyűlésünkön megállapított 2000 Ft, szíveskedjenek befizetni.

Dr. szeredi Ambrus Adrienne

(1926.05.28. – 2019.02.04.)

Nem csak diákévek emlékei, hanem azóta eltelt évek sok eseménye kötött össze bennünket az Angolkisasszonyok (ma: Congregatio Jesu) intézetének volt diákjaival.

Szomorú szívvel emlékezünk meg ez év februárjában elhunyt Ambrus Adrienneről, Aciról, aki 1936–1944 években volt Angolkisasszonyok egri Sancta Maria Intézete Érseki r. k. Leánygimnáziumának növendéke és 1944-ben érettségizett. A háború utáni egyre nehezedő években minden alkalmat megragadott egyházának támogatására. Énekelt a ciszterciek templomának női kórusában, Debreczeni Sixtus atya egyik fő segítőtje volt. Amikor a '80-as évek végén az élet újból elkezdődhetett, segítette a cserkészlet indulását, támogatta diákszövetségünk munkáját.

Iszkra Ferencné sz. Ambrus Éva Sarolta, Aci unokahúga Havas-Horváth István öregdiák-társunk kezdeményezésére írta emlékezését Ambrus Adrienneről.

Adrienne Kistályán született, családi házukban a templom melletti dombon, a ház ma a plébánia épülete. Később Egerbe a Telekessy utcába költöztek. Édesapja földmérő mérnök volt. Több testvérét még gyerekkorban elvesztette, a hatéves Mária húga '37-ben történt tragikus halála után, egyetlen öccse maradt, László, az én Édesapám, aki ciszterci diák volt. Rajta keresztül jól megismerte a „fű” gimnázium tanárait, diákjait, életét is.

Ací (ahogyan egész életében nevezték) iskoláit az angolkisasszonyoknál végezte, 1944. 03. 31-én az Angolkisasszonyok Leánygimnáziumában volt a kicsengetése. Az ott töltött évek meghatározóak voltak egész életére, tanáraival, tanulórsaival szoros kapcsolatot tartott mindvégig. Mindig azt mondta, hogy hite és a materek segítsége nélkül nem tudott volna meggyógyulni súlyos égési sérüléseiből 1942 telén, amikor testének olyan nagy százaléka égett meg, hogy orvosi csodának tartották annak túlélését. Ekkor mélyült el életre szóló barátsága mater Weber Etuskával is, akit 1950. 06.17-én kimenekített, amikor az apácákat kiűzve rendházukból Máriabesnyőre hurcolták, s aki családjunk tagjaként élt haláláig. Az államosítások, kitelepítések miatt akkor nagyszüleim, nagymamám nővére Juliska a színházzal szemben, társbérletbe, igen szűkös körülmények között lakott. Ací szobáját osztotta meg Etuskával, ami egyben a nagy létszámú család nappalija is volt.

Az érettségi után kertész-mérnöki majd jogi egyetemet végzett. Közben aktív tagja volt annak a kórusnak, amit mater Weber alapított, s aminek a negyven tagját 1948.08.01-én az iskola államosításakor Debreceni Sixtus atya a ciszterci templomba befogadta. Ez a közösség nagyon fontos volt Ací számára. Minden lehetséges módon segítette a keresztény megmaradás kis közösségeit a nehéz években, és egész életében, ameddig csak ereje engedte. Ugyanígy segítette a ciszter közösségeket is, segítőtje volt dr. Debreceni Sixtus atyának, dr. Hegyi Kapisztrán perjel úrnak, aki családjunk régi lelkiatya volt és dr. Kerekes apát úrnak is, aki még Nagypapám fiatalkori barátja volt Kistályán. Velük és Sixtus atyával kezdeményezték például a ciszterci templom altemplomának a helyreállítását, Ací végezte a mérnöki munkákat, amire végül is akkor nem tudtak engedélyt szerezni. Sixtus atya meggyilkolásakor a család érkezéséig ő járt el a rendőrségen. Az 50-es évektől folyamatosan, főleg templomok számára végzett grafikai munkákat. Volt rajztanára Mater Macassy Magdolnával egyházi képeslapokat és kártyákat gyártottak kézzel. Mater Macassy aztán Rómában került, ahol pápai, főpapi üdvözlőlapok grafikáit tervezte, majd a Római Magyar Intézet egyik vezetője lett. 1990-től hazatért és az angolkisasszonyok zugligeti otthonában élt 2008-ban bekövetkezett haláláig.

1955-ben az egyetem befejezésével Ací az Édesapja vezette Mérnöki Munkaközösségben, majd az egri később a budapesti Beruházási Vállalatnál dolgozott. Utolsó munkájaként a Bélapátfalvai Cementgyár beruházási főkoordinátoraként ment nyugdíjba 1981-ben. Mater Weber Etuska 1982. januári hírtelen halálát soha nem tudta feldolgozni, mindig mondogatta, hogy belenyugodott idős szülei, nagynénjei, rokonai elvesztésében, de soha nem tudott megbékélni azzal, hogy Etuska egyedül hagyta, amikor nyugdíjba vonulása után annyi tervük volt még. Mindig nagy-nagy tisztelettel volt régi tanárai iránt, egyetlen kivétellel. Etuska halála után hangos kiabálásra érkeztem meg Egerbe. Legnagyobb meglepetésemre

mater Juhász Mária és nagynéném vitakozott. Ez hihetetlen volt számomra, mert Mária néniel argentinai éve alatt is kapcsolatot tartottunk, leveleztünk, haza-haza térve sokat lakott nálunk, ha Egerbe volt, távollétében gondoztuk Édesanyját. A vita tárgya az volt, hogy Aci Etuska végakarata szerint Édesapja mellé, apáca ruhába kívánta eltemetni, míg mater Juhász az angolkisasszonyok akkoriban szokásos csendes temetése mellett állt ki. Végül abban egyeztek meg, hogy mater Lehotzkyhoz fordulnak, aki Acinak adott igazat. Így aztán Kerekes apát úr lánglelkű beszéde mellett Etuskát apáca ruhába temettük 1982-ben, amikor még minden ilyen esemény a megtorlás veszélyét hordozta, de gyógyír volt magyar, keresztény lelkünk megaláztatásaira. Mindig is úgy gondolta, hogy a '45 utáni generációknak, magyaroknak és kereszténynek lenniük, a katolikus vallást megtartani csak harcos kiállással, a fiatalok folyamatos aktív szervezésével, a felnőtt közösségek állandó erősítésével van esélye. Ezen gondolatát Sixtus atya öröksége is táplálta és elrettentésként sokat emlegette a hallott történeteket, amikor Czapi Gyula érsek hívatta az atyát, hogy lebeszélje az ifjúság, a katolikus közösségek szervezéséről, mert féltette a megtorlásról.

Élete során egészen a 70-es évek végéig sokszor zaklatták a kommunista hatóságok, házkutatások során egyházi iratokat keresve, majd Édesapám, saját és családunk 56-os szerepvállalása miatt, azon – egyébként jogos feltételezés okán, hogy minden egri magyar, nemzeti, keresztény „szervezkedéshez” köze van. Nagyon bátor és szókimondó volt. Bátorságát jól mutatja, hogy Hegyi Kapisztrán perjel úr kérésére Sixtus atya halálakor ő járt el segítőjeként a rendőrségen, vitte be papi ruháját, majd a család megérkezése után is segítette az akkor nem mindennapi eseményeket, de Etuska temetésének a körülményei is jól mutatják ezt.

Nyugdíjba vonulása után szervezője, támogatója, aktív munkása lett az egri mozgássérülteknek, illetve elkötelezettsége hozta létre a Heves megyei Mozgássérült Sport Clubot. Szervezett Agria Kupát, egyéb sportrendezvényeket, kirándulásokat, nyaralásokat. Részt vett a nyolcvanas évek közepén egy megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására létrejött vállalat megalapításában.

1988 után a társasági és az egyesülési törvény megszületése után Aci újult erővel „szervekedett”. Aktívan segítette a cserkészeket, ruhákat, felszerelést gyártott részükre, vagy tíz évig táborozni ment velük nyaranta. A KDNP, az egyházi iskolák, rendek ujjászervezéséért is sokat dolgozott. Részt vett, szervezte az Egri Ciszterci Öregdiákok, az Egri Mozgássérült Egyesület és Sport Club létrehozását és működését. Számos kiadvány, emléktábla, megemlékezés kezdeményezője, szervezője, segítője volt. Lokálpatriótaként sokat tett a városért, mozgatója volt a Hatvani téren lévő emlékmű visszaállításának, emléktáblák elhelyezésének, aktivistája volt a kárpótlási folyamatnak, sokak jogos rehabilitációját segítette a hatóságok előtt jogi tudását kamatoztatva. Mérnökként, sokat tudott Eger múltjáról, építészetről, pincerendszeréről és tudását bármikor a város vagy bármely patrióta kezdeményezés rendelkezésére bocsájtotta segítségképpen. Részt vett az 56-os Szövetség munkájában, támogatója volt a régi hősök sírjainak, a hadi síroknak a helyreállításának és gondozásának. 2002 után nagyon el volt keseredve, hogy sok kezdeményezése nem a kívánt úton haladt tovább. Soha nem panaszkodott, ha munkájáért, önzetlen segítségéért nem kapta meg az őt megillető köszönetet. Mindig azt mondta, hogy mindenki, aki ad valamit, segít valakin vagy valamibe az önzésből teszi, önmagáért, saját lelkének öröme.

Mindig jókedvű volt, minden kérdésre azt válaszolta, hogy jól van. Kimeríthetetlen tudása, érdeklődése, aktivitása miatt nehéz volt észrevenni, hogy egészsége megromlott. Kezdetben mozgásában korlátozta a betegség, ami miatt kikerült a város vérkeringéséből, amit igen fájlalt. A 2000-es évektől folyamatosan hívtuk, hogy költözzön Budapestre, ahol családja még megmaradt tagjai is élnek és segíteni tudnák. Mindig nemet mondott, nem akarta elhagyni Egert, a Mátrát, a Bükköt. Még Laci öccse dédunokáinak születése, aminek nagyon örült, sem változtatta meg álláspontját. Akik ismerték, azok jól tudják, hogy javaslatot, tanácsot nem fogadott el, még ha az ő érdekében hangzottak is el. Végül rá jellemző módon intézte a sorsát, amikor már tarthatatlan volt önálló életvitele. Lehívott az egri kórházba, ahol átadta a családi levéltár kulcsait és kérte, segítsen elhelyezni egy olyan helyre, ahol 24 órában gondoskodnak róla, de közel van Egerhez. Így került átmenetileg Mátrafüredre, majd a Parádi Idősek Otthonába. Tudásának megszerzését, az egész életét végig követő folyamatos fejlesztését a Materek és a ciszterciek tanításainak tudta be, ezért örömmel szervezett találkozókat, folyamatosan levelezett volt tanáraival, azok haláláig. Bár a múlt és a jelen, az élők és holtak sokszor keveredtek gondolataiban, az imádságokat, az evangélium szövegeit nem felejtette el. A nővérek elmondása szerint folyamatosan és az utolsó napokban is sokat imádkozott és vezette társainak imáit is.

Családunk, fiaim, menyeim és unokáim – még azok is, akiknek nincsenek személyes élményeik Aci néniel – ismerik cselekedeteit, bölcsességeit és mindig emlékezni fognak rá.

MÉG EGYSZER 1919-RŐL...

és ami ebből ma is megmaradt

FEJÉRDY ANDRÁS történész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem docense az egyik szervezője és előadója volt a Károlyi Gáspár Református Egyetemen a Tanácsköztársaság egyházpolitikájáról rendezett konferenciának. **Bodnár Dániel**, a Magyar Kurír munkatársa közöl vele interjút „A kommunista ideológiában kódolva van a terror az egyházakkal szemben” címmel a Magyar Kurírban. Ebben a történész több esetben is utal az „egri viszonyokra”, köztük az iskolánkban akkor történt eseményekre.¹

Az Egri **FEHÉR/FEKETE** 2018. karácsonyi számában ismertettük 1918–1919. iskolai év eseményeit a korabeli Értesítőben megjelent beszámoló alapján. Az interjúban olvasható részletek ezt jól kiegészítik.

* * *

– *A száz évvel ezelőtt, 1919. március 21-én hatalomra került Tanácsköztársaság mindössze 133 napot élt, és úgy emlékszünk rá, mint a magyar történelem egyik legvéresebb időszakára. Mégis, vezetőik kezdetben rendkívül népszerűek voltak. Mivel magyarázható ez?*

– A magyar Tanácsköztársaság az első világháborút követő események egyik következménye. Nem volt egyedülálló Európában, hogy ilyen szélsőséges irányba kerestek kiutat a társadalom különböző csoportjai abból a káoszból, kilátástalan helyzetből, amit a vesztes háború okozott. A társadalom jelentős része Magyarországon kiábrándult a Monarchiát 1918-ig vezető rétegből és új utakat keresett. Kezdetben három olyan erő volt, amelynek volt mondanivalója, társadalmi bázisa és politikai gyakorlata. A Károlyi Mihály vezette, balközép irányultságú Függetlenségi Párt és 48-as Párt, az erős városi támogatottsággal rendelkező Magyarországi Szociáldemokrata Párt és az ugyancsak a városokban jelentős Polgári Radikális Párt, amelynek húzóneve Jászi Oszkár volt. A társadalom nagy reményekkel fordult e három, jól szervezett politikai erő felé, amelyek farvizén, a szociáldemokrácia balszárnyaként, szovjet mintát átvéve jelenik meg a kommunizmus is. Mindez szerepet játszott abban, hogy a változásokhoz utópisztikus reményeket fűzve, kezdetben jelentős társadalmi támogatottsága volt a Tanácsköztársaságnak. Az okok között fontos továbbá hangsúlyozni, hogy a vesztes háború után Magyarország a leendő Kisantant országai területszerző kísérleteinek volt kitéve és egyértelműen látszott, hogy erre a kihívásra a Károlyi-, majd Berinkey-kormány nem volt képes és talán nem is akart katonai választ adni. Ebben a helyzetben Kun Bélák voltak azok, akik, mint minden hatalommal, így a Kisantanttal szemben is – rebellis erőként felvállalták azt, hogy katonai erővel is megvédelmezik az ország területét. Ezt pártszimpátiától és világnézettől függetlenül a társadalom szinte egyöntetűen támogatta.

Érdekes ugyanakkor, hogy a korabeli megfigyelők nem választották el élesen az őszirózsás forradalmat és a Tanácsköztársaságot. Az egri ciszterci katolikus főgimnázium 1918/19-es évkönyve például egyetlen folyamatként írta le az események sorát, és úgy értékelte, hogy az őszirózsás forradalommal hatalomra került baloldali és radikális erők már kezdettől a kommunizmus uralmát készítették elő. Ennek annyi alapja kétségtelenül van, hogy mind az őszirózsás forradalomban, mind a Tanácsköztársaságban vezető szerephez jutott politikusok a 19. század végétől kezdődően egy olyan egyház- és valláspolitikát képviseltek, ami döntően antiklerikális alapokon állt, pozitivista, marxista, darwinista világnézetből építkezett.

– *A Tanácsköztársaságot nem lehet azzal vádolni, hogy eltitkolta volna egyházellenességét, hiszen egy hónappal hatalomra kerülésük után, áprilisban létrehozták a Vallásügyi Likvidáló Bizottságot. Vagy Hivatalt? Melyik a helyes?*

– Teljesen következtelen a névhasználat, nevezték bizottságnak és hivatalnak, sőt, más neveken is emlegették. Az általam a közelmúltban vizsgált egri viszonyok között például egyértelmű, hogy az egyház- és oktatáspolitikát irányító direktórium tagok – akik részben meg voltak bízva az egyházak likvidálásával –, elszabotálták a feladatot. Egyre csak halogatták az egri ciszterci gimnázium vagyonának a felmérését és egyúttal annak a nyilatkozatnak aláírását, amelyet a rendszer követelt a tanító papságtól. A nyilatkozat értelmében az aláírók elfogadják az oktatás teljes államosítását, a világnézeti „semlegességet” és állami

¹A teljes interjú: <https://www.magyarurir.hu/hirek/fejerdy-andras-tortenesz-kommunista-ideologiaban-kodolva-van-terror-az-egyhzakkal-szemben>

szolgálatba lépnek. A nyilatkozat szerint tehát a szerzetes tanároknak – nőknek és férfiaknak egyaránt – meg kellett tagadniuk vallásosságukat, alá kellett írniuk, hogy laikus státusba lépnek át. A pap-tanároknál ez egészen konkrétan aposztázia (hittagadás) vállalását jelentette. Sokak számára lelkiismereti problémát okozott az, hogyha nem írják alá a nyilatkozatot, akkor elbocsátják őket, az iskola ott marad tanár nélkül, ki tanítja a fiatalokat? Ha viszont aláírják, akkor mennyire tekinthető ez aposztáziának, hiszen kényszer hatására történt. Az egri ciszterciek például először a zirci főapáton keresztül kívántak felmentést kérni a nunciustól, hogy aláírassák ezt a nyilatkozatot. A főapát azonban válaszában egyértelműen rámutatott, hogy az aláírás aposztáziával egyenértékű, így mindenkinek a lelkiismeretére bízta, hogy ezt vállalja-e, vagy sem. Ezt követően június végén az egri ciszterci gimnázium tantestülete összeült, és írásban rögzítették: függetlenül attól, hogy megkövetelik-e tőlük a nyilatkozat aláírását vagy sem, megtagadják azt. Mindezt az érsek felé is jelezték. Esetükben végül azért nem követelték tőlük a nyilatkozat aláírását, mert az egri és Heves megyei direktórium tagjai a jóakaróik voltak. Egyik tagjuk, *Markovics Miklós* az egri cisztercieknél tanult, a másik, *Kalovits Alajos* náluk tanított korábban. Miután az egri direktórium több figyelmeztetést kapott, hogy miért nincs még aláírva a nyilatkozat, többszöri módosítást követően július 15-ét jelölték meg a nyilatkozattétel végső határidejeként. Néhány nappal korábban a likvidáló bizottság egyik tagja, Láng József fölment Budapestre, Fáber Oszkárhoz, hogy beszéljen vele a ciszterciek érdekében. Egy egri ciszterci szerzetes korabeli naplója szerint azzal érvelt: azért nem tudják aláírni Egerben a nyilatkozatot, mert ahhoz kétezer katonára lenne szükség, akkora az ellenállás.

– *Mennyire tehető azoknak a katolikus papoknak, protestáns lelkészeknek a száma, akiket a hit iránti gyűlöletből gyilkoltak meg a Tanácsköztársaság idején?*

– Protestáns vértanúról nem tudok, ugyanakkor tizenegy olyan katolikus papról tudunk, akiket a hit elleni gyűlöletből végeztek ki. Egerben május 1. és 4. között zajlott le ugyanilyen jellegű ellenforradalmi megmozdulás, amelyre az is bátorítólag hatott, hogy egészen közel volt a korabeli magyar–cseh demarkációs frontvonal. Egy Mezőkövesdről érkező ezer fős alakulat minden-esetre hamar leverte a lázadást, amelynek során néhány gyilkosság is történt. Például menekülés közben lelőtték a megmozdulás katonai parancsnokát, Mészöly Géza őrnagyot. Egyházi áldozat nem volt, de jellemző, hogy a vasútállomás közelében lelőtt Mészöly Géza holttestéhez kicipeltek az idős egri érseket, *Szmrecsányi Lajost* és azt mondták neki: így fogsz megdögleni te is, te kutya! A lelki presszionálás tehát ebben az esetben kifejezetten egyházi személy ellen valósult meg, de nem került sor gyilkosságra, mint Kecelen, Jászkarajenőn, vagy ... Szentendrén.

– *A Tanácsköztársaság egyházpolitikájával foglalkozó konferencián elhangzott, hogy az egyház- és keresztényellenesség ma is létező valóság, csak más, ravaszabb formában, mint az 1919-ben és aztán később, a kommunista államokban történt.*

– Kétségtől van egy vallási-kulturális alapú keresztényellenesség, és egyúttal egy olyan világnézet, amely a liberális, szekuláris felfogást nem egyszerűen az állam és egyház szétválasztásaként értelmezi, hanem a 18–19. századi francia minta alapján egy laicista ideológiával egészíti ki: a keresztény társadalomképet egy keresztényellenes, laikus társadalomképpel kívánja felváltani. A probléma az, hogy ők úgy gondolják, hogy a pluralizmus megőrzésének ez az egyetlen lehetséges módja, noha ez nem így van. A plurális társadalomban a vallásszabadság biztosítása – amelyet a Katolikus Egyház fokozatosan, különböző konfliktusok tapasztalatai nyomán végül a II. vatikáni zsinaton fogadott el – nem azt jelenti, hogy az állam kizárja a közéletből az egyházakat és a vallást, hanem azt, hogy egyforma teret enged nekik, és a nem vallásosoknak is. Ez a Katolikus Egyházra azt a kötelezettséget rója, hogy a saját tanítását igyekezzen olyan formában is megfogalmazni, ami egy laikus társadalom számára is értelmezhető. Természetesen ez nem az evangéliumtól való elszakadást jelenti, hanem az evangélium tanításának modern, jogi, etikai, filozófiai nyelvezetre való mindenkori lefordítását.

Az egyház és állam szétválasztásának egyoldalú értelmezése nyomán valóban van a jelenlegi közéletben egyfajta vallásellenesség, ami mögött nemegyszer ideológiai érdekcsoportok állnak, akik a saját nézetrendszerüket kívánják a szekularizáció örve alatt általános társadalmi érvényre juttatni, ami megint csak nem biztosítja a teljes lelkiismereti szabadságot. Aki ugyanis velük ellentétes nézeteket vall, azokat gyakran eleve negatív színben tüntetik fel. Sokszor az érvek nem egyenlő rangúként jelennek meg, mert aki vallásos alapon fogalmaz meg etikai érveket, az már eleve gyanús, mert csak a szigorúan racionális és aktuális konszenzusra épülő érvrendszer az, ami a demokráciában legitimnek látszik, pedig egyáltalán nem kellene, hogy ez így legyen.

EZ IS 1919-ES TÖRTÉNET

Az EGRI UJSÁG 1919 februárjában közölt két cikke azért érdekes számunkra, mert *dr. Kürthy Menyhért*hez is kötődik, aki 1899–1917 között tanára, majd 1924–38 években igazgatója volt iskolánknak s talán még akad egy-két öregdiák, aki őrzi emlékét.

A hős ciszterek.

Nem teszik le a hűség esküt a szerbeknek. — A bajai cisztercita tanárok ellenállása. — Élükön volt egri elsztercita áll.

Eger, február 12.

A világháború minden hősnél nagyobbak ma azok a honfitársaink, a kik a megszállott területeken ezernyi erőszakossággal szembeállva küzdenek magyarságukért, a magyar nemzet jogaiért és igazságaiért.

Sok sok ilyen hősnünk küzd a cseh, szerb, román uralom alatt: munkások, tisztviselők, tanárok, papok s mindennap jönnek a hírek ezeknek a hősöknek győztesről küzdelméről.

Ma is kaptunk hírt a magyar hősiességnek egy ilyen példájáról, Bajáról, amely így szól:

A hajdani dunai kereskedelem egyik legnagyobb emporiumának, a ma már pár száz lélek szemámitásával, színmagyar Baja szab. kir. városnak szerb parancsnoka kemény legény.

A Narodna Uprava hűségére fel esketett Baján minden hivatalnokot. Szegény, jó magyarok próbáltak ellentállni, de az alezredes ur olyan nyomatékot tudott adni parancsának, hogy az alatt a rendes emberi gerincnek meg kellett hajolnia. Aki nem teszi le az esküt, az távozik a „szerb vajdaság“ területéről, a családja azonban itt marad — szól a katonai argumentáció.

Már mindenki esküvel erősítette meg „hűségét“ a békekonzferencia előtt szerb energiával létesített új hazához, csak még a város cisztercita tanárai voltak hátra.

Múlt hó végén hívatta őket az alezredes. Agyba-főbe diósírta őket, elmondta őket a „Vajdaság“ szeméfényének, beigérte nekik a Jugoszlávia legmesszebbmenő gondoskodását, csak most tegyék le az esküt.

Ehelyett azonban az igazgató az egész tanári kar nevében egy nyilatkozatot tett. Kijelentették, hogy ők, mint szerzetesek, apájuk engedelmében nélkül, történiük bármilyen, esküvel le nem kötelezik magukat az ég alatt semmire.

A parancsnok ilyen beszédhez nem igen szokott s mérgében azonnal meghozta ítéletét:

Az urak két órán belül elhagyják a várost s gyalog teszik meg az utat Magyarorszáig új határáig.

A tanári kar sarkon fordult s indult kifelé.

A szerb alezredes meghökken, nem így képzelte az esetet. Mindjárt adott nekik megfontolási időt másnap tizenegy óráig.

A kitűzött időben dr. Kürthy Menyhért igazgató, aki az egri közéletnek is értékes tagjává, megjelent Baján mindenképp ura előtt s kijelentette, hogy álláspontjukat, mivel papi lelkiismeretük diktálja azt, megváltoztatni nem tudják.

Ezenközben a cisztercita tanárok a gyalog teendő utra készen állottak, 340 siránkozó diák s 500 könnyekig megindult szülő vette őket körül, áldották őket munkájukért s ragyogó hazafias példájukért.

A városban levő francia tisztiek a legnagyobb felháborodással tárgyalták az esetet s kicsibe múlt, hogy a francia és szerb katonaság fegyverrel nem esett egymásnak. Ilyen körülmények között a szerb parancsnok engedett egy kicsit.

Tíz napra felfüggesztette az ítélet végrehajtását, meghagyván, hogy a tanárok ez idő alatt szerezzék meg az eskületételhez a zirci apát engedelmét.

Ugy értesülünk, hogy a zirci apát nem kívánja fiaitól az eskü letételét, jöjjön, aminek jönni kell.

Ma van Bajának izgalmas napja.

Mire e sorok napvilágot látnak, addigra vagy jobb belátásra tért a nagyhatalmu szerb ur s elállott brutális követelményétől, vagy pedig tizenegy bus számú ciszterci szerzetes tanár rójjá már az áldott Bácskának februári hóval fedett országúját s közeledik szerencsétlen hazája felé.

A hős ciszterek.

Vyx alezredes rendeletére a szerbek elálltak a bajai ciszterciták hűség esküjétől.

— Saját tudósítónktól. —

Eger, február 15.

Lapunk legutóbbi számában hírt adtunk, a bajai cisztercita tanárok hősiességéről a szerbekkel szemben, akiknek azt a fenyegető követelést, hogy tegyék le a hűség esküt, élükön Kürthy igazgatóval egyhanguan megtagadták.

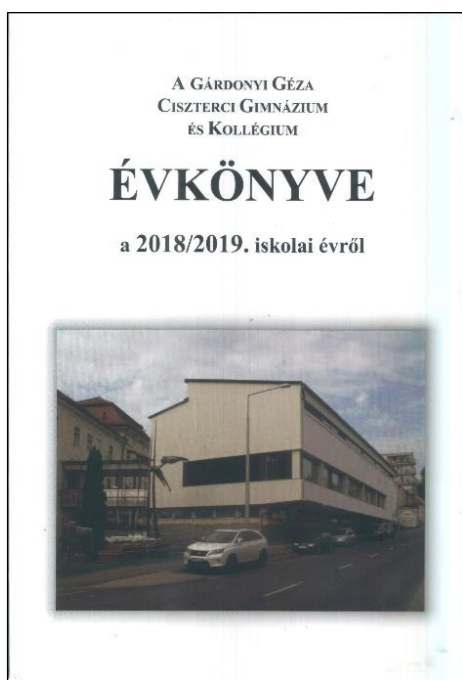
Mint most lapunknak jelentik, a bajai hős ciszterek dolgáról, akiket mindenféle tortúrával vexáltak meg ezért a szerbek s gyalog ki akarták őket toloncolni Bajáról, értesült Vyx francia alezredes, amire erősen közbenjárt a bajai szerb parancsnoknál, úgy, hogy a szerbek kénytelenek voltak elállni a hűség eskü letételétől.

Persze a szerbek most még fokozottabban dühösek a derék ciszterekre s bosszúból lefoglalták a főgimnázium épületét a német fogásból hazatért szerb foglyok számára, kijelentvén, hogy az épület és annak felszerelése épségéért nem vállalnak felelősséget.

Vyx alezredes különben, mint ahogy szintén jelenik lapunknak, most közbenjár a pécsi ciszterciták érdekében is, akiket szintén kényszeríteni akarnak a szerbek hűség eskü letételére, de ezt a pécsi ciszterek is megtagadták.

PILLANTÁS AZ ISKOLÁNKBA...

a Gárdonyi gimnázium 2018/2019. tanévi Évkönyvét lapozgatva

Az Évkönyv megjelenésekor már helyre állt a rend az iskolában. Természetesen a „helyreállást” nem a belső rendre vonatkoztatjuk, hanem az épület falaira, tantermeire: befejeződtek az tanév folyamán olyan sok gondot, nehézséget okozó „infrastrukturális fejlesztések”. A 20. század eleji nagy építkezésekről „Az egri gymnasium épületének viszontagságai” – címmel olvashattunk a korabeli Értesítőben. A 21. századeleji építkezés „viszontagságait” Kovács Ottó tanár úr képsorai jól érzékeltetik az Évkönyvben, s a címlapon láthatjuk a már tetszetősebb külsőt mutató Csiky utcai „B” épületet.

A tanév történetéről a több mint 200 oldalas Évkönyvben az „Életképek” sok fényképpel illusztrált fejezeteiben (38) olvashattunk. Évenként ismétlődő események – „gólyabál”, Gárdonyi Géza emléknap, gombavató, adventi koncert, ballagás stb. – mellett figyelemre méltó volt ez év januárjában rendezett kiállítás: „Ti egy nagy család vagytok!” – 900 éves a Charta Caritatis. A kismarosi ciszterci apátság nővérei készítettek 14 molinóból álló összeállítást a ciszterci rend történetéről. A kiállítás célja, ahogy az apátúr megfogalmazta: tudatosuljon az iskola diákjaiban és dolgozóiban, hogy se az országban, se a világban nincsenek egyedül, hanem egy élő, minden kontinensen jelenlevő nagy közösségnek a tagjai. A megnyitón Bernát apátúr mellett megjelent Marton A. Bernát zirci perjel, valamint Kiss G. Péter, Huszár G. Lőrinc ciszterci atyák és öt ciszterci nővér a kismarosi Boldogasszonyháza monostorból. Az iskola tanulói osztályonként az osztályfőnökeik és a hittan vagy történelemtanáraik vezetésével tekintették meg a kiállítást.

A ciszterci iskola minden napjaiban a diákok nem láthatnak fehér-fekete habitust, éppen ezért igazán örvendő, hogy Bernát apátúrral már *Veni Sancte*-kor találkozhatott 37 kis alsós és gimnázium felső osztályait kezdő négy osztály 135 tanulója. Ott volt az apátúr a maturandusok kedves ünnepén, a *gombavátón* és még más alkalommal is, melyekről az Életképek fejezetei beszámolnak. – Zirc nincs is olyan messze Egertől...

A ciszterci iskola minden napjaiban a diákok nem láthatnak fehér-fekete habitust, éppen ezért igazán örvendő, hogy Bernát apátúrral már *Veni Sancte*-kor találkozhatott 37 kis alsós és gimnázium felső osztályait kezdő négy osztály 135 tanulója. Ott volt az apátúr a maturandusok kedves ünnepén, a *gombavátón* és még más alkalommal is, melyekről az Életképek fejezetei beszámolnak. – Zirc nincs is olyan messze Egertől...

Néhány gondolat a Ciszterci Diákszövetségről – címmel egy nagyívű ismertetést olvashatunk a közel 100 éves – 1922-ben alapított – Diákszövetségről. Az Évkönyv régebbi számaiban is jelent meg híradás a szövetség életéről, de ezek a lapok már a „majdani és jelenlegi (fiatal)öregdiákoknak” szólnak.

Történeti áttekintés után részletes beszámolót olvashatunk a fiatal – 1990 után újra induló ciszterci gimnáziumok öregdiákjainak közös kezdeményezéséről, a már két alkalommal, utoljára a pécsi Nagy Lajos ciszterci gimnáziumban rendezett *Ciszterenciáról*. Az egri osztálya részéről a szervezésben négy fő, *Tóth Éva, Tóth Eszter, Papp Gergely* és *Mohai Ádám* vett részt. Ők képviselték iskolánkat a rendezvényen, valamint *Toldi László Arnold* (2016), az előadók között szerepelt *dr. Kis Virág* (2010)."

„Az egri alapszervezet szeretettel várja a csatlakozni kívánó majdani és jelenlegi öregdiákokat! Kapcsolat-felvételre a Facebookon, vagy a fiatalcdeo@gmail.com e-mail címen keresztül van lehetőség” – szólnak a fejezet befejező sorai.

Köszönjük Kovács Ottó tanár úrnak, a CDEO üv. elnökének, hogy az iskola Évkönyvében helyet kapott a Diákszövetséget bemutató és új tagokat toborzó fejezet.

Megtaláljuk az Évkönyvben z iskola életét jellemző számokat: **734** diák – **22** osztályban végezte el tanulmányait a 2018/2019-os tanévben, a tanulók közel 40%-a, 291 fő a nyolcosztályos rendszerben. Osztályok létszáma 22–39 között volt. Átlagos tanulmányi előmenetel pedig 4,40 (!). 124 tanuló tett sikeres érettségit, 28-en jeles és kitűnő eredménnyel, láthatjuk tablóikat is. Végzett az utolsó (pedagógiai) szakközépiskolás osztály A tanulók 24%-a lakik kollégiumban, helybeli 30%, bejáró 46% Megtalálhatjuk a 22 osztály névsorát és róluk egy-egy színes csoportképet.

Varga B. János igazgató úr vezette tantestületben 72 tanár nevelte-oktatta a diákokat, a kollégistákat pedig hat nevelő tanár segítette. Ezenkívül az iskolában és a kollégiumban a folyamatos munkát *Vékonyné Hevesi Mária* gazdasági vezető és 19 egészségügyi, irodai és technikai dolgozó biztosította.

Köszönet a Kovács Ottó tanár úrnak az Évkönyv tartalmas, gondosan szerkesztett munkájáért. (O.GY.)

hírek...hírek...hírek...

• BOLDOG NIVÁRD VÉDELME ALATT HALÁSZ TIBOR A ZIRCI NOVÍCIUS

Augusztus 19-én, Szent Bernát főünnepén a zirci Apátság szerzetesközösségének új tagja lett Nivárd testvér.

Az Egri Fekete/Fehér olvasói ez év húsvéti számában olvashatták *Halász Tibor* írását: „Az Istent szeretőknek minden a javukra válik”, melynek bevezetőjében már jelezte a rendbelépésének szándékát. Azóta befejezte tanulmányait az ELTE Bölcsészettudományi Karának Történelem szakán és kérte felvételét Zircen.

Szent Bernát ünnepén ott voltak az egri Gárdonyi Géza gimnázium képviselői és a Diákszövetségünk választmányának több tagja is. Az ünnepi szentmise és Halász Tibor Nivárd beöltözése után az agapén köszönthettük a monostor új tagját.

A *Magyar Krónika* képes magazinban *Stefán Tamás*: Ciszterci szerzetesek, akik munka és imádság között keresik az egyensúlyt cikkében írja: „... Még az 1990-as évek elején – amikor újra teljes nyíltsággal a hit felé fordulhatott a magyar társadalom – négy-öt fiatal jelentkezett a ciszterciekhez. Ma már csak egy: Halász Tibor.

A *Magyar Krónika* Zircen találkozott a húszas éveit közepén járó fiatalemberrel. Hívő, katolikus családból érkezett, Pannonhalmán

érettségizett. Történész, aki a ciszterciek történiáját igyekezett feldolgozni, ezért sokszor jött Zircre, az apátságba, kutatni. Megismerte az itteni életet, és úgy döntött, szerzetes lesz. Azóta járt már az amerikai rendházban is, tapasztalatot gyűjteni... Tanítani szeretne majdan a lelkipásztori feladatok és a kutatás mellett. Szerinte, amíg egyfelől megmaradtak a rend hagyományai és regulái, addig másfelől bevonult a modern kor is a szerzetesi életbe, például a mobil telefon, vagy az internet formájában. Nincs ebben semmi különös.”

„Boldog Nivárd Szent Bernát legkisebb öccse volt. A rendi hagyomány szerint, amikor Szent Bernát testvéreivel együtt búcsúzott, hogy Cîteaux-ba lépjen, legkisebb öccsét, aki fiatal kora miatt bátyjait még nem követhette, így vigasztalta: »Lásd Nivárd, mi elmegyünk s most minden, minden a tied marad, a szép fontaines-i várkastély, az erdők, mezők s az egész birtok.« A gyermek azonban gyorsan felismerte ennek egyoldalúságát: »Hogyan – kiáltott fel – ti nekem hagyjátok a hitvány mulandókat és magatoknak tartjátok meg az örökkévalókat?« És amint lehetett, ő is követte a monostorba testvéreit. Később Szent Bernát sok monostor alapításának munkájába belevonta vagy rábízta, novíciusmester és perjel is szolgálatot is ellátott. Emléknepjét február 7-én ünnepeljük.” (<http://zirciapatsag.hu>)

• **VERES ZOLTÁN** diákszövetségünk választmányának tagja ez év júliusában a Miskolci Egyetemen kapta meg vasdiplomáját. 1950-ben iratkozott be az akkoriban alapított Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre, ahol 65 éve vette át gépészmérnöki oklevelét.

Sokoldalú, változatos mérnöki munka elismerését jelenti ez a díszoklevél, melynek elnyeréséhez szeretettel gratulálnak öregdiák-társaid is. Ad multos annos!

• **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Bartha István* (é. 1951.) Eger – 20 000 Ft; *BacsKay Ottó* (é. 1943.) Budapest – 10 000 Ft; *Czeglédi Tiborné* Balázs László (é. 1941.) leánya) – 10 000 Ft; *Várfi István* (bajai öregdiák) és felesége *Gabi* Kanada, Toronto – 200 kanadai dollár.

• **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója. *dr. Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

• **DEMETER LÁSZLÓ** diáktársunknak a *Hellász kék ege* c. verses kötetje jelent meg a Püski kiadó gondozásában, melyben válogatott verseit olvashatjuk. Ez már a harmadik a verses kötetek sorában, benne nagyjából a 2000-as évek termései.

A kötetbe válogatta *Régi vagy dugdosott versek (1949-1980)* – címen a „szocialista időkben” született néhány versét is, melyekért akkortájt súlyos büntetés, netán börtön is járhatott volna.

A kötetből egy kedves hangulatú szonettjét idézzük:

Vigasztaló szonett

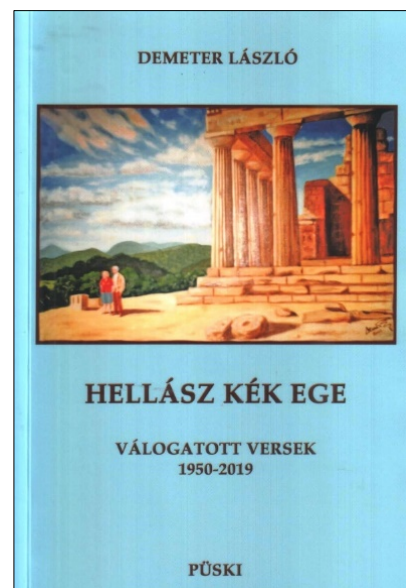
Tovattűnt tőlem már a biztos tudat,
Hogy mellettem áll és segít sok barát.
A vén társ szinte már egyedül maradt,
Túlélte s temette barátok sorát...

Bánat vagy öröm már nem sokat ér,
Ha nincs, kivel osszam a bűt s örömet,
Hogy viccet meséljek, már senki sem kér,
S nincs, aki csellel megigya sörömet...

Űrbe zuhantak a nagy kacagások
S elhalt szellemünk szárnyaló dala.
Néma, elsárgult avaron járok
S átjár a halál bús, fanyar illata...

Ám mégis lehet a létnek örülni,
Ha vén szemem az unokákat nézi.

Szomolya, 2018. augusztus

HALOTTAINK

Dr. Bánhidly Ferenc 2019. augusztus 20-án hunyt el. A MCDSZ elnöke volt 1990–1996. években, Diákszövetség újbóli működésének kezdetén szervezte az osztályok együttes munkáját, majd segítette önállóságra a volt öt ciszterci gimnázium öregdiák egyesületeit. A Ciszterci Rend bajai III. Béla gimnáziumában végzett, a Semmelweis Egyetem professor emeritusa volt. Az első magyarországi fejnyaksebészeti osztály megalapítójaként évtizedeken át elhivatottan, betegközpontú hozzáállással végzett gyógyító munkája elismeréseként a köztársasági elnök a Magyar Érdemrend középkeresztje polgári tagozata kitüntetését adományozta 2019. március 15-én. Emlékét őrizzük!

Diáktársaink, akinek halálhíreről értesültünk:

Dr. Csikváry István (érett. 1951) – Sehnde (Németország) – Lovasberény
Kárpáti Jenő (érett. 1951) – Pécs

Dr. Gonda Imre (érett. 1948) – Eger
Rédei Rezsóné (R. R. tanárunk felesége) – Zirc – Budapest

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy ímé: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)
Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.
Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.
Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

Néhány kép a felújított iskolánkról

„A belső udvar, mely egy minőségi közösségi térhellyé lett”

A Csiky utcai épület egyik informatikai terme és a „zsibongó”

Lift az öreg falak között és a megnagyobbodott étterem a kollégium (volt rendház) épületében

Kovács Ottó tanár úr felvételei